

Mjesni govor Svete Marije

Erdelji, Suzana

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:906489>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-22**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA KROATISTIKU

SUZANA ERDELJI

MJESNI GOVOR SVETE MARIJE

Diplomski rad

PULA, 2017.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA KROATISTIKU

SUZANA ERDELJI

MJESNI GOVOR SVETE MARIJE

Diplomski rad

JMBAG: 0009053338, redoviti student

Studijski smjer: Hrvatski jezik i književnost

Predmet: Dijalektologija hrvatskoga jezika

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Kroatistika

Mentorica: dr. sc. Lina Pliško, izv. prof.

Pula, rujan 2017.

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Suzana Erdelji dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da se mojim diplomskim radom pod nazivom „Mjesni govor Svete Marije“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Suzana Erdelji, kandidat za magistru edukacije hrvatskoga jezika i književnosti, ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, _____, _____ godine

SADRŽAJ

1. Uvod.....	7
2. Mjesni govor Svete Marije u povijesnom i zemljopisnom kontekstu	10
3. Dosadašnja istraživanja	12
4. Metodologija istraživanja	15
5. Rezultati istraživanja	16
5.1. Fonološke značajke govora Svete Marije.....	16
5.1.1. Vokalizam	16
5.1.2. Ostale vokalske značajke	16
5.1.2.1. Refleks jata	16
5.1.2.2. Refleks poluglasa.....	16
5.1.2.3. Jednak refleks stražnjega nazala i slogotvornoga /.....	17
5.1.2.4. Samoglasnički inventar u naglašenoj poziciji.....	17
5.1.2.5. Umetanje samoglasnika	18
5.1.2.6. Redukcija nenaglašanih samoglasnika	19
5.1.2.7. Promjena <i>aj</i> > <i>ej</i>	19
5.1.3. Akcenatski sustav.....	19
5.1.4. Konsonantizam	22
5.1.5. Ostale konsonantske značajke	22
5.1.5.1. Suglasnik <i>v</i>	22
5.1.5.2. Suglasnik <i>x</i>	24
5.1.5.3. Suglasnik /.....	25
5.1.5.4. Sekundarni skup <i>lj</i>	26
5.1.5.5. Palatalni nazal <i>ń</i>	26
5.1.5.6. Skupovi labijal + <i>j</i>	26
5.1.5.7. Refleks <i>d</i> 'i sekundarno <i>dj</i>	26
5.1.5.8. Refleski <i>*stj</i> i <i>*skj</i>	27
5.1.5.9. Skup <i>tj</i> (< <i>*tǣj</i>).....	27
5.1.5.10. Refleksi <i>*zdj</i> i <i>*zgj</i>	27
5.1.5.11. Refleksi <i>čbr-</i> i <i>čer-</i>	27
5.1.5.12. Refleks palatalnoga <i>r</i>	27
5.1.5.13. Suglasnik <i>j</i>	28
5.1.5.14. Prijelaz <i>m</i> > <i>n</i> i <i>n</i> > <i>m</i>	28
5.1.5.15. Zamjenjivanje suglasnika u suglasničkim skupinama	29

5.1.5.16.	Ispadanje suglasnika u suglasničkim skupinama	29
5.1.5.17.	Sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na početku riječi	29
5.1.5.18.	Nepostojanje opreke između č i ć	30
5.1.5.19.	Gubitak fonema	30
5.2.	Morfološke značajke govora Svete Marije	31
5.2.1.	Gubljenje morfološke posebnosti vokativa jednine	31
5.2.2.	Imenice	31
5.2.2.1.	Deklinacija imenica a-vrste	31
5.2.2.2.	Deklinacija imenica e-vrste	34
5.2.2.3.	Deklinacija imenica i-vrste	35
5.2.3.	Pridjevi	37
5.2.4.	Zamjenice	40
5.2.5.	Brojevi	45
5.2.6.	Glagoli	47
5.2.7.	Prilozi	51
5.2.8.	Prijedlozi	53
5.2.9.	Veznici	55
5.2.10.	Uzvici i čestice	56
6.	Zaključak	58
7.	Literatura	60
8.	Prilozi	62
9.	Sažetak	102
10.	Summary	103

1. Uvod

Svaki je jezik sustav, pa tako i hrvatski. On obuhvaća mjesne govore (koji pripadaju narječjima), supstandardne govore (gradske govore i žargone) te hrvatski standardni jezik koji je uređen eksplicitnom normom. Alokalan je te se po njemu ne raspoznaje iz kojega su kraja ljudi, a čije poznavanje omogućuje komunikaciju među govornicima bez obzira na to u kojemu dijelu Hrvatske živjeli, odnosno kojim narječjem, dijalektom i mjesnim govorom govorili. Sve što se može izraziti standardnim jezikom, može se i govorom svakoga pojedinog sela. Dakle, i govor pojedinoga sela ima svoju normu (fonološku, morfološku, leksičku itd.), no ta je norma uzusna (spontana) zato što je nešto uobičajeno, odnosno zato što većina ljudi to tako kaže pa je većina govornika to tako spontano usvojila u djetinjstvu. Takva norma može biti zapisana u dijalektnim rječnicima, gramatikama i sl. Da u mjesnim govorima ima norme, dokaz je što stanovnici nekog mjesta odmah prepoznaju onoga tko ne upotrijebi dobro njihov govor te ga po običaju isprave. Dođete li u Svetu Mariju, stanovnici će vas ispraviti rečenicom *Prí nas se tó ták ne veľí* (*Kod nas se to tako ne kaže*). Većina stanovnika upotrijebi tu poznatu rečenicu želeći upozoriti na to da je njihov govor na neki način drugačiji, specifičan, poseban, bolji pa čak i pravilniji, odnosno nesvjesno upozoravaju na to da i oni imaju pravila (iako spontana) po kojima govore.

Jezike, dakle, krase njihova narječja, dijalekti i mjesni govori, pa se može reći da je hrvatski jezik „raskošan“. Krase ga tri narječja: kajkavsko, štokavsko i čakavsko. S obzirom na to da različitosti postoje unutar istoga narječja, po određenim se kriterijima dijele na dijalekte. Dijalekti pak se sastoje od skupina govora, dok se skupine govora sastoje od mnogobrojnih mjesnih govora. Svako narječje sadrži specifične značajke koje ga razlikuju od drugih dvaju, tzv. alijeteti – razlikovne jezične značajke najvišega ranga, koje su svojstvene jednome narječju kao jezičnome podsustavu unutar istoga jezičnoga sustava i niti jednom drugom, koje su *čista drugost od svih drugih*. No svako narječje ima i značajke koje se međusobno podudaraju s drugim narječjima, tzv. alteriteti – jezične značajke koje mogu pripadati dvama pa i trima narječjima hrvatskoga jezika na njihovoj apstraktnoj razini, ali se ne javljaju u svakoj njihovoj apstraktnoj i konkretnoj sastavnici, koje su *drugost od drugih, ali ne od svih*. (Lukežić, 1998: 14). Tim se značajkama bavi jezična disciplina koja se pojavljuje tek u 19. stoljeću – dijalektologija koja „se, u neodvojivoj vezi s poviješću jezika, bavi istraživanjem, opisivanjem, tumačenjem,

klasificiranjem i rangiranjem jezičnih razlikovnosti među apstraktnim i konkretnim podsustavima istoga jezika.“ (Lukežić, 1998: 12).

Jedno je od bogatstva hrvatskoga jezika i mjesni govor Svete Marije, mjesta koje se nalazi u kajkavskome govornome području. Kajkavština je „jedan od pet osnovnih idioma srednjojužnoslavenskoga dijasistema“ (Lončarić, 1996: 1) te ga se može prepoznati već u prvim zapisima iz dvanaestoga stoljeća. Već od šesnaestoga su stoljeća kajkavskim jezikom pisali brojni književnici, a u osamnaestome se stoljeću javljaju poznata hrvatska književna i jezikoslovna imena poput Jurja Habelića, Ivana Belostenca, Pavla Rittera Vitezovića i mnogih drugih koji su svojim djelima (književnim, gramatičkim i leksičkim) doprinijeli sustavnome proučavanju kajkavskoga jezika. Kajkavsko je narječje najmanje istraženo u odnosu na druga dva (čakavsko i štokavsko), a prva zapažanja o kajkavskome narječju početkom dvadesetoga stoljeća dao je ukrajinci Lukjanenko u svojem djelu „Kajkavskoe narčie“. Jedan od najznačajnijih proučavatelja kajkavštine, Stjepan Ivšić obišao je cjelokupno kajkavsko područje te objavio „Jezik Hrvata kajkavaca“ u kojemu je „prikazana akcentuacijska struktura kajkavskoga dijasistema“ (Lončarić, 1996: 1), a na njezinu je temelju dana prva znanstvena klasifikacija. Lončarić smatra da je to djelo „polazište u proučavanju kajkavskih govora.“ (Lončarić, 1996: 1). Ivšić je utvrdio osnovnu kajkavsku akcentuaciju koju obilježava „pojava unakrsne metatonije kajkavskih osnovnih dugih naglasaka, cirkumfleksa i akuta (...) na sjeveroistoku kajkavskoga područja.“ (Lončarić, 1996: 35). Ivšić je kajkavske govore, s obzirom na naglasak i metatonijski cirkumfleks, najprije podijelio na konzervativne i revolucionarne¹, a prema tome podijeljuje kajkavske govore u četiri skupine: dvije sa starijim naglaskom: I. zagorsko-međimurska i II. donjosutlansko-žumberačka te dvije s mlađim naglaskom: III. turopoljsko-posavska i IV. križevačko-podravsko. (Ivšić, 2012: 42). Zvonimir Junković pak je u djelu „Jezik Antuna Vramca i podrijetlo kajkavskoga dijalekta“ objavio je svoje teze o podrijetlu kajkavštine. Junković se kritički osvrće na Ramoševa istraživanja te odbacuje njegovu tezu da je kajkavština dio slovenskoga jezika. Istaknuti hrvatski jezikoslovac Dalibor Brozović proučavajući podjele Aleksandra Belića i Stjepana Ivšića, ali i nekih glasovnih karakteristika kajkavsko narječje dijeli na šest dijalekata: zagorsko-međimurski, turopoljsko-posavski, križevačko-podravski, prigorski, donjosutlanski i goranski.

¹ Konzervativni su oni koji čuvaju staro mjesto naglasaka (metataksa), a u revolucionarnima se mjesto naglasaka promijenilo (metatonija).

(Lončarić i Celinić, 2010: 84). Mijo Lončarić pak u kajkavsko narječje svrstava petnaest dijalekata: središnjozagorski, samoborski, varaždinsko-ludbreški, međimurski, gornjosutlanski, plješivičko-prigorski, turopoljski, vukomeričko-pokupski, donjolonski (južnomoslavački), sjevernomoslavački, gornjolonski, glogovničko-bilogorski, (virovsko) podravski, goranski (gorskokotarski), donjosutlanski. (Lončarić, 1996: 146). Mjesni govor Svete Marije pripada međimurskome dijalektu kajkavskoga narječja koji se prostire na području Međimurske županije. Taj se dijalekt dijeli na tri podijalekta, a svetomatski govor pripada njegovu donjem podijalektu.

Cilj je ovoga diplomskog rada pod nazivom „Mjesni govor Svete Marije“ istražiti i opisati fonološke i morfološke jezične značajke govora Svete Marije. U radu se donose primjeri iz analiziranoga zvučnog zapisa govora izvornih obavjesnica te Upitnika za terensko istraživanje kajkavskih govora.

2. Mjesni govor Svete Marije u povijesnom i zemljopisnom kontekstu

Međimurska županija smještena je u najsjevernijem dijelu Republike Hrvatske, a omeđena je rijekama Murom i Dravom. Prema popisu stanovništva iz 2011.² Međimurska županija ima 113.803 stanovnika, a podijeljena je na tri grada (Čakovec, Prelog i Mursko Središće) te 22 općine među kojima je i Općina Sveta Marija.

Općina Sveta Marija nalazi se u najistočnijem dijelu Međimurske županije. Budući da se Međimurje dijeli na donje i gornje, Općina Sveta Marija nalazi se u donjem, nizinskom dijelu, a sastoji se od dvaju mjesta, Svete Marije i Donjeg Mihaljevca. Općina se proteže na 23.40 četvornih kilometara, a prema popisu stanovništva iz 2011.³ ima 2.317 stanovnika, od toga Sveta Marija ima 1.594, a Donji Mihaljevec 723. Općina Sveta Marija nalazi se dvanaest kilometara istočno od grada Preloga te 25 kilometara od glavnoga grada Međimurske županije, Čakovca. S istočne strane graniči s općinama Donji Vidovec i Donja Dubrava, dok sa zapadne strane graniči s općinom Prelog, odnosno mjestima Čukovec i Draškovec koje pripadaju toj općini. S južne strane je rijeka Drava koja odvaja mjesto od Podravine, a na sjeveru se nalazi granica s Mađarskom.

Mjesto Sveta Marija u pisanim se povijesnim izvorima iz trinaestoga stoljeća ne spominje, već se prvi put spominje 1467. godine (mađarski popis stanovništva), i to pod imenom Altarec (*Alltarcen*, kajk. *altar* > *oltar*), a 1478. godine spominje se i mjesto Družilovec (*Drusilovecz*) koje se nalazilo pored Altarca. Budući da je u Altarcu bila sagrađena kapela, najvjerojatnije iz petnaestoga stoljeća, u kojoj se nalazila „glasovita čudotvorna Gospina slika (...) jedna od najpoznatijih štovanih slika Majke Božje“ (Francić, 2008: 53) (posvećena svetici Mariji), godine 1638. mjesto se javlja i kao *Szent Maria* (hrv. Sveta Marija). To se ime počinje usporedno upotrijebljivati s imenom Altarec, da bi se ustalilo 1789. godine kada je utemeljena župa. Otada se imena Altarec i Družilovec (koji se pripojio Svetoj Mariji) potpuno gube. Budući da je Međimurje pripadalo Mađarskoj, mjesto je imalo mađarski naziv *Muraiszentmária*, odnosno Sveta Marija na Muri, dok se u dokumentima Zagrebačke nadbiskupije do 1918. godine mjesto zvalo Sveta Marija u Međimurju. Mjesto je u vrijeme jugoslavenske vlasti preimenovano u Marija na Muri, no devedesetih se godina opet vraća ime Sveta Marija.

² Međimurska županija. URL: https://hr.wikipedia.org/wiki/Me%C4%91imurska_%C5%BEupanija (1.7.2017.)

³ Sveta Marija. URL: [https://bs.wikipedia.org/wiki/Sveta_Marija_\(Hrvatska\)](https://bs.wikipedia.org/wiki/Sveta_Marija_(Hrvatska)) (1.7.2017.)

Sveta Marija nalazi se na ravnici donjega Međimurja, a prostire se uz tok rijeke Drave na kojoj se nalazi hidroelektrana Donja Dubrava. Mjesto se danas dijeli na *Gornji kraj, Doljni kraj, Prekmostje, Črna Pešta, Belji Beč* i *Drum*. Gornji i Doljni kraj nekada je dijelilo korito (koje i danas postoji), a nazvano je *Veljki most*. U Gornjemu se kraju nalazi crkva pa se smatra da je taj dio nekada bio Altarec, a Doljni kraj Družilovec. (Usp. Frančić, 2008). Mjesto krasi kasnobarokna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije koja je sagrađena 1782. godine (na mjestu nekadašnje kapelice). Danas mjesto ima 1.594 stanovnika. Etnici se nazivaju *Svetomarščani* i *Svetomarščice*, a pridjev od imena je *svetomarski*. Stanovništvo se nekada bavilo poljoprivredom, ali danas je to sve rijeđe pa većina stanovnika radi u privatnim tvrtkama u okolnim naseljima te gradovima Prelogu i Čakovcu. Sveta Marija jedno je od većih mjesta u Međimurju pa ima poštu, mnogo trgovina, ugostiteljskih objekata, poduzeća i obrta, javnih ustanova (osnovnu školu, vrtić, opća i stomatološka ordinacija, ljekarna), ali i mnoga kulturna i sportska društva te udruge. U svim tim organizacijama mještani rado sudjeluju. Mjesto ima i svoju etnografsku zbirku u kojoj se čuva dio materijalne baštine Svete Marije. Izrada čipke na batiće obnovljena je 1995. godine, a u lipnju 2010. godine osnovana je udruga „Svetomarska čipka“. Te je iste godine svetomarska čipka postala zaštićeno nematerijalno kulturno dobro s oznakom izvornosti, a simbol svetomarske čipke, *batek* s namotanim koncem dio je i svetomarskoga grba. Najčešća muška imena u mjestu su Ivan, Stjepan i Josip, a ženska Marija, Katarina i Ana, dok su najčešća prezimena mještana Mustač, Orehovec, Pongrac, Kvakan, Poljak i Frančić. U odnosu na susjedne govore svetomarski je govor jednak mjesnome govoru Donjega Mihaljevca, a razlikuje se od mjesnih govora Donjega Vidovca i Donje Dubrave po tome što su ti govori specifični po diftonzima (npr. SM *mala* – DV/DD *muola*), zatim ima dosta razlika i u izgovoru (npr. SM *obědovaly smø* (*objedovali smo*) – DD *obedovály smø*; SM *klěncar* – DV *klěncar*) te leksiku (npr. SM *šúder* (*šljunak*) – DD *prouda*; SM *rúžžity* – DV *rúńity*; SM *vřčok* (*povrtnjak*) – DD *vřčak* (u svetomarskome govoru riječ *vřčak* označava posudu za vodu); SM *fášňak* – DV *fášenk*).

3. Dosadašnja istraživanja

Početak šesnaestoga stoljeća postoje prvi zapisi koji određuju donjomeđimurske i gornjomeđimurske govore. Međutim početkom devetnaestoga stoljeća u Međimurju se već i jasno razlikuju „tri govorna područja (donje, srednje i gornje), što je vidljivo iz Kukuljevićevih zapisa usmenih pjesama i Valjavčevih zapisa usmenih pripovijedaka“ (Zvonar, 2000: 383), a razlike se očituju na fonetskoj, fonološkoj, morfološkoj i leksičkoj planu, za razliku od sintaktičkih koje su zanemarive. Početci istraživanja međimurskih govora započinju 1896. godine kada je Vatroslav Oblak napisao prikaz govora Svetoga Martina da bi ga usporedio sa susjednim slovenskim govorima. Godine 1936. Stjepan je Ivšić u svojoj studiji međimurske govore svrstao u prvu skupinu s obzirom na akcentuaciju (uz zagorske, ludbreške i plješivičko-jaskanske).

Duro Blažeka u svojoj knjizi „Međimurski dijalekt: Hrvatski kajkavski govori Međimurja“ podijelio je međimurski dijalekt također na tri osnovne skupine pri čemu su mu temeljni kriteriji za podjelu odnos refleksa jata i poluglasa u nenaglašenoj poziciji te odnos slogotvornoga /i/ stražnjega nazala. (Blažeka, 2008: 12)

Ovim se kriterijima međimurski dijalekt dijeli na tri skupine, donji, srednji i gornji:

a) skupinu donjih poddijalekata čine:

- *preloška* skupina (Čehovec, Donji Kraljevec, Otok, Prelog)
- *goričanska* skupina (Donji Hraščan, Goričan, Hodošan, Palinovec)
- *donjodubavska* skupina (Donja Dubrava, Donji Vidovec, Kotoriba)
- *serdaheljska* skupina (Fičehaz, Kerestur, Mlinarci, Serdahelj)
- *orehovička* skupina (Orehovica, Podbrest, Sveti Križ, Vularija)

Prijelazni govori unutar donjega poddijalekata čine:

– *draškovečka podskupina* – prijelazni govor između preloške i donjodubavske skupine (Cirkovljan, Draškovec, Hemuševac, Oporovec, Čukovec, Donji Mihaljevec, Sveta Marija)

– *Sveti Juraj u Trnju* – prijelazni govor između preloške i goričanske skupine

b) srednju skupinu poddijalekata čine:

– *podturenska* skupina (Dekanovec, Gardinovec, Ivanovec, Novakovec, Podturen, Pribislavec, Štefanec)

– *subotička* skupina (Belica, Domašinec, Držimurec, Mala Subotica, Strelec, Turčišće)

– *čakovečka* skupina (Čakovec, Dunjkovec, Gornji Hrašćan, Gornji Kuršanec, Kuršanec, Mačkovec, Pretetinec, Mihovljan, Novo Selo na Dravi, Novo Selo Rok, Pušćine, Savska Ves, Strahoninec, Šandorovec, Šenkovec, Totovec)

– *lopatinečka* skupina (Brezje, Frkanovec, Gornji Mihaljevec, Lopatinec, Mali Mihaljevec, Merhatovec, Prekopa, Slakovec, Vučetinec, Zasadbreg)

– *vratišinečka* skupina (Ferketinec, Gornji Kraljevec, Krištanovec, Križovec, Miklavec, Selnica, Štrukovec, Vratišinec, Zebanec, Žiškovec)

Prijelazni govori unutar srednjega poddijalekta čine:

– govor Sivice – prijelazni govor između vratišinečke i podturenske skupine

– govor Knezovca – prijelazni govor između lopatinečke i vratišinečke skupine

Prijelazni govor između srednjega i gornjega poddijalekta čine:

– govor Dragoslavca – prijelazni govor između lopatinečke i štrigovske skupine

– macinečka podskupina – prijelazni govori između stanetinečke i čakovečke skupine govora

c) skupinu gornjih poddijalekata čine:

– *svetomartinska* skupina (Donji Koncovčak, Hlapičina, Mursko Središće, Peklenica, Praporčan, Sveti Martin na Muri, Vrhovljan, Žabnik)

– *štrigovska* skupina (Banfi, Grabrovnik, Raskrižje, Robadje, Štrigova, Železna Gora)

– *stanetinečka* skupina (Bogdanovec, Gornja Dubrava, Martinuševec, Preseka, Sveti Urban, Sveti Vrban, Stanetinec, Vugrišinec, Vukanovec) (Blažeka, 2008: 14)

Govor Svete Marije stoga pripada kajkavskome narječju, odnosno međimurskome dijalektu koji je Blažeka svrstao u donji poddijalekt i draškovečku podskupinu. Draškovečka podskupina prijelazna je podskupina između preloške i donjodubravske skupine govora. Draškovečku je podskupinu „podijelio na dva dijela: istočni (Donji

Mihaljevec, Sveta Marija) i zapadni dio (Cirkovljan, Draškovec, Čukovec, Oporovec, Hemuševac)“ (Blažeka, 2008: 99), zbog veće sličnosti preloškoj skupini. U prijelazne karakteristike s donjodubravskom skupinom govora navodi sljedeće značajke:

- a) /s/ se palatalizira ispred prednjih samoglasnika (posebice u istočnome dijelu)
- b) većina glagola III. i IV. vrste ima nastavak *-jǫ* u 3. l. mn. (kao u donjodubravskoj skupini), a *-yste* u 2. l. mn. (kao u preloškoj)
- c) čuva se *ń* i u glagolskome prilogu trpnome
- d) refleks *d' > ǰ* (istočni dio), a *d' > ǰ / j* (zapadni dio) (Blažeka, 2008: 99)

Mijo Lončarić u svojoj se knjizi *Kaj – jučer i danas: Ogledi o dijalektologiji i hrvatskoj kajkavštini (s kartom narječja i bibliografijom)* u poglavlju *Istočno Međimurje* bavio govorima istočnoga Međimurja, a to su Donja Dubrava, Kotoriba, Donji Vidovec i Marija na Muri (današnja Sveta Marija). U tome je poglavlju usporedno i ukratko opisao akcenatski sustav, vokalizam, konsonantizam, morfološke značajke te tvorbu antroponima navedenih mjesnih govora.

4. Metodologija istraživanja

a) Cilj istraživanja

Cilj je ovoga istraživanja opisati mjesni govor Svete Marije na fonološkoj i morfološkoj jezičnoj razini.

b) Zadatci istraživanja

Iz postavljenoga cilja proizlaze sljedeći zadatci:

- na temelju dosadašnjih spoznaja o međimurskome dijalektu i mjesnome govoru Svete Marije sastaviti Upitnik za terensko istraživanje
- ispuniti Upitnik za terensko istraživanje mjesnoga govora te snimiti razgovor na različite svakodnevne teme s izvornim govornicima
- transkribirati zvučni zapis razgovora
- na temelju terenskoga istraživanja opisati govor Svete Marije na fonološkoj i morfološkoj jezičnoj razini
- zaključno promatrati jezične osobitosti svetomarskoga govora u kontekstu susjednih govora

c) Obavjesnice

S obavjesnicama Marijom Matjačić (r. 1931.), Katarinom Frančić (r. 1937.), Marijom Pintar (r. 1952.) i Đurđicom Erdelji (r. 1966.) ispunjen je terenski upitnik i sniman razgovor na teme: *Brõņę kurúę v sęly, Čéxára v sęly, Kák pøk vâm sę nęgda kurúza rúžžila?, Kák vâm sę nęgda vēš pról?, Kák sọ býly sváty nęgda?, Mlatílka, Fášńak i Bádńak.*

5. Rezultati istraživanja

5.1. Fonološke značajke govora Svete Marije

5.1.1. Vokalizam

Govori se „unutar jednoga jezika (...) razlikuju po glasovnome sustavu i njihovim svojstvima, a to znači po tome koliko kakvih glasova ima.“ (Zvonar, 1999: 62) Budući da se izgubila opreka po kvaniteti, trebala su se nekako nadoknaditi razlikovna obilježja koja postoje u govorima. Posljedica takva sustava jest povećanje voklanoga sustava, tj. „prefonologizacija fonološkim sredstvima druge vrste“ (Lončarić, 1990: 73) što je rezultiralo dobivenim samoglasničkim sustavom od deset do četrnaest samoglasnika. U međimurskome dijalektu postoji jedan deseteročlani monoftonški inventar u naglašenoj poziciji: i, i̇, u, ʊ, ɛ, o, e, ɔ, ɛ̇ i šest diftonških, dok u nenaglašenoj dva monoftonška, a silabem je i r. Draškovečka podskupina govora, kojoj pripada i svetomarski govor, ima deseteročlani samoglasnički sustav u naglašenoj poziciji: i, i̇, ɛ, e, ɛ̇, u, ʊ, o, ɔ, a te četveročlani u nenaglašenoj poziciji: y, ʊ, e, a. (Blažeka, 2008: 22). U svetomarskome govoru potvrđen je naveden samoglasnički sustav: *Za zójtrək sʊ bīļę: ćúrķę, rěbra pečęna, hládņętina i zdīgany kʊlʊčy z ʊrěhy, z mákʊm y peręc.; Žęņę, sáky dęn kʊja ję kák mʊgla, a kʊja ję preprʊvľala kʊlʊčę sę zvʊla sʊkačľca.*

5.1.2. Ostale vokalske značajke

5.1.2.1. Refleks jata

Refleks je jata u svetomarskome govoru ekavski. U hrvatskome se sustavu jat bilježi posebnim vokalom (ě), no u svetomarskome se govoru može pretpostaviti kao zatvoreno e (ɛ) i kao otvoreno (e):

– jat kao zatvoreno e (ɛ): *Véter jʊkʊ púšę.; M'ėsec je pún.; Prırʊda je lępa.; Bėlo plʊtnʊ.* (Upitnik); *A ʊny sʊ rėkľy da ję tú jėdęn lępy cvět zrʊsęl, da sy ję mlʊdęņęc zábřal jęņʊga jʊkʊ lępoga cvėta v nívęm cvėtnako.; Tʊ vám ję bīļ m'ėsec dni dʊk sę nę sʊ kurúza pʊbrʊla.; Tú sʊ vám sę popėvale starínsķę dʊmʊčę pėsme, a pʊsľę tʊga sʊ mʊžy nękaj pʊčęly prepovėdaty káj sę dę dʊgʊdilo jer ję nę bīļ teļęvızʊra nity rádija.*

– jat kao otvoreno e (e): *Mʊjy mámy ję ták rėkla, sʊ bīļ stárešę sęstrę i púčę:...*

5.1.2.2. Refleks poluglasa

Bitna karakteristika u vokalizmu kajkavskih govora koju je utvrdio Stjepan Ivšić jest jednačenje jata i poluglasa, tzv. prva kajkavska jednadžba ($\epsilon > \epsilon < \text{ə}$). (Lončarić, 1996:

71). Kako Blažeka (2008: 52) navodi, jednačenje jata i poluglasa u naglašenu sustavu jedan je od kriterija za podjelu međimurskoga dijalekta na poddijalekte. Naime u donjem i srednjem poddijalektu izjednačeni su pa se na mjestu poluglasa nalazi zatvoreni e-samoglasnici za razliku od gornjega poddijalekta gdje nisu izjednačeni, pa se tamo poluglas ostvaruje kao otvoreni e-samoglasnici. Poluglas se u svetomarskome govoru ostvaruje i kao zatvoreno e (ɛ) i kao otvoreno e (e):

– poluglas kao zatvoreno e (ɛ): *Dén ję lépi.; Sén mọ ję ópal na jóči.* (Upitnik); *Žęņę, sáky dén kọja ję kák mọgla, a kọja ję prepróvłala kólóčę sę zvóla sokačica.*

– poluglas kao otvoreno e (e): *Donésły sọ toga péfca mlódenco, tę jéden ję išł núter k sokačicy.*

5.1.2.3. Jednak refleks stražnjega nazala o i slogotvornoga /

U mjesnome govoru Svete Marije slogotvorno se /izjednačilo sa stražnjim nazalom o što je potvrđeno primjerima iz Upitnika: *Na óbrózo mọ ję sóza.* (Na obrazu mu je suza.); *Bólí mę rọka.* (Boli me ruka.); *Désna rọka ję jákša ód lęvę.* (Desna ruka je jača od lijeve.); *Sóncę sę skrıló za óbláķę.* (Sunce se sakrilo iza oblaka.) Primjer iz oglednoga govora je: *Ję, bórmeš, na róķę, dvę lóty skúpa pak sę tó drúzgaló, málo sím, málo tó.*

5.1.2.4. Samoglasnički inventar u naglašenoj poziciji

U svetomarskome govoru mogu biti naglašeni svi samoglasnici.

Samoglasnik a u naglašenoj poziciji u svetomarskome govoru: *V jútro ráno sọ sę zíšł, zíšly težóky přę gázdy.; Žęņę, gázdarice, sọ klále dọmaj kọkọšy, púřę, ráce, góskę. Sọ máma i jápa né dọly, ję zdrávomárijó zvónilo smọ mọrały býty dọmaj.; ..., Bába gļivę bróla“.*

Samoglasnik e u svetomarskome se govoru ostvaruje kao otvoreno, zatvoreno i srednje.

– primjeri otvorenoga e: *Mógy mámy ję ták rékla, sọ bíļę stárešę sęstre i púčę: „Znóš káj Bóra, jó sęm tí jéno kọkọš ząklala, ne mọra jóťęc znáty káj sęm jó naprójla.; Přiję tjéden dni nek sọ, přiję tjéden dni nek sọ pọčęli sváty sọ sę prepróvłaly kólóčy sakójóčky přę mlódenky dọmaj.*

– primjeri zatvorenoga e: *Brólo sę cély dén.*

– primjeri srednjega *e*: *Dóšla je jésen, o jesénske dúge nóčy ké prespáty néje móčy.; Čéxára?; Tó vám je čexané périja.*

Samoglasnik *i* u svetomarskome se govoru ostvaruje kao i u štokavskome: *Akó je bilo púnó treblóčy, je bilo prije gótovo, a akó je bilo méně treblóčy, bórmeš se trébiló i do pólnóčy.; A dok je bilo gótovo, gázdarica je donésla na gúnó rákijó domóčó i móšta, a pósle tóga je donésla zdígané kólóčé, napúňené, nafilané, namótané z oréxy, z mákom i z ružičy.*

Samoglasnik *o* u svetomarskome se govoru ostvaruje kao otvoreno (O), zatvoreno (o) i srednje o:

– primjeri otvorenoga *o* potječe uvijek od *a*: *Foringóšy so vózily kurúzo s kónyma i s krávama.; Je, kó je kák bíl i bogóty i síkakvy.; Tó je plésala mlódenka, pocnehóla i dývyr i zástavnáky.*

– primjeri zatvorenoga *o*: *A pósle pók se plésalo za mlódenko jer je mlódenka sy stǵala cípele pó šúdro dok je išla f cirkvo na vjenčáňe.; Máma so donésly f čášy svétó vódo i gránčico i posvétily so mlódenko i rékly so: „Ídi čerka, ídi, déj tí Bók sréčného póta, bódy tám pre drúgy mámy dóbra kak si bíla i prí meni.*

– primjeri srednjega *o* ostvaruje se kao i u štokavskome: *On je pítal „káj ví óčete?“*

Samoglasnik *u* također se ostvaruje kao u standardnome jeziku: *Tó se núter kurúza púščala.; Tó se zvóla mašina rožžáča za rúžžyty kurúzo.; A dok je bilo gótovo, únda so děčky na čěšl, bórmeš, fúčkaly i ígraly káj smó se vúčily nékaj plésaty.*

Slogotvorno *r* (*r*) u svetomarskome se govoru izgovara kao i u standardnome jeziku: *So vám, bórmeš, vzímy léda třly ak so né mély vódo káj se vóda zmřzla, úna so múšky nópry išly třt káj so žěňe móglé íty v Dróvo véša prót.; Přvy kój je išel je mēl pēfca, véłkoga, nakínčěňoga s čerlěnym, z bělým, sakójóčkym póntlěkyma.*

5.1.2.5. Umetanje samoglasnika

Umetanje samoglasnika uobičajena je pojava u međimurskim govorima. U mjesnome govoru Svete Marije zabilježen je primjer u riječi *crkva* u kojoj je došlo do umetanja samoglasnika *i*: *I ták je tó spričóvaně přěšlo, dóly so mlódenko i išly so, póworka, f cirkvo na vjenčáňe.; Dóšly so vám s cirkve dímo, úna je bíl pre mlódenki óbed.*

5.1.2.6. Redukcija nenaglašanih samoglasnika

Redukcija samoglasnika uglavnom dolazi u nenaglašenoj poziciji. Do gubljenja dolazi zbog brzoga tempa govora, ali i činjenice „da se sva silina izgovora prenosi na naglašeni slog pa je izgovor nenaglašanih samoglasnika najprije vrlo oslabljen i reduciran, a na kraju i u nekim primjerima dolazi i do otpadanja.“ (Blažeka, 2008: 61). Gubljenje samoglasnika može biti na svakoj poziciji u riječi. Neki su od zabilježenih primjera u svetomarskome govoru su: *Ídęm tám*; *Dójdý sím*. (Upitnik); *Náşý máma né ták*; *Žęnę, sáky dęn kója je kák móglá,...*; *Tí pözóvi púce i nék dójdejo večęř na čęhářo, málo se z děčkima nék zidejo i nék se málo upóznajo*; *I zútra je bílo nazóje ták*.

5.1.2.7. Promjena aj > ej

U međimurskome dijalektu „česta je promjena aj u ej“. (Blažeka, 2008: 67) Blažeka se osvrće na imenicu *jaje* (*jějce*) za koju navodi da je u većem dijelu međimurskoga dijalekta zabilježena razlika koja se ostvaruje kvalitetom naglašenoga samoglasnika. Drži da „u značenju 'rasplodna stanica (ptica i drugih životinja) ovalna oblika, u ljusci' ta imenica u N mn. glasi *jějce* (ili *jějcy* – zbog analogije prema imenicama ž.r. (...), a u značenju „testisa“ *jójca/jójcy*.“ (Blažeka, 2008: 67).

U svetomarskome govoru imenica *jaje* u N jd. glasi *jájce*, no u N mn. može glasiti i *jějce/jějcy* (vrlo rijetko i uglavnom kod starijih) te *jójca/jójcy* bez obzira na to radi li se o rasplodnoj stanici ovalna oblika ptica i drugih životinja ili muških sjemenika. Primjer zabilježen u svetomarskome govoru je: *Bíl je gráx z móščom, sír i jójca kúxana, kó je več káj měl*.

5.1.3. Akcenatski sustav

Kada se govori o prozodijskome sustavu kajkavskoga narječja, Mijo Lončarić (1996: 58) spominje pet sustava, a međimurske govore svrstava u posebnu E skupinu. Razlog tomu je što „noviji razvoj ide u smjeru stanja koje danas nalazimo u Međimurju, tj. prema ukidanju svih prozodijskih opreka osim mjesta siline (...).“ (Lončarić, 1989: 122) Blažeka (2008) drži da na području cijeloga dijalekta nema parova riječi gdje bi kvantiteta bila fonološki relevantna, već se svaki naglašeni samoglasnik u nekoj toničkoj riječi može proizvoljno izgovoriti i kratko i dugo čime se slaže s Lončarićem da je „fonološki relevantno samo mjesto siline (...).“ (Lončarić, 1990: 190). Oba se autora slažu i da u istočnome, donjem Međimurju, osim ukidanja opreke po tonu, dolazi i do ukidanja kvantitete. Prema tome modulacija, dizanje i spuštanje tona, te kvantiteta, duljina i

kraćina sloga, tj. samoglasnika, nemaju značaja na razini fonema i riječi, ali imaju ulogu na rečeničnoj razini. Takav primjer zabilježen je i u govoru Svete Marije: *Mójy mámy je tak rěkla, so bily stárěšě sěstrě i púce: „Znōš káj Bōra, jó sem tí jěno kōkōš záklala, ne mōra jōtēc znáty káj sem jó naprōjla.* Blažeka (2008: 17) navodi da dulji izgovor naglašenoga samoglasnika izaziva naprimjer srdžbu, ljutnju, ironiju, suosjećanje, čuđenje, nestrpljivost, što je ovjereno i u svetomarskome govoru: *Žěne, káj, té so bily slōbōdne, plěsaļe so do jútra, vrága.* Međutim zato ne može izražavati neutralnost govornika spram osobe kojoj je to upućeno kao što je to kod kratkoga izgovora. Posljedica intenziteta ostvaraja siline na naglašenome slogu jest „slabljenje samoglasnika koji nisu naglašeni“ (Blažeka, 2008: 17), odnosno dolazi do labavosti izgovora ili gubljenja, a primjer zabilježen u svetomarskome govoru je: *Dě so dvō, dvě sněxě bily i tē dvō mōžy, jápa, máma, stōry máme, káj jó znóm, tō t'je, pūno nás ga bily.*

Mjesto naglasaka može imati i razlikovnu vrijednost u pojedinome obliku riječi čime se ostvaruju različite riječi i njihovi oblici. Blažeka (2008: 19) navodi primjer *Svéta Máryja* (toponim) i *Maríja* (Blažena Djevica Marija). U govoru Svete Marije može biti naglašen svaki slog bez obzira na položaj u riječi, npr. *Ūna so pōk slámo mōžy na kōla namétaly, dvō moškí.* Iako prema pravilima tonička riječ ima samo jedan naglasak, „neke dulje riječi imaju uz osnovni naglasak još jedan naglasak, manjega intenziteta“ (Blažeka, 2008: 18), a zbog duljine riječi dijele se na dvije izgovorne cjeline. Takva stanja javljaju se i u govoru Svete Marije u:

– u složenicama: *So máma i jápa nē dōly, je zdrávomárijō zvōnilō smō mōraļy bity dōmaj.*

– u superlativima: *...nájstárešy član...*

– u prijedlogu *nikad*: *Jápa so, óny so nigdōr nē káj jápa díšel, a máma pō jápō a-a.*

U nenaglašene oblike riječi spadaju proklitike i enklitike. Nenaglašeni veznici i prijedlozi su samo proklitike, a primjer iz svetomarskoga govora je: *V jútro ránō so se zíšl, zíšly težōky pre gázdy.; I z jábukamy i sírom i, nō...,* dok i proklitike i enklitike mogu biti:

– kraći oblici nesvršenoga prezenta pomoćnoga glagola *biti* što je potvrđeno u govoru Svete Marije: *Jó sem bila jōkō mála ūnda.; Mójy mámy je tak rěkla, so bily stárěšě sěstrě i púce: „Znōš káj Bōra, jó sem tí jěno kōkōš záklala, ne mōra jōtēc znáty káj sem jó naprōjla.*

– svršeni prezent pomoćnoga glagola *biti*, primjer zabilježen u govoru je: *Bom još nekaj povédala.*

– aorist pomoćnoga glagola *biti* koji je u svim licima isti (*by*) što je potvrđeno primjerom iz govora: *Bók ošlobódy, káj by ón bíl kóga si boš tí zéla, ne.*

– enklitike osobnih zamjenica u dativu, a primjer zabilježen u svetomarskome govoru je: *...,Znóš káj Bóra, jó sém tí jénø kókøš záklala,...*

– enklitike osobnih zamjenica u akuzativu, a primjer zabilježen u svetomarskome govoru je: *...drúgač by ga bíla šokačica z młínčáňakøm pø glóvy vúdrila.*

– enklitika povratne zamjenice u dativu što je potvrđeno u govoru Svete Marije: *...unda si sy móglá tóga děčka zéty.*

– u prijedložnim sintagmama s klitičkim oblicima osobnih zamjenica i povratne zamjenice naglasak se prenosi na prijedlog, što je potvrđeno u govoru Svete Marije: *...úna sę išlo pó ne i mlótilø sę z mlatilkøm, mašínøm, kak kømbáj ję bíl; Pøsę sę išlo ná polę.*

Prenošenje naglaska na prijedloge, navodi Blažeka (2008: 20), javlja se faklutativo:

– u svezama prijedloga i imenice koje nisu enklitike, a u svetomarskome je govoru potvrđen u primjeru: *Ję, tétęc sø díšly møm pøpølnę, a tęca Jóna úna pó néga večér.*

– u svezama prijedloga i imenica u akuzativu pri izricanju kretanja, primjer zabilježen u svetomarskome govoru je: *Pøsę sę išlo ná polę.*

Također prenošenje naglaska na prijedloge u svetomarskome se govoru javlja i stalno, i to:

– u spojevima prijedloga i pokaznih zamjenica: *Vú tem sę išlo négda f cirkvo, aly sí smø išly.; Tø ję bíla vęłka plófta slámę ták káj smø pótly móglly y spáty nó te slámy mi děca.*

– u negacijskim oblicima glagola: *némrøm, némreš, némre, námremo, námreęę, námro/némrejø* (Upitnik).

5.1.4. Konsonantizam

Najveći se broj suglasnika „u međimurskim govorima izgovara kao u hrvatskom standardnom jeziku (...).“ (Zvonar, 1999: 65). Za draškovečku podskupinu, kojoj pripada i svetomarski govor, sljedeći je suglasnički inventar (Blažeka, 2008: 68):

Sonanti: v	m	Šumnici: p	b	f		
l	r	n	t	d		
j	ɫ	ĩ (ń)	c	s	z	
			č	č̣	š	ž
			k	g	x	

Mijo Lončarić (1990: 197) pak ne navodi sonant ĩ, već samo ń. U mjesnome govoru Svete Marije potvrđeni su svi suglasnici (osim ĩ): *Cęli dęn pōst ję bıl.; Vų tęm sę išło nęgda f cirkvę, aly sį smę išły.; Ję, mlōdenka ję mōrala priję pōlnōč ędity ęt svōjy rōditęly k rōditęlima dę bōdę snęxa.; Tō sę zvōla mašina rōžžāca za rōžžyty kurūzę.; Dōšla ję jęsen, o jesęnskę dųge nōčy kę prespāty nęję mōčy.*

5.1.5. Ostale konsonantske značajke

5.1.5.1. Suglasnik v

Fonem v „u distribuciji može imati osobine i sonanta (ispred suglasnika i iza šumnika) i zvučnog opstruenta sa šumnikom f kao bezvučnim parom“ (Blažeka, 2008: 69). U svetomarskome su govoru zabilježeni sljedeći primjeri: *Pōsłę sę vām zmįslyly nękvoga, óvoga, slōžily sę š čāvly pak sę tō nękak na rōkę slōžilo, tō sę zvōlo rōščōl, rōžžōlyn.; A pōsłę ũnda nęgda sę nękva mašina stvōrila z jęnim vęlkim kōtōčom.; Tę kōtōč sę vřtel, vřtel, vřtel.; Kāk pōk by sę bily drůgač nāčily plęsaty i dę by sę bily nęgda zįšly.; Ję, tō ję tākof óbičaj bil,...*

Fonem v izgubio se u mnogim suglasničkim skupinama kao što smo ovjerili u mjesnome govoru Svete Marije:

- a) */vs/ > /os/: *Nęsę sę mōgly sxōžaty kak vę, sę pō sōt.; Dōk sę sō rōdbina skųtyla, bıl vām ję zōjtręk.; Ję, kō ję kāk bıl i bōgōty i sįkakvy.; Sāký ję mōral nękaj dāty.; Na sākem križōņę ję bıl plęs.; Tų sę zįšla sō rōdbina.; Tō vām ję bילו m'ęsec dni dōk sę nę sō kurūza pōbrōla.; Tō vęč sāký znō kāk tō idę.*

- b) */vk/>/ok/: *vnúk; fčěra*. Kod jedne obavjesnice primjećen je i primjer *unuk* što je tipično za štokavske govore te se tu primjećuje prodor standardnoga jezika u mjesni govor.
- c) /hv/ → /f/: *Fálem bōdy Jězoš Krístoš...; Ná se věķe Bōk je fōle vrēden*.
- d) redukcija /v/ unutar konsonantske skupine s /r/ ili /r̥/ u istome ili sljedećemu slogu. U Upitniku su potvrđeni sljedeći primjeri: *třdō (tvrdo)* i *čětrřek (čtvrťak)*, no redukcija nije zabilježena u primjeru *Sveķřva žíví nad námy*. (*Svekrva živi iznad nas*.)

Fonem *v* reflektira iz staroga skupa **və*-i prijedloga **və*-kada se nalazi ispred zvučnih suglasnika i sonanta. U mjesnome govoru Svete Marije zabilježeni su sljedeći primjeri: *V jútrō ránō sō se zíšl, zíšly težōky přē gázdy...; ...úna sō múšky nōpry išly třt káj sō žēņē mōgļē ity v Drōvo vēša prōt.; F sōbōtō v jútrō ránō, zaróm, sō dōšly bandísty kōjy sō xōdalj pō rōdbiny pozōvat.; V dvě vūre smō išly kōsit žítō.*

U svetomarskome govoru *v* ispred bezvučnih suglasnika dolazi kao [f]: *I dōk se tē vēš ōpkūxal f kōtlō s pēpēlōm, úna sō ga nēkam pōk děly razmákat, pōk f kōříta i k Drōvi prōt.; Māma sō dōņēsly f čášy svēto vōdō...; Vū tēm se išlo nēgda f cirkvō, aly sí smō išly. Akō pēmō kām f sēlo...*

Fonem *v* ispred *f* i *v* dolazi kao *vo*, a u svetomarskome je govoru zabilježen jedan primjer: *Úna smō pēlajly, vō vené, tú na gmōjņō i tú sō dōšly z mlatílkōm i mlōtíly smō.*

Prijedlog **və* ispred *x*, koji se tada gubi, u govoru Svete Marije prelazi u *f*: *Akō je nē dō pōlnōč díšla, úna sō vām děčky dōņēsly kurzínē nūter y xityly sō kurzínē fížo káj bō špōt.*

Fonem *v* u poziciji naglašenoga prijedloga u svetomarskome govoru dolazi kao *vù*: *A vút kōtēl sō vām děly bēlōga vēša ōpkōxōvat, a pisanōga sō sōřtērajly, pak sō žēņē na rōķē prōļē y na rířļō.; A tō se únda dōvalō vú tō kōřpō štō je káj děl,...* U primjeru prijedloga *vút* (*u taj*) dolazi do spajanja prijedloga *vi* pokazne zamjenice.

Prefiks **və* ispred sonanta i zvučnih suglasnika u svetomarskome govoru daje *v*: *Sō vām, bōřmēš, vžímly lēda třly ak sō nē mēly vōdō káj se vōda zmřzla, úna sō múšky nōpry išly třt káj sō žēņē mōgļē ity v Drōvo vēša prōt.*

Blažeka navodi da u preloškoj skupini i draškovečkoj podskupini „ispred bezvučnih suglasnika u toj poziciji fakultativno može prijeći i u *x*. Kada je *f* u sredini riječi, te dvojnosti nema“ (Blažeka, 2008: 70) što je ovjereno i u govoru Svete Marije: *Kák pòk by sę bíly drúgač náfčily plęsaty i dě by sę bíly nęgda zíšly.*

Blažeka (2008: 71) navodi da prefiks **və* prelazi u *x* ispred *m*: *xmity*, *xmręty* te da je u svetomarskome govoru potvrđeno *v* u glagolu *vm'ority*, no Upitnikom za terensko istraživanje potvrđen je glas *x*: *xmórity*.

U kajkavskim je govorima često i protetsko *v*, no s glasom *u*. U svetomarskome su govoru zabilježeni primjeri iz Upitnika: *vúčity*; *vújča*; *vúra* te primjeri iz ovjerenoga govora: *Ták nám je bílo jókò lépo, dóšlo je polnóč ily dęšet vúr, već kák je bílo, smò sę rezišly.*; *A dok je bílo gótovo, únda sò dęčky na čęšę, bórmeš, fúčkały i igrały káj smò sę vúčily nękaj plęsaty.*; „*Jeę dęte drógo, akò náš znóla věša zgróxnoty káj sę narúda dok ga vúdiriš, náš mógla snęha býty.*“; *V dvę vúre smò išly kósit žító.*

Glagoli IV. vrste s nastavkom *-avyty*, kako Blažeka (2008: 69) navodi, u cijelome međimurskom dijalektu mogu imati lik *-ajty*. Gubljenjem *v* i dodavanje *j* izbjegava se hijat. Takva se osnova primjećuje u imperativu i glagolskome prilogu radnom u muškome i srednjemu rodu jednine te svim rodovima množine. U svetomarskome je govoru zabilježen primjer glagola *splávyty* (*isprati*): *Vęša je trę bílo nęgda znáty opráty, splájty i gróxaty.*

5.1.5.2. Suglasnik *x*

Suglasnik *x* „u donjem se Međimurju ostvaruje svugdje gdje mu je mjesto po etimologiji: *oreh, kruh, muha, gljuhi, sneha, hrast.*“ (Zvonar, 1997: 67) Međutim suglasnik *x* „fakultativno se gubi u svim svezama prijedloga i A mn. zamjenica '*ony*, '*one* i '*ona*“ (Blažeka, 2008: 71) te u takvim situacijama naglasak uvijek prelazi na prijedlog, što se može potvrditi i u svetomarskome govoru: *Úna da sę sp"ósošilo stájcaj, úna sę išlo pó úe i mlótilo sę z mlatilkòm, mašínòm, kak kòmbáj je bíl.* Također, glas *x* gubi se u prezentu glagola *htjeti* što je potvrđeno Upitnikom: *óčem, óčęš, óčę; óčemò, óčęte, óčò|óčęjo.*

Zanimljiva je imenica *orah* (*órex*) za koju Blažeka navodi da je u Svetoj Mariji, Donjem Mihaljevcu i Cirkovljanu naišao na *oref*, „gdje nije jasno je li *x* prešlo u *v*, koje se tada obezvučilo ili je direktno prešlo u *f* imajući u vidu povezanost tih suglasnika u nekim

govorima“ (Blažeka, 2008: 70) donjega poddijalekta. U svetomarskome su govoru potvrđena oba oblika: oblik *óręfi óręx* kod starijih ispitanica (r. 1931. i 1937.), a oblik *óręx* kod mlađih ispitanica (r. 1952. i 1966.). Množinski oblici potvrđeni su i kao *oręxy* i kao *ręxy*: *A pńsę tńga ję dńńsła zdńganę kńlńńę, napńńńę, nafńlanę, namńńtanę z oręxy, z mńkńm i z ruńńńy.; Nęńda sń sę ręxy prńdały,...; Ję, i z ręxy, kńj pńk.*

Kod nekih oblika riječi dolazi do proteze, odnosno v prelazi u x, što se može potvrditi i u svetomarskome govoru primjerima *xńpatty (usuditi se)* i *xmręty (umrijeti)*.

5.1.5.3. Suglasnik /

Glas / „u donjem se Međimurju izgovara gdje mu je po etimologiji mjesto, ali se redovito umekšava (palatalizira) ispred samoglasnika e, i, u (...)“ (Zvonar, 1999: 66). Za donje je Međimurje karakteristično da se krajnje / dosljedno čuva u glagolskim priložima radnim muškoga roda jednine, što je potvrđeno i u govoru Svete Marije: *Bńk ńsłńbńdy, kńj by ńń bńl kńga si bńń tń zęla, nę.; Kńga ję jńńęc rękel, ńńda si sy mńgla tńga dęńka zęty.; Pńvy kńj ję ńńel ję męł pęńca,...; ńń ję pńtal „kńj vń ńńńę?“; Tń vńm ję bńla jęna kńrpa, a ń sę nęńak ćńńń ńapńńńel i tńkel i pńpęval nęńkvę sakńjńńķę ćńńń pęńmę.*

Preloška i donjodubravaska skupina govora karakteristične su po tome što / može prijeći u / ispred svih samoglasnika, naglašениh i nenaglašениh, a takvo je stanje potvrđeno i u svetomarskome govoru:

- samoglasnika a: *...napńńńę, nafńlanę, namńńtanę z ńńxy, z mńkńm i z ruńńńy.*
- samoglasnika e: *Pńsę pńk vńm sę pńsala na zęę.*
- samoglasnika ę: *...jer ję nę bńł telewńzńra nńy rńdńa.*
- samoglasnika ę: *Tń ję pńsala mlńdenka, pńcnehńla i dęńę i zństavnńky.*
- samoglasnika ń: *Veńńer sę sńkańńca nęńkaj zmńslńla,...*
- samoglasnika y: *A dńk ję bńł gńńńń, ńńda sń dęńky na ćęńel, bńrmeń, fńńkały i ńgraly kńj smń sę vńńńly nęńkaj pńsaty.; Kńk pńk by sę bńly drńgańń nńńńly pńsaty i dę by sę bńly nęńda zńńly.*
- samoglasnika ń: *Aķń ję bńł pńńń ńreblńńy, ję bńł prńję gńńńń, a aķń ję bńł męńę ńreblńńy, bńrmeń sę ńreblńł i dń pńńńńy.*

– samoglasnika *u*: *Ūna smø sí jòkø poslúšaly*.

5.1.5.4. Sekundarni skup *lj*

Sekundarni skup *lj* vidljiv je u instrumentalu jednine. Blažeka navodi da se u gornjemu poddijalektu „umeće *y* između *l* i *j* u imenicama koje u N jd. završavaju na sufiks *-je* (...). (Blažeka, 2008: 75). No takav primjer zabilježen je i u svetomarskome govoru, koji pripada donjemu poddijalektu: *Tò nám je bìlo véselyje íty na Pòlnøčkø, nø*. U Upitniku za terensko istraživanje svetomarskoga govora zabilježeni su primjeri I jd. imenica *ulje* i *sol*. Naime u I jd. imenice *ulje* umeće se *y* između *l* i *j*: *òlyjem*, dok u I jd. imenice *sol* postoji dvostrukost: *sołyjòm* i *sołjòm*.

5.1.5.5. Palatalni nazal *ń*

Glas *ń* dosljedno se čuva u govoru Svete Marije, što se može potvrditi primjerima iz Upitnika *Kòń mí je nájdrážeša živótińa*, te primjerima iz oglednoga govora: *Bròńe kurtže v sěly.; ...da sy je mlòdøņec zábral jènøga jòkø lèpøga cvěta v ńívem cvětińako; I ták so ńís únda pústily nùter.; Na fášńak so išle žèņe na zòbavaj*.

5.1.5.6. Skupovi labijal + *j*

Blažeka (2008: 77) navodi da sekundarni skupovi *labijal + j* ostaju nepromijenjeni u zbirnim imenicama i pridjevima na *-jy* (*snopje*, *divjy*), dok se u donjodubravskoj skupini umetnuo samoglasnik *y* između labijalnih suglasnika i rječotvornih morfema *-j-*. Budući da Sveta Marija graniči s Donjom Dubravom i Donjim Vidovcem koji pripadaju donjodubravskoj skupini govora, takvo stanje umetanja samoglasnika *y* vidljivo je i u svetomarskome govoru u primjeru imenice *groblje*: *gròbyje*, a u primjerima *zdravlje* i *grmlje* postoje dvostrukosti: *zdròvyje/zdròvjje* i *gřmyje/gřmjje* (Upitnik).

5.1.5.7. Refleks *d'* i sekundarno *dj*

Praslavensko je *d'* u Međimurju dalo *ž* na istoku, *j* na zapadu, a u središnjem dijelu oba refleksa. Budući da je Sveta Marija jedno od najistočnijih mjesta u Međimurju, refleks staroga *d'* u svetomarskome je govoru dalo *ž*, npr.: *Tò se zvòla mašina rožžáča za rúžžvty kurúzø.; Bìla je večerja, doxòžalo je pòlnøč*.

Blažeka (2008: 78) navodi da se na području cijeloga međimurskoga dijalekta na mjestu *d'* nalazi glas *j* u komparativima pridjeva što se može potvrditi i u svetomarskome govoru u primjerima *mlájša/mlójša* i *slájša/slójša*.

U svim govorima na području Međimurja u prijedlogu *med* zadržava se *d* što je potvrđeno i u svetomarskome govoru: *...,Drôga gôspô sôkačica, tú vám je vól kôj vás bô med nôgę bôl“...; Bíly sô dvô zástavnáky, a med nímy je išel mlódenęc.*

5.1.5.8. Refleksi *stj i *skj

Praslavensko *stj i *skj u međimurskome je dijalektu dalo šč i č. U svetomarskome su govoru zabilježeni sljedeći primjeri: Bil je gráx z môščom, sir i jôjca kúxana, kô je već káj mël.; Tò se nùter kurúza púščala.

5.1.5.9. Skup tj (< *tǝj)

Praslavensko *t'* „primarno je dalo č (...)“ (Zvonar, 1999: 65). Primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su: *Dôšla je jęšen, o jesénske dúge nôcy ké prespáty néje môčy.; ...dô Pępęlnice, je, cęlô nôč, ták je bilô.* No sekundarni je skup *tj* ostao „nepromjenjen u zbirnim imenicama, I jd. imenica I-deklinacije i rednim brojevima.“ (Blažeka, 2008: 79). U svetomarskome je govoru zabilježen primjer rednoga broja tri: *Jęn je bíl na vôzô, je xítal, drúga je ręzala, trętja je xítala na mlatílkô.*

5.1.5.10. Refleksi *zdj i *zgj

Refleksi *zdj i *zgj, navodi Zvonar (1999: 65), u donjem su poddijalektu dali žž, no u srednjemu i gornjemu poddijalektu čuje se i *j*. U svetomarskome je govoru u primjeru imenice *grožde* refleks *zdj ostao nepromijenjen: *grôzdyje*, dok u primjeru imenice *mozak* postoji dvostrukost: *môzak* i *môžžany* (Upitnik).

5.1.5.11. Refleksi čbr- i čer-

Konsonantska starojezična skupina čbr- i čer- dala je u većini govora čr-. U govoru Svete Marije konsonantska skupina čr- zabilježena je u primjeru *čřny* (*crn*). Kod primjera imenice *crv* zabilježena je dvostrukost: *čřfi* *čřf* (uglavnm kod starijih). Primjer pridjeva *crven* zabilježen je kao *čřlęny*, ali i sa samoglasnikom *e* koji se „u tim skupovima (...) javlja fakultativno samo u nenaglašenoj poziciji“ (Blažeka, 2008: 80). Primjer iz svetomarskoga govora s čer- je: *Přvy kôj je išel je mël pęfca, vęlkôga, nakínčęnôga s čerlęnym, z bęlym, sakôjôčkym pôntlękyma.* te primjer iz Upitnika: *čeręvô* (*crijevo*).

5.1.5.12. Refleks palatalnoga r

Sekvencija *rj* kao relikat palatalnoga *r* u mjesnome govoru Svete Marije potvrđena je u imenici *večera*: *Pôsle večerię se išlô na gúnô, trębyt kurúzô, treblôčy sô trębyly.; E vę je*

dôšlo, večérja.; Bila je večérja, doxóžalo je pólnóč. Kod starijih ispitanica potvrđena su oba oblika u imenici *more*: *Mòrę/mòrję je plòvó.; Děca se vòļę kòpaty v mòrò/mòrjò.,* dok je kod mlađih obavjesnica zabilježen samo oblik *mòrę* (Upitnik).

Sekvencija se „redovito javlja u pridjevu trpnom glagola IV. vrste koji se tvore morfemom *-en-*, npr. (...) *zaž'orjeny*“ (Blažeka, 2008: 81) te kod „glagola V. Vrste na –*rjaty* u svim oblicima“ (Blažeka, 2008: 81).

Rotacizam u prezentskoj osnovi u svetomarskome govoru dolazi u prezentu glagola *móčy* koji dolazi od *ž* ispred *e*: 1. l. jd. jo *mòręm, nęmręm*; 2. l.jd. ti *mòręš, nęmręš*; 3. l. jd. on *mòrę, nęmrę*; 1. l. mn. mi *mòręmò, nęmręmò* 2. l. mn. vi *mòręte, nęmręte* 3. l. mn. oni *mòrò/mòrjò, nęmrò/nęmrjò.*

5.1.5.13. Suglasnik *j*

U svetomarskome se govoru suglasnik *j* gubi u imperativnim oblicima (2. l. jd. i mn.), npr.: 2. l. jd. *skrí se (sarij se); pokrí se (pokrij se); xmi se (umij se)* te u 2. l. mn. *skríte se, pokríte se, xmitę se.* Sonant *j* „često se javlja i kao navezak u priloga“ (Blažeka, 2008: 82) što se može potvrditi i u svetomarskome govoru u primjerima: *I tò smò kómaj čakaly, tóga Bòžiča, dok bò Bòžič.; ...smò tú dómaj jęly...* U međimurskome je dijalektu, navodi Blažeka (2008: 82), česta pojava dodavanja *j* iza samoglasnika u otvorenome slogu, kao npr. *špájsen (zabavan).* U govoru Svete Marije dodavanje suglasnika *j* iza samoglasnika zabilježeno je u primjeru: *Nò i bíča, se tò káj je gójt spręga bíla...*

Suglasnik *j* često se javlja kao proteza u riječima ispred samoglasnika *a, e* i *o*. Blažeka (2008: 83) navodi da je protetsko *j* tipična „istočna osobina“. Takvih primjera u svetomarskome govoru ima mnogo. Ispred samoglasnika *o* zabilježeni su primjeri: *jókò* (Upitnik); *Jótec je nę dól.; Kóga je jótec rękęl, unda si sy móglá tóga děčka zęty.; Dóšel je prímeš kapitón i šęre kapitón, óny sò pózvaly jóca i máter...* Ispred samoglasnika *a* zabilježeni su primjeri: *Pózvaly sò xíznóga jápeka i mámicò...; Nášy tęca Jóna óbaveznò, tétéč pógótovò.; Jápa sò, óny sò nígdòr nę káj jápa dišel, a máma pò jápo a-a.* Ispred samoglasnika *e* zabilježen je primjer: *jęmbręlò (kišobran)*

5.1.5.14. Prijelaz $m > n$ i $n > m$

Promjena karakteristična za čakavsko narječje, prijelaz $m > n$ na dočetu riječi, u međimurskome se dijalektu rijetko događa. No u svetomarskome je govoru potvrđen

prijelaz $n > m$ u primjerima: *F sobótŏ v jŭtrŏ ráno, zaróm, so dŏšly bandísty kŏjy so xŏdaly po rŏdbiny pozŏvat.; ...Fálem bŏdy Jézŏš Krístoš...*

5.1.5.15. Zamjenjivanje suglasnika u suglasničkim skupinama

U svetomarskome je govoru česta pojava zamjenjivanja suglasnika u suglasničkim skupinama. U mjesnome govoru Svete Marije ovjereni su sljedeći primjeri:

– $hv > f$: *...Fálem bŏdy Jézŏš Krístoš...; ...Ná se věkŏ Bŏk je fŏle vrŏden...*

– $xt > ft$: *Tŏ je bila vělka plŏfta slámŏ ták káj smŏ pŏtly mŏgly y spáty nŏ tŏ slámy mí d'ėca.*

– $xt > št$: *Bandísty so ígraly pŏsmŏ kŏje so sy lŭdy věč pŏžŏlely i kákve je štŏ štél.*

– $kr > xr$: *...tŏpkŏ xrŭške so bíle...*

5.1.5.16. Ispadanje suglasnika u suglasničkim skupinama

U govoru Svete Marije često je i ispadanje suglasnika u suglasničkim skupinama. Neki od zabilježenih primjera u svetomarskome govoru su:

– $mn > n$: *A dŏk je bílo gŏtŏvo, gázdarica je dŏnésla na gŭno rákijŏ domŏčŏ i mŏšta.; Pŏslŏ večŏrje se íšlo na gŭno, trŏbyt kurŭzo, trŏblŏčy so trŏbyly.*

– $dn > n$: *Ŭnda so ga dŏly v jén vělky kŏtŏl káj se tŏ pŏpŏl kŭxal.; Jén je bíl na vŏzo,...
...mí smŏ sí víkŏly „s'ŏbono“,...*

– $jn > j$: *...kak kombáj je bíl.*

– $nd > n$: *Ŭna tŏ se se preprájlo, ŭna se íšlo jŏst.*

– $tk > k$: *Je, kŏ je kák bíl i bŏgŏty i síkakvy.*

– $tvr > tr$: *tŏdŏ, čŏtŏtŏk*

– $gd > d$: *...káj se dŏ dŏgŏdilŏ...; Káj tí míslyš dŏ smŏ se mí upŏznaŏ, škŏmač je tŏ nŏgda bílo.*

5.1.5.17. Sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na dočetu riječi

U kajkavskim je dijalektima uobičajeno sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na dočetu riječi pred stankom. Svetomarski govor obiluje takvim riječima, a zabilježeni

primjeri su: *Vrók tí ně da míra;* *Mrás je překril lívadŏ;* *Tŏ káj je rěkel je lóš.* (Upitnik); *Bŏk ōslŏbŏdy, káj by ōn býl kŏga si boš tí zěla, ně;* *...děj tí Bŏk srěčnŏga pŏta,...;* *Ké bi se vrók věč tŏ se zmíslil;* *Snék je býl vělky,...;* *Ūna pŏk je mlŏdenka plěsala, ūna smŏ sí na rět išly z mlŏdenkom plěsat.*

5.1.5.18. Nepostojanje opreke između č i ć

Jedna od najvažnijih značajki kajkavskoga narječja jest nepostojanje opreke između glasova č i ć. Glas č „izgovara se jednako u čitavom Međimurju, ali je nešto slabiji od standardnog č i nešto jači od ć.“ (Zvonar, 1997: 66). Primjeri glasa č u svetomarskome govoru su: *Za zŏjtrěk sŏ býle: čúrke, rěbra pečěna, hládneŕtina i zdígany kolŏčy z ōrěhy, z mákom y peréc. Je, tŏ je tákof ōbičaj býl, i rěkel je „Drŏga gŏspŏ sokačica, tú vám je vŏl kŏj vás bŏ med nŏge bŏl“, i mŏral je bŕže poběcy vún, drŏgač by ga býla sokačica z mlínčanakom pŏ glŏvy vŏdrila. I tŏ smŏ kŏmaj čakaly, tŏga Božiča, dŏk bŏ Bŏžič. Ūna se gŏry děl stŏlŏnak, něgda ōny domŏčy sŏ býly, starínsky, káj se tkálo, i tŏ ōd domŏčega plŏtna.*

5.1.5.19. Gubitak fonema

Gubitak fonema u mjesnome govoru Svete Marije vidljiv je u prezentskim oblicima glagola *htjeti* (*bŏm, bŏš, bŏ, bŏmŏ, bŏtę, bŏdŏ*) i njihovim negacijskim oblicima (*nám, náš, ná, námŏ, náte, nádŏ*), a primjeri zabilježeni u govoru su: *Bŏm još někaj pŏvėdala;* *Ták sŏ jápek i mámica rėkli: „Jeę dėtę drŏgo, akŏ náš znŏla vēša zgrŏxnoty káj se narŭda dŏk ga vŏdriš, náš mŏgla snėha býty.“; Ūna sŏ išla, dŏbrŏ hŏmŏ málo, sláma káj se nėsła, dŏvėčera tŏ se přęprŏvlalo...;* te primjeru glagola *pojti*: *Akŏ pémŏ kám f sėlo, ně, a i ně samŏ pŭce, i žėne.*

Ispadanje fonema u svetomarskome je govoru potvrđeno i u kontrakciji priloga *ovakvo-onavko*: *...a ně kak vē kŏmpŏty vákvi-nákvi, něgo kák je ōno býlo.* te u prilogu *uvijek*: *Jápica sŏ nášy, akŏ sŏ jápy nášy, sŏ išly věk ōbedvŏ skŭp na zŏbavŏ.*

Upitno-odnosne zamjenice *kŏjy* i *čŕjy* mogu imati kontrahirane oblike što je potvrđeno i u svetomarskome govoru: *Ké bi se vrók věč tŏ se zmíslil;* *Ūna smŏ se tŏ najėly, ūna ké sŏ otŏ, dėklíčę sŏ išle pŏpėvat.* U „Svetoj Mariji potvrđena je kontrahirana posvojna zamjenica *tv'ŏj* i povratno-posvojna zamjenica *sv'ŏj* u A jd. ž. r.: *tv'ŏ, sv'ŏ*“ (Blažeka, 2008: 98) te su česti i kraći oblici posvojnih zamjenica, npr. *mŏjega – méga, nězyn – něny, svŏjega – svėga.*

5.2. Morfološke značajke govora Svete Marije

5.2.1. Gubljenje morfološke posebnosti vokativa jednine

U kajkavskome je narječju zanimljivo to što dolazi do gubljenja morfološke posebnosti vokativa jednine, odnosno dolazi do izjednačenja s nominativom. No izuzetak su „pojedini antroponimijski oblici, npr. N *J'ona*, V *J'anŕ*“ (Frančić, 202: 45). Neki od zabilježenih primjera u svetomarskome govoru su: *Ívan, ópry vrŕta!*; *Sŕsed, dŕjdy na ŕbed*.

5.2.2. Imenice

Imenice su promjenjiva vrsta riječi kojima „imenujemo pojave vanjskoga svijeta i našega unutrašnjeg doživljavanja.“ (Barić i dr., 1997: 66) Postoje tri vrste deklinacija, a kriterij je G jd. To su a-deklinacija prema kojoj se dekliniraju imenice muškoga roda na suglasnik, imenice muškoga roda na *-yŕi -ŕ* te imenice srednjega roda, zatim e-deklinacija prema kojoj se dekliniraju imenice ženskoga roda na *-a* te imenice muškoga roda na *-a* te i-deklinacija prema kojoj se dekliniraju imenice ženskoga roda koje završavaju na *-ŕ*.

5.2.2.1. Deklinacija imenica a-vrste

a) Muški rod

Imenice muškoga roda a-vrste završavaju na konsonat, a nastavci su sljedeći:

	jd.	mn.
N	-ŕ	-y
G	-a	-of, -y
D	-ŕ	-em, -om
A	=G/N	-e
V	=N	-y
L	-o	-y, -ima
I	-om	-y, -my, -ima

Primjeri iz svetomarskoga govora:

N jd.: *Bil je grax z móščom, sír i jójca kúxana, kó je več káj mël; Jótec je né dól; Té kótoč se vřtel, vřtel, vřtel.*

G jd.: *Vám je né bilo sópona baš prëveč, níty finoga próxa.*

D jd.: *Dóněsly so tóga péfca mlódenço, té jéden je išel nùter k šokačicy.*

A jd.: *A vút kótel so vám děly běloga véša opkoxóvat,...*

L jd.: *Jén je bil na vózo...; Dělo se sé žito se ná stol, i čak i p'énézy dróbný.*

I jd.: *A póslę únda négda se nékva mašina stvóřila z jénim veľkim kotočom.*

N mn.: *V jútrę ráno so se zišl, zišly težoky pre gázdy; Foringóšy so vózily kurúzo s kónyma i s krávama; Úna so pok slámę móžy na kóla namétały, dvó moški.*

G mn.: *Akó je bilę púnę treblóčy, je bilę priję gótovo, a akó je bilę ménę treblóčy, bórměš se trébilę i dę pólnóčy; u Upitniku su zabilježeni primjeri: pét sósedof / sósedy, sędem dečókof / déčky*

A mn. *...a nékoję so išę pę móže, kaj so dišly sómy...*

V mn.: *Dóšla je jěšen, o jesénskę dúge nóčy ké prespáty néję móčy.*

L mn.: *Ję, mlódenka je mórala priję pólnoč odity ot svóję řodítely k řodítelima dę bode snęxa.*

I mn.: *Nékoję so išę z móžmy móm od dýma,...; Ję, i z réxy, káj pok; Foringóšy so vózily kurúzo s kónyma i s krávama; ...z oréxy, z mákom i z ružičy.*

Iz navedenih primjera može se zaključiti da je N jd. imenica muškoga roda a-vrste jednak kao i u standardnome jeziku. Kao što je već navedeno, vokativ je izjednačen s nominativom. Kod imenica muškoga roda dolazi do nominativno-akuzativne neutralizacije i kada označavaju neživo: *Děl je nóža na stól. – Néma nóža na stólę; Dóněsi mí škrlóka. – Kúpil tí bóm škrlóka. (Upitnik). Dativ množine svojim nastavcima -em/-om ne odstupa od standarda. U množinskim oblicima očuvana je kratka (neproširena) osnova: *Kúpily smę vóle. (Kupili smo volove); Gledím gólobę. (Gledam golubove); Iščęm póže. (Tražim puževe); Zábil sam góle. (Zabio sam golove).* U G mn. sačuvan je i*

staroslavenski nastavak *-ov* (> *-of*) „u iskazima gdje prevladava neko modalno značenje (ljutnja, podrugljivost, ironija).“ (Blažeka, 2008: 110).

U primjerima svetomarskoga govora zabilježena je imenica *mōš* (*muž*) koja u I mn. daje nastavak *-my* (*z mōžmy*) s naglaskom na prvome slogu. Blažeka (2008) u svojim primjerima navodi naglasak samo na zadnjemu slogu.

b) Srednji rod

U donjomeđimurskim govorima imenice srednjega roda završavaju na *-o* i *-e*. Iznimka je samo imenica *doba*.

	jd.	mn.
N	-o, -e	-a
G	-a	-ø, -y, -e, -a
D	-y, -o	-am, -yma
A	=N	=N
V	=N	=N
L	-i, -y, -o	-y, -aj, -yma. -amy
I	-om, -em	-y, -yma, -amy

Primjeri imenica srednjega roda a-vrste iz svetomarskoga govora su:

N jd.: *Kōkōšino méso je bílo.*

A jd.: „*Nó to mlódo léto, zdrávy, vešély, tústy, dēbély..“; V dvé vúre smō íšly kōsit žito.*

L jd.: *Pōsļe večērjē sē íšlo na guno, trēbyt kurúzo, treblōčy sō trēbyly.; Bandisty sō ígraļy pō cēļem sely...*

G mn.: *Tō vām je čēxaņē perija.; Nás vām ga bílo jōkō pūno déce...; u Upitniku su potvrđeni primjeri: pét sél/ pét sely*

A mn.: *Pòsłę pòk wám sę plésalò na zéłę.; ...pòk f kòríta i k Dròwi pròt.*

Nominativ jednine čuva razliku nekadašnjih tvrdih i mekih deklinacija što nam potvrđuju primjeri iz svetomarskoga govora poput *pòłę, gúnò, pèrję, kòrito*, kao i instrumental jednine. Akuzativ i vokativ izjednačeni su s nominativom. Vidljiv je i sinkretizam DLI mn. (-*y*ma).

5.2.2.2. Deklinacija imenica e-vrste

U e-deklinaciju spadaju imenice ženskoga roda te imenice muškoga roda koje završavaju na -*a*. Imenice muškoga roda koje završavaju na -*a* rijetke su i u hrvatskome jeziku, pa tako i u svetomarskome govoru, a zabilježene su dvije takve imenice (*jápa* i *gázda*) te se sklanjaju kao i imenice ženskoga roda: *Sò máma i jápa nę dólj,...*; *Jápa sò, óny sò nígdòr nę káj jápa díšł, a máma pò jápò a-a.*; *V jútrò ránò sò sę zíšł, zíšły težòky prę gázdy.*

Imenice ženskoga roda u jednini sklanjaju se kao i imenice u standardnome jeziku. Iznimka je vokativ koji je jednak nominativu. Dativ i lokativ jednine su izjednačeni nastavkom -*y* te se u nekim imenicama (npr. *ròka, nóga, snéxa*) ne provodi sibilizacija. Instrumental jednine završava na -*om*. U imenica u N mn. češći je nastavak -*e*. U G mn. potvrđeni su i nulti nastavak i nastavak -*y*. U DLI mn. vlada djelomični sinkretizam (-*amy*) „jer u I mn. nije moguć gramatički morfem iz dativa -*om*.“ (Blažeka, 2008: 123). No u svetomarskome je govoru potvrđen i nastavak -*em* (*s púcem*).

	jd.	mn.
N	-a	-e, -y
G	-e	-ø, -y
D	-y	-am, -om, -amy
A	-o	-e
V	=N	-e
L	-y	-aj, -amy, -ama
I	-om	-aj, -amy, -ama, -em

Zabilježeni primjeri iz svetomarskoga govora su:

N jd.: *Večer se došlo dīmo, gázarica je nekaj skúxala.*

G jd.: *Došly so do mlódenkinę xíže.*

D jd.: *Móju mámy je tak rékla,...*

A jd.: *...pak so ženę na róke próę y na riflo.*

V jd.: *Znoš káj Bóra, jó sem tí jęno kókoš záklala,...*

L jd.: *...bíę so dvę snęę prę xízy.*

I jd.: *...úna se išlo pó né i mlótilo se z mlatilkom, mašinom, kak kómbáj je bíl.*

N mn.: *Žęne, gázarice, so kláę dómaj kókošy, púę, ráęę, góskę.*

G mn.: *pét žen/pét ženy*

D mn.: *...málo krávicam....*

A mn.: *Tí pozóvi púę...; ...popéval nekve sakojóčkę čúdnę pésme.*

L mn.: *Na fášňak so išę ženę na zóbavaj.*

I mn.: *S tíkvom, jábukamy, siréńem, tó, tó se, s tēm se pěklo nęgda, je.; Tú so se mógly nekvy děčky s púcem zítý, je bíla kmíca.*

Pluralia tantum: Čexára?

5.2.2.3. Deklinacija imanica i-vrste

Prema i-deklinaciji sklanjaju se imenice ženskoga roda koje završavaju na -*ø* nastavačni morfem. Imenice se sklanjaju slično kao i u standardnome jeziku. S obzirom na standard razlika je u instrumentalu jednine (-*jom*) te u dativu množine (-*em*). U deklinaciji je vidljiv sinkretizam DLI mn. -*yma*.

jd.

mn.

N	-ø	-y
G	-y	-y
D	-y	-yma
A	-ø	-y
V	-ø	-y
L	-y	-y, -yma, -ej
I	-jom, -jo, -y	-y, -yma, -jomy, -my

N jd.: *Dòšla je jésen, o jesénske dúge nóčy ké prespáty néje mőčy.; Tò vám je bila jédna mála stvor slóžena káj je bílo lězy rúžžity.*

A jd.: *Znòš káj Bóra, jó sem tí jěno kókoš záklala...*

V mn.: *...o jesénske dúge nóčy ké prespáty néje mőčy.*

A mn.: *Žěņe, gázdarice, sò kláļe dómaj kókošy...*

Imenica *kíi* zadržala je proširenu staru konsonantsku *er*-osnovu. U svetomarskome su govoru u sklonidbi imenice *kíi* mogući sljedeći oblici :

N jd. <i>čer/čerka</i>	mn. <i>čery/čerke</i>
G jd. <i>čery/čerke</i>	mn. <i>čery/čerke</i>
D jd. <i>čery/čerky</i>	mn. <i>čeryma/čerka</i>
A jd. <i>čer/čerka</i>	mn. <i>čery/čerke</i>
V jd. <i>čer/čerka</i>	mn. <i>čery/čerke</i>
L jd. <i>čery/čerky</i>	mn. <i>čeryma/čerka</i>
I jd. <i>čery/čerjom/čerkom</i>	mn. <i>čeryma/čerjomy/čerka</i>

U govoru je zabilježen sljedeći oblik : *...Ídi čerka, ídi...*

5.2.3. Pridjevi

Pridjevi pripadaju promjenjivoj vrsti riječi „kojima se izriču svojstav predmeta i pojava, označenih drugim vrstama riječi, i odnosi među njima.“ (Barić i dr., 1997: 176).

a) Određeni i neodređeni vid pridjeva

U većemu dijelu kajkavskoga narječja nema razlika u značenju određenih i neodređenih pridjeva, pa prema tome i u „međimurskim kajkavskim govorima većina pridjeva (...) dolazi samo u određenom obliku“ (Bartolić, 1971: 115) čime se slaže i Blažeka (2008). Primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su: *Ję, kô ję kák bıl i bogóty i sikakvy.; A óny sô rękly da ję tú jęđen lépy cvět zróšęl..* Do narušavanja posebne službe određenoga i neodređenoga vida pridjeva u većemu dijelu kajkavskoga narječja došlo je osobito u atributnoj službi, dok se u predikativnoj razlika bolje čuva, a u neutralizaciji prevladava određeni oblik pridjeva. (Usp. Lončarić, 1996: 104). Upitnikom za terensko istraživanje svetomarskoga govora zabilježeni su sljedeći primjeri uporabe određenoga pridjevskog lika i u predikativnome proširku: *Stól ję nóvy. Póštar ję stóry. Ón ję čisty.*

b) Pridjevsko-zamjenička deklinacija

U pridjeva i drugih pridjevskih riječi (pridjevskih zamjenica, rednih brojeva i participa) „stvorena je od prijašnjih triju deklinacija jedna jedinstvena deklinacija, po kojoj se dekliniraju i određeni i neodređeni pridjevi, osim u N jd.“ (Lončarić, 1996: 104) Neke se razlike čuvaju u N jd. m. r., ali je u ž. r. jd. prevladala imenička deklinacija. Sačuvana je razlika između nepalatalnih i palatalnih osnova (-oga i -ega). U GDL jd. muškoga i srednjega roda čuva se razlika između nekadašnjih mekih i tvrdih osnova. Fakultativno se izgovara *x* u G mn. U L jd. m. r. javljaju se nastavci -em i -ym u pridjevima koji završavaju na palatal, dok se u pridjevima na nepalatal javljaju fakultativno tri nastavka -om, -ym i -em. U svim trima rodovima došlo je do sinkretizma DLI mn. s nastavkom -ym(a).

Jednina:

Jd.	muški rod	srednji rod	ženski rod
N	-y / -ø	-e / -o	-a

G		-og(a) / -eg(a)	-e
D		-omo / -emo	-y
A		=N ili G	-o
V	-i / -y	-e	-a
L		-ym / -om / -em	-y
I		-ym	-om
Mn.			
N	-y	-a	-e
G		-y(x)	
D		-ym(a)	
A	-e	-a	-e
V	-i / -y	-a	-e
L		-ym(a)	
I		-ym(a)	

Zabilježeni primjeri u govoru Svete Marije su:

– u muškome rodu:

N jd.: *A óny sò rekly da je tu jědęn lěpy cvět zróseł...*

G jd.: *nítý fínoga próha.; ...da si ję mlódeņec zábral jěnoga lěpoga cvěta.; ...děj ti Bók srěčnoga póta...*

A jd.: *...děly v jęn vělký kóteł; Přvy koj ję išel ję méł péfca, vělkoga, nakínčęnoga...; Pozvály sò xížnoga jápeka...*

I jd.: *...z jěnim vělkim kótóčom.*

N mn.: ...*sò sè prepróvľaly kolóčy sakojóčky...*

A mn.: ...*a póslè tóga jè donésla zdígane kolóče, napúñene, naflane, namótane...*

I mn.: ...*z čerlenim, bélim, sakojóčkim póntľékima.*

– u ženskome rodu:

N jd.: *Zójtrèk jè bíl žličnaky z kósanom móščom y pržgóna juha.; Tò vám jè bíla jèdna mála stvór...; ...póvorka jè bíla gizdóva...*

G jd.: *Dóšľy sò dò mlódenkine xížè.*

A jd.: ...*gázdarica jè donésla na gúno rákijo domóčo...; Mára sò donésľi f čási svéto vòdò...*

I jd.: ...*z kósanom móščom...*

N mn.: *Tu sò vám sè popévalè starínske domóče pèsme.; ...sò bílè stáreše púče...;*

V mn.: ...*o jesénske dúge nóči...*

L mn.: *Tu úls jè pre pótny vróty čakal...*

– u srednjemu rodu:

N jd.: *Kokošino méso jè bílo...*

N mn.: *Bíl jè gráx z móščom y jójca kúxana...; Za zójtrèk sò bílè čúrke, rèbra pečèna...*

c) Komparacija pridjeva

U većini međimurskih govora „za tvorbu sintetičkoga komparativa uglavnom se upotrebljavaju morfemi -ši -eš (...) na koje dolaze morfemi za rod i broj.“ (Blažeka, 2008: 131). U svetomarskome su govoru zabilježeni sljedeći primjeri: *Mójj mámy jè ták rèkla, sò bílè stáreše sèstrè i púče...; Dèčky, káj sò vékšy bíly, tè sò sáke fèļè stòre, pòk gúmeņè čízme.; Mój brát jè jákšy òd tebe.; Mój táty jè vékšy òd tvojega tátija.; Márko jè bogatéšy òd Ívana.*

U višesloženih se pridjeva naglasak se u govoru Svete Marije prebacuje na pretposljednji slog, npr. *bogatéšy*. U primjeru iz Upitnika za terensko istraživanje *Ana je slađa od Marije*, pridjev *sladak* u svetomarskome govoru ima dva oblika komparativa, a

to su: *slájšy/slójšy* i *slátkešy*. Kao što možemo primijetiti, primjer *slájšy/slójšy* dobiva nastavak *-jšy* jer se „od osnove pridjeva ne odbija samo završetak *-i* kao u deklinaciji, nego *-di*.“ (Zvonar, 1999: 393). Sličan je primjer i *mlájšy/mlójšy* u kojem je „morf *j* ostatak je starije komparacije pridjeva na *d*, gdje je dobiveno **d'*, što je na dijelu kajkavskoga područja dalo *j*, a oblik komparativa tih pridjeva, s dodanim *š*, proširio se na velikom području gdje *d'* nije dalo *j*.“ (Lončarić, 1996: 106).

Superlativ pridjeva tvori se od komparativa i prefiksa *náj-* /*něj-*. Primjer superlativa zabilježen u svetomarskome govoru je: *Slámọ je, dọnẹsly sọ strọy jápa, nájstárešy člán u, múšky, u obítẹly*.

5.2.4. Zamjenice

Zamjenice su promjenjiva vrsta riječi „koje zamijenjuju druge imenske riječi“ (Barić i dr., 1997: 203) te označuju, ali ne imenuju predmete, bića, svojstva i količine, već se njima upućuje na njih. U svetomarskome su govoru zastupljene sve zamjeničke vrste (osobne, posvojne, povratna, povratno-posvojna, pokazna, upitne, odnosne i neodređene), no s obzirom na standardni jezik postoje neke razlike koje će biti nadalje prikazane.

a) Osobne zamjenice

Osobne su zamjenice u svetomarskome govoru: *jó, tí, ón, óna, óno, mí, ví, óny, óne, óna*. Deklinacija osobnih zamjenica izgleda ovako:

Jd.

N	jó	tí	ón, óno	óna
G	mẹnẹ	tẹbẹ	nẹga, ga	nẹ
D	mẹny, měj, my	tẹby, těj, ty	nẹmọ, mọ	nọj, jọj, jy
A	mẹnẹ, me	tẹbẹ, te	nẹga, ga	nọ, jọ
L	mẹny, měj	tẹby, těj	nẹmọ	nọj
I	mẹnọm	tẹbọm	ním	nọm

Mn.

N	mi	vi	óny, óne, óna
G	nás	vás	ńis
D	nám	vám	ńim, ym
A	nás	vás	ńis, ne, ix, je
L	nám, námý	vás, vámý	ńimý
I	námý	vámý	ńimý

Deklinacija osobnih zamjenica uglavnom je ista kao i na području cijeloga međimurskoga dijalekta. Zanimljivi su G i A mn. zamjenice *óny* koja glasi *ńis*, a koja je karakteristična za svetomarski govor te se vrlo rijetko može čuti koji drugi oblik.

Primjeri iz svetomarskoga govora su:

N jd.: Jó sem bila jòkò mála ùnda.; Bòk ošlobòdy, káj by òn bil kòga si bòš ti zèla, ne.; Òn je pítal „káj vi óčete?“

G jd.: ...ùna sò ga nèkam pòk dèly razmàkat, pòk f kòrita i k Dròvi pròt.

D jd.: ...ej óny mòrò tòga cvèta ńemò dáty.; ...kak si bila i pri meni.

A jd.: Je, tètèc sò dišly mòm pòpòlne, a tèca Jòna ùna pò ńega večer.

N mn.: Ùnda smò mi xòdały čèxat pèrije.; A òny sò rèkly...; Drògy ròditeły, bi ve vi bìly vòlny dáty blágošlòva?“.

D mn.: *Jòkò vám je tò bìlò lèpò.; Tù sò vám se pòpèvaļe starínske òmòčè pèsmè...; Ták nám je bìlò jòkò lèpò...*

A mn.: *Tù ńis je pre pòtny vròty čakal jèden kòj se zvòl prímeš kapitòn.; I ták sò ńis ùnda pústily nùter.; ...i ùna smò išly škòmač káj nás je máma ne vídla...; Ùna da se sp"òsošilo stájcaj, ùna se išlo pò ńe...*

I mn.: *Bìly sò dvò zástavnáky, a med ńimý je išel mlòdeņec.*

b) Povratna zamjenica

Povratna zamjenica u hrvatskome jeziku u naglašenome obliku glasi *sebe*, a u nenaglašenome *se*. Ona u „donjomeđimurskim govorima (...) označuje vraćanje radnje na subjekt“ (Zvonar, 2002: 9), a deklinira se kao i standardnome jeziku:

G jd. sěbę

D jd. sěby/sěy/sy

A jd. sěbę/se

L jd. sěby/sěy

I jd. sěbom

Za sva tri roda i lica zamjenica ima jedan oblik. U dativu i lokativu ima uz oblike *sěby* i syoblik *sěy*. U istraživanju govora Svete Marije zabilježeni su sljedeći primjeri: *Bandisty sọ igraly pěsmę kóję sọ sy ludy već poželely i kákvę je štó štěl.; Kóga je jótęc rěkęl, unda si sy móglá tóga děčka zěty.; ...da sy je mlódenęc zábral jěnoга jókọ lěpoga cvěta v nívem cvětnako.*

c) Povratno-posvojna zamjenica i posvojne zamjenice

Posvojne su zamjenice u svetomarskome govoru *mój, tvój, négov, nézin, náš, váš i níf*. Kao što je već navedeno, u govoru se javljaju kontrahirani oblici zamjenica te su česti i kraći oblici posvojnih zamjenica, npr. *mójega – méga, tvójega – tvéga, nézyn – nény*. (v. poglavlje *Gubitak fonema*).

Zabilježeni primjeri u svetomarskome govoru su: *Náša sóseda...; Móy mámy je ták rěkla...; ...v nívem cvětnako.; Nášy těca Jóna óbavezno, tětęc pөгótovo.*

Povratno-posvojna zamjenica u hrvatskome je jeziku *svoj*. I u svetomarskome govoru ima isto značenje kao i u standardnome, a to je „pripadanje subjektu bilo kojega roda ili broja.“ (Barić i dr., 1997: 204). Blažeka (2008) navodi da se umjesto te zamjenice često upotrebljava i posvojna zamjenica (*Videl bo on svojega Boga!*).

Primjeri povratno-posvojne zamjenice zabilježeni u svetomarskome govoru su: *Vę idęmo sáky na svój pösęl pok dáļę.; Je, mlódenka je mórala priję pólnoč odity ot svóy rođitelj k rođitelima dě bode sněxa.*

d) Pokazne zamjenice

Pokazne zamjenice su: *óf, ón, te; óva, óna, tó; óvo, óno, tó*. Primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su: *A pòsłę tóga ję dònésła zdígane kólóčę...*; *Tó vám ję bila jédna mála stvór slóžena káj ję bíłó lęžy rúžžity*; *Té kótoč sę vřtěl, vřtěl, vřtěl*; *Tám sọ próle bíle*; *...a óf sę nékak čúdnọ naprájel...*; *Té ję únda slámọ nésel*; *Vú tem sę išłọ négda f církvo, aly sí smọ išly*.

U donjemu poddijalektu međimurskoga dijalekta mogu se čuti i zamjenice *vén, véna, véno* (*on, ona, ono*). Takav primjer zabilježen je i u svetomarskome govoru: *Úna smọ pělaly, vọ vené, tú na gmójno i tú sọ dőšly z mlatílkom i mlótily smọ*.

e) Upitno-odnosne zamjenice

U svetomarskome se govoru za živo upotrebljavaju zamjenice *štó* i *kó*, dok se za neživo upotrebljava zamjenica *káj*.

Deklinacija upitno-odnosnih zamjenica u svetomarskome govoru glasi ovako:

N	štó / kó	káj	čijy, čí(j)	ké / kój
G	kóga	čésa / čęga	čijeg(a)	kéga / kójeg(a)
D	kómọ	čęmọ / čém	čijem(ọ)	kémọ / kójem(ọ)
A	kóga	káj	čijy, či	kéga / kójeg(a)
L	kómọ / kém	čęmọ / čém	čijem	kém / kómọ
I	kójim / kém	čem	čijym	kém

U govoru se pojavljuju kraći oblici zamjenica poput *kéga* i *kémọ*, ali i kontrahirane zamjenice poput *ké* (*kóji*): *Ké bi sę vrók věč tó sę zmíslil*; *Úna smọ sę tó najély, úna ké sọ otọ, dėklice sọ išłę popévat*.

Ostali primjeri upitno-odnosnih zamjenica zabilježenih u svetomarskome govoru su: *Bandisty sọ igrały pėsme kóje sọ sy lúdy věč poželely i kákve ję štó štél*; *Přvy kój ję išel ję měl pęcfa...*; *Ję, kó ję kák bíl i bogóty i síkakvy*; *Ón ję pítal „káj ví óčęte?“*; *Kóga ję jótęc*

rêkêl, ûnda si sy môgla tôga děčka zěty.; Tû úis je pře pôtny vrôty čakal jěden kôj sê zvôl priměš kapitôn.; Š čem stě sě gíbanico pěkly?

f) Neodređene zamjenice

Neodređene zamjenice „oblikom su kao upitne ili odnosne, a više ih je nastalo predmetanjem ili dometanjem predmetaka“ (Barić, 1997: 206) te se dijele na živo i neživo. Neodređene zamjenice u govoru Svete Marije za živo su: *něščę, někô, niščę, níkô*, a za neživo su: *nékaj, ništ, níkaj*. U svetomarskome je govoru potvrđena i zamjenica za živo *níšto (nitko): Tô nê níšto rêkêl da né.*

Neodređene zamjenice od atributnih upitno-odnosnih zamjenica u govoru su *kôjy, někoyj, níkojy, čijy, nečijy, níčijy*, a primjeri potvrđeni u svetomarskome govoru su: *Někojě sô išļę z môžmy môm od dôma, a někojě sô išļę pô môžę...; Někojy sô iměly púnô sęga, a někojy sô iměly málo, aly dôbrô, přěšļo ję. Za razliku od mlađih osoba, kod starijih se može čuti i *něštery*. U govoru „postoje i sintagme srodne složenim neodređenim zamjenicama“ (Blažeka, 2008: 137) poput *káj gôjt, kô gôjt* i slično što je zabilježeno i u svetomarskome govoru: *Nô i bíča, sę tô káj ję gôjt spręga bíla...**

Službu neodređene zamjenice može imati i pridjev *ostali*, a potvrđen je i u svetomarskome govoru: *Óny sô dišly z mlôdenkôm, a óstaly sváty sô sę zabôvļaly dô jûtra.*

g) Zamjениčki pridjevi

Zamjениčki pridjevi imaju oblike *-of* (N. jd. m. r.), *-va* (N. jd. ž. r.), *-vo* (N. jd. s. r.), *-vy* (N. mn. m. r.), *-ve* (N. mn. ž. r.) i *-va* (N. mn. s. r.). Primjeri potvrđeni su i u svetomarskome govoru: *Ję, tô ję tákof ôbíčaj bíl...; Bandisty sô igraļy pęsmę kôjě sô sy ľudy věč pôželeļy i kákvę ję štô štěl.; Tû sô sę môgļy někvyy děčky s púcem zity, ję bíla kmica.; A pôsļę ûnda nęgda sę někva mašina stvôrila z jěnim vělkim kôtočôm.; Pôsļę sô vâm zmisļyļy někvoga...; ...popéval někvę sakojččkę čúdnę pęsmę.*

h) Opće zamjenice * *vbsb-* i * *vbsak-*

Zamjenica * *vbsb-* u svetomarskome govoru u muškome rodu glasi *vés* ili *sy*, u ženskome rodu *só*, a u srednjemu rodu *sę*, a deklinira se ovako:

jd.	muški rod	ženski rod	srednji rod

N	vės / sy	sò	sę
G	sęga	sę	sęga
D	sęmọ	sọj	sęmọ
A	= N / G	sọ	= N / G
L	sęmọ	sọj	sęmọ
I	sym	sọm	sym
mn.			
N	sí	sę	sọ
G		six / sęjọ	
D		sym / sęma	
A	sę	sę	sọ
L		sym / sęma	
I		sym / sęma	

U svetomarskome su govoru zabilježeni sljedeći primjeri: *Tọ vám ję bılı m'ėsec dni dok sę nę sọ kurúza pọbrọla.; Úna smọ sí jọkọ pọslúšały.; Tú sę zíšla sọ rọdbina.; Sí sváty sọ díšly vún...; Ná sę vékę Bọk ję fọlę vrėden.; ...sí smọ mọrałi m" ọlyty.*

Zamjenica *vbsak- ima primjere *sáky* (m. r.), *sáka* (ž. r.) i *sákọ* (s. r.), a zabilježeni primjeri u govoru Svete Marije su: *Sáky ję mọral nękaj dátý.; Na sákem križónọ ję bíl plės.; Vę ídęmọ sáky na svọj pọsel pọk dáłę.; Tọ véč sáky znọ kák tọ ídę.; Děčky, káj sọ vékšy bíly, tę sọ sákę fęlę stọřę, pọk gúmęņę čízme.*

5.2.5. Brojevi

Brojevi spadaju u nepromjenjivu vrstu riječi. Iako se nepromjenjive vrste riječi ne dekliniraju, oni od jedan do četiri deklinabilni su. Međutim u glavnih se brojeva „javlja i deklinacija brojeva do 10 (...) i to u dativu i instrumentalu.“ (Blažeka, 2008: 138). Zvonar (2002) navodi da donjomeđimurski govor razlikuje glavne (na pitanje *kúľko?*), redne

(*kóť?*), priložne (*kúľko póť?*) i dijelne (*po kúľko?*) brojeve. Blažeka (2008) pak navodi glavne i redne brojeve te brojne pridjeve i priloge.

Glavni brojevi do deset u svetomarskome govoru su: *jédęn/jęn, dvó, trí, četiri/štíri, pét, šest, sędem, ósem, dęvět i dęset*. Broj *jedan* ima dva oblika (*jédęn* i *jęn*) te se deklinira kao određeni pridjev. Zabilježeni primjeri u svetomarskome govoru su: *Náša sóseda jédna vám ję ták naprójla.*; *Znóš káj Bóra, jó sęm tí jęno kókqš záklala...*; *Tó vám ję bila jédna mála stvór slóžena káj ję bílo lęžy rúžžity.*; *A póslę únda négda sę někva mašina stvóрила z jęnim vęľkim kótóčom.*; *Tó vám ję bila jęna kórpa...*; *Jęn ję bíl na vózo...*

Brojevi *dvó, trí* i *četiri/štíri* dekliniraju se ovako:

	m. r.	ž. r.	s. r.		
N	dvó	dvę	dvó	trí	četiry / štíry
G		dvęjọ		tręjọ	četeręjọ/štíry
D		dvęm/dvęma		tręm/tręma	četeręm /četeręma/štírima
A	dvó	dvę	dvó	trí	četiri/štíri
L		dvęm/dvęma		tręm/tręma	četeręm/četeręma/štírima
I	dvęma	dvę	dvęma	tręm/tręma	četeręm/četeręma/štírima

Primjeri ostalih glavnih brojeva zabilježenih u govoru Svete Marije su: *Ję, bórmęš, na rókę, dvę lóty skúpa pak sę tó drúzgalọ, málo sím, málo tọ.*; *Bíly sọ dvó zástavnáky, a med úímý ję išęl mlódenęc.*; *Úna sọ pok slámọ móžy na kóla namętały, dvó móškí.*; *Nás vám ga bílo jókọ púnọ đéčę, tọ sọ bílę, bílę sọ dvę snęxę prę xízý.*; *Strínyny ga bílo dęvět decę, a mí smọ bíly štíry.*; *Ták nám ję bílo jókọ lępọ, dọšlọ ję pólnóč íly dęset vúr, vęč kák ję bílo, smọ sę rezišly.*

Redni brojevi su brojevi koji izriču koje je što po redu te se dekliniraju „kao oblici pridjeva određenog vida.“ (Blažeka, 2008: 139). Primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su: *Přvy kój ję išęl ję męl pęfca...*; *Jęn ję bíl na vózọ, ję xítal, drúga ję rózala, trętja*

je xítala na mlatílkø.; Sí jèn za drúgem sò ták íšly káj smø dõšli f cirkvø.; I ták káj smø sè tò najély i spòt, a drúgi dèn pøk je nè bílò sm'èty f sèlò.

U međimurskim govorima ne koriste se oblici *oba* i *obje*, već samo složenice *òbedvø* i *òbedvø*. (Usp. Zvonar, 2001: 15). Stoga se takvi oblici mogu čuti i kod Svetomarščana: *Jápica sò nášy, akø sò jápy nášy, sò íšly vék òbedvø skúp na zòbavø.*

5.2.6. Glagoli

Glagoli su promjenjiva vrsta riječi koja izriču radnju, stanje i zbivanje. U međimurskim se govorima brojnost glagola (s obzirom na praslavenski jezik) smanjila pa su se izgubili aorist (sačuvan je samo oblik *by* za tvorbu kondicionala), imperfekt, glagolski prilog prošli, glagolski pridjev trpni i dvojina. U međimurskome dijalektu glagoli imaju nekoliko kategorija, a to su: aspekt (svršeni i nesvršeni vid); sustav paradigmi za izricanje vremena u koje spadaju prezent, perfekt, futur i pluskvamperfekt; sustav paradigmi za izricanje načina u koje spadaju indikativ, imperativ, kondicionali te optativ; pasivno i aktivno stanje; broj (jednina i množina); lice (tri lica); sustav infinitivnih oblika u koje spadaju infinitiv, supin, prilog sadašnji, pridjevi radni i trpni te imenica. (Usp. Blažeka, 2008: 140).

a) Vid

Vid je glagolska kategorija koja je specifična za većinu slavenskih jezika pa tako i za hrvatski jezik. Prema tome i u cijelome međimurskom dijalektu, pa onda i u svetomarskome govoru, glagoli mogu biti i svršeni i nesvršeni. Primjeri zablježeni u svetomarskome govoru su:

– svršeni oblik: *Ná pølè sè dopélala, ná pølè sè dopélal òbed.; Tò vàm je bílò m'èsec dni døk sè nè sò kurúza pobròla.; Večer sè dõšlò dímo, gázdarica je nekaj skúxala.; Znòš káj Bòra, jó sèm tí jènø kòkøš záklala, ne mòra jòtèc znáty káj sèm jó naprójla.*

– nesvršeni oblik: *Sø vàm, bòrmèš, vzímy lèda třly ak sè nè mèly vòdø káj sè vòda zmřzla, úna sò múšky nòpry íšly třt káj sè žène mògłè íty v Dròvo vèša pròt.*

b) Infinitiv i supin

Kajkavsko je narječje, navodi Lončarić (1996: 107), među rijetkim slavenskim idiomima koji su sačuvali supin. Infinitiv i supin razlikuju po tome što je infinitiv oblik

koji završava na *-tyi -čy*, dok supin završava na *-t* te uvijek dolazi „kao dopuna glagolima kretanja“. (Lončarić, 1996: 108).

U svetomarskome su govoru potvrđeni ovi primjeri infinitiva: *...a pòsłę tòga sò mòžy nékaj pòčęly prepovédaty káj sę dę dógodilo...; Dòšla ję jęsen, o jesénskę dúge nòčy kę prespátý nęję mòčy.; Nęsò sę mógly sxóžaty kak vę, sę pò sòt.; ...smò mòrały bítý dómaj.; ...káj smò sę vùčily nékaj plésaty.; Tò vám ję bila jédna mála stvòr slòžena káj ję bìlo lęžy rúžžitý.; Tò nám ję bìlo vésęlyję ítý na Pòlnòčkò, nę.*

Primjeri supina u govoru Svete Marije su: *Pòsłę večęrję sę išłò na gúnò trębyt kurúzo, treblòčy sò trębyly.; Únda smò mí xòdały čęxat pėrije.; ...bandisty kòjy sò xòdały pò ròdbiny pozòvat.; ...pòk sę išłò za sòkačícò pobírat „Bába glíve bròla“.; V dvę vùrę smò išly kòsit žítò.; ...dėklícę sò išłę popėvat.*

c) Present

Gramatički nastavci za prezet su:

jd. 1. -m	mn. 1. -mò
2. -š	2. -te, -ste
3. -ò	3. -ò, -e, -jò, -dò

Gramatički nastavak za 3. l. mn. prezenta *-jò* karakterističan je za kajkavske govore, a uz nastavak *-ò* vrlo je čest i u svetomarskome govoru, npr. *Óny bėrejo/bėro čerėšńę.; Óny míslijo/míslę da bómò mí došly.* (Upitnik); *Tí pòzòvi púce i nék dòjdejo večęr na čęxáro, máłò sę z dėčkima nék zidejo i nék sę máłò upòznajo.; ...a vę sí samò pėnėzę čòkajo káj bòdò.* Kao što je već navedeno, u prezentu glagola *htjeti* gubi se suglasnik *x* (v. poglavlje *Suglasnik x*). U svetomarskome su govoru potvrđeni sljedeći primjeri prezenta: *Znòš káj Bòra...; Káj tí míslvš...; Vę ídemo sáky na svój pòsęl pòk dálę.; ...i káj jó znóm...*

Sekvencija */jt/* u infinitivnoj i sekvencija */jd/* u prezentskoj osnovi kompozita glagola **idti* glasi *ity*. U prezentskoj osnovi svetomarskoga govora glagol *doći* glasi *dójdy*: *Dójdy z ménòm.* (*Dođi sa mnóm.*). Iznimka je kod glagola *pođi* koji u svetomarskome govoru glasi: *Hòdy za ménòm.* (*Podi za mnóm.*). Infinitivne osnove zabilježene u svetomarskome govoru glase *dójty* i *ítý*: *Mòram dójty k tėby.* (*Moram doći k tebi*); *Vòjela by ítý s tėbòm.* (*Voljela bi poći s tobom.*).

d) Izricanje prošloga vremena

Budući da je nekada postojalo mnoštvo glagolskih vremena za izricanje prošloga vremena, danas je svetomarskome govoru, kao i uopće u hrvatskome jeziku, najzastupljeniji perfekt.

Perfekt se tvori od nesvršenoga pomoćnoga glagola *biti* i glagolskoga pridjeva radnog. Primjeri zabilježeni u govoru Svete Marije su:

1. jd.: *Jó sem bila jòkò mála únda.*

2. jd.: *Kòga je jòtèc røkèl, únda si sy móglà tòga dèčka zèty.; ...z vèsèlèm si išel úna si stòpram jábukò dòbil dè si popéval..*

3. jd.: *Zòjtrèk je bìl...; Přvy kòj je išel je mèl pèfca...; ...gázdarica je nèkaj skùxala....*

1. mn.: *...smò se zíšly tám dè sò bandísty ígraly pòk smò skùpa plèsaly i mí káj smò né bìly sváty...; Úna smò sí jòkò poslúšaly.*

3. mn.: *V jùtrò ráno so se zíšl, zíšly težòky přè gázdy.; Žèņè, gázdaricè, so klále dòmaj kòkòšy, pùrè, ráce, gòskè.; Bandísty so ígraly pèsmè...*

Lončarić (1996: 109) navodi da u nekim govorima postoji pluskvamperfekt koji se tvori od perfekta glagola *biti* i glagolskoga pridjeva radnog (npr. *bil sem videl*), a koji je najčešći u ekspresivnijem pripovijedanju. Takvih primjera nema potvrđenih u zapisu, a gotovo se ni ne upotrebljavaju u govoru.

Sljedeći oblik kojim se ističe prošlo vrijeme jest aorist, koji se u međimurskome dijalektu koristi samo u tvorbi kondicionala, i to u obliku *by* koji je u svim licima isti. U svetomarskome govoru zabilježen je primjer: *Kák pòk by se bìly drúgač náččily plèsaty i dè by se bìly nègda zíšly.*

e) Izricanje budućega vremena

U kajkavskome narječju buduće vrijeme može se izreći i prezentom, no u zapisu svetomarskoga govora nema zabilježenih primjera.

Najčešći oblik izricanja budućega vremena jest futur. Budući da postoje dva futura u hrvatskome jeziku, u cijelome se kajkavskom narječju, stoga i u svetomarskome govoru, koristi futur II. koji se tvori svršenim prezentom pomoćnoga glagola *biti* i glagolskim

pridjevom radnim. U Upitniku za terensko istraživanje svetomarskoga govora zabilježen je sljedeći primjer:

1. <i>Jó bõm/bõdẽm pļẽsala.</i>	1. <i>Mí bõmõ/bõdẽmõ pļẽsaļy.</i>
2. <i>Tí bõš/bõdẽš pļẽsal.</i>	2. <i>Ví bõte/bõdẽtẽ pļẽsaļy.</i>
3. <i>Õn bõ/bõdẽ pļẽsal.</i>	3. <i>Õny bõdõ/bõdẽjõ pļẽsaļy.</i>

Primjeri futura II. zabilježeni u svetomarskome govoru su: *Bõm jõš nẽkaj povẽdala;* ...*káj by õn bíl kõga si bõš tí zẽla, nẽ;* *Jẽẽ dẽtẽ drõgõ, akõ nãš znõla vẽša zgrõxnoty káj sẽ narũda dõk ga vũdriš, nãš mõgla snẽxa býty;* *Drõga gõspõ sõkačica, tú vãm jẽ võl kõj vãs bõ med nõgẽ bõl..*

f) Glagolski načini

– imperativ

Imperativ je zapovjedni način koji se ostvaruje u 2 l. jd. i mn. te u 1. l. mn. Nastavci kojima se tvori imperativ u međimurskome dijalektu su: *-y, -j, -(j) -õ* za 2- l. jd. te *-ymõ, -jmõ, -(j)-mõ* za 1. l. mn. i *-yte, -jte, -(j)te* za 2. l. mn. (Usp. Blažeka, 2008: 149). U svetomarskome je govoru zabilježen jedan primjer zapovjednoga načina: *Ídi čẽrka, ídi, dẽj tí Bõk srẽčõnõga põta, bõdy tám prẽ drõgy mãmy dõbra kak si býla i prí meni.*

– kondicional

U hrvatskome jeziku postoje dva kondicionala, prvi i drugi te su složeni glagolski oblici. Kondicional I. tvori se od nenaglašenoga oblika aorista glagola *bíti (by)* i glagolskoga pridjeva radnog. U svetomarskome je govoru zabilježen sljedeći primjer: *Bõk õslõbõdy, káj by õn bíl kõga si bõš tí zẽla, nẽ.* Kondicional II. pak se tvori od kondicionala pomoćnoga glagola *bíti* i glagolskoga pridjeva radnog, a u svetomarskome govoru uočeni su sljedeći primjeri: *Kák põk by sẽ býly drõgač nãfčily pļẽsaty i dẽ by sẽ býly nẽgda zíšly;* ...*drõgač by ga býla sõkačica z mļínčãnakõm põ glõvy vũdrila.* Kondicional II., kao i pluskvamperfekt, upotrebljava u ekspresivnijem govoru.

g) Glagolski pridjevi i prilozi

– glagolski pridjev radni

Glagolski pridjev radni najčešći je oblik u svetomarskome govoru. Tvori se od infinitivne osnove, morfema *-l* i morfema za rod i broj (*-õ, -a, -õ, -i, -e, -a*). Zabilježeni

primjeri u govoru su: *bíl, dopéľala, išel, pošľušaly, súšilo, próló, xódaľy, sméľy, náľčily, rékla, kúriľy, děl, dišľy, pítal* i dr.

Kod glagola IV. vrste na *-ajty* (od *-avyty*) Blažeka (2008: 152) navodi da suglasnik *-l* iz morfema *-l* ispada te da je jedino u donjodubravskoj skupini govora potvrđen taj oblik, ali kojemu se između skupine *-jl* umeće *e*. Takvo stanje može se potvrditi i u svetomarskome govoru: *Tó vám je bila jéna kórpá, a of se nékak čúdnó naprájel i tókél i popéval nékvé sakojóčké čúdné pésme.*

– glagolski prilozi

U hrvatskome jeziku danas postoje dva glagolska priloga, prošli i sadašnji. U većemu „broju govora razvio se poseban nepromjenljivi oblik, kao i u druga dva hrvatska narječja, koji izriče popratnu radnju, paralelnu s drugom radnjom (...) koji je nazvan glagolski prilog sadašnji“ (Lončarić, 1996: 112), dok se glagolski prilog prošli u većini govora izgubio. U svetomarskome govoru nema potvrda glagolskih priloga.

– optativ

Optativ je „glagolski oblik kojim se izražava želja“ (Silić – Pranjković, 2007: 93), a jednak je glagolskome pridjevu trpnom i rijetko se upotrebljava, a kada se koristi uglavnom su to „ustaljene formule u službenim situacijama“ (Blažeka, 2008: 155). U svetomarskome govoru zabilježen je ovaj primjer optativa: *Ídi čérka, ídi, déj tí Bók sréčnoga póta...*

5.2.7. Prilozi

Prilozi spadaju u nepromjenjivu vrstu riječi te se „prilažu drugim, obično punoznačnim riječima da ih pobliže odrede“ (Barić i dr., 1997: 273), odnosno izriču mjesto, vrijeme, način, količinu, uzrok i okolnosti.

a) Mjesni prilozi

Mjesni prilozi mogu odgovarati na pitanja: *dé?, kám?, kót?, ótkót?* i *dókót?* Primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su sljedeći:

– prilog *dé?* (*gdje?*): *Tám so prólé bíľe.; Tú se zíšla so ródbina.; E, únda je bila nópry zástava.; ...so se prepróvjaly kólóčy sakojóčky pre mlódenky dómaj.; So máma i jápa né*

dóly, je zdrávomárijø zvónilo smø mǒrały býty dómaj; Úna se góry děl stǒlúak...; ...úna so ga nékam pøk děly razmákat...

– prilog *kám?* (*kamo?*): *Štǒ je tǒ slámø nésel núter?; I ták so nís únda pústily núter; ...málo sím, málo tǒ; ...úna so múšky nǒpry išly tǐt káj so žěne mǒgļe íty v Drǒvo věša prǒt; Sǐ sváty so díšly vún...; ...nity síkam íty...; Nési směl nity k sǒsędǒ nyt níkam.*

– prilog *ǒtkǒt?* (*otkuda?*): *No, ǒdnota tǐjam.*

U govoru je zabilježen i prilog *tǐjam* kojim se ističe udaljenost u prostoru: *No, odnota tǐjam.*

b) Vremenski prilozi

Primjeri vremenskih priloga u svetomarskome govoru su: *V jútro ráno so se zǐšl, zǐšly težǒky prę gázdy.; Pǒslę se išlo ná poļe.; Únda smø mí xǒdały čęxat pǐriję.; Nęso se mǒgļy sxǒžaty kak vę, se pǒ sǒt.; Kák pøk vám se nęgda kurúza rúžžila?; Úna da se sp"ǒsǒšilo stájcaj...; Nęgda so se rěxy prǒdały...; Jápa so, óny so nǐgdǒr nę káj jápa díšel...; Móm by tí býly, vély kíto tí drěžejo.; ...i da smø tǒ zmlǒtily smø díšly dímǒ...*

U vremenske priloge spadaju i prilozi kojima se izriče doba dana i tjedna. Zabilježeni primjeri govora Svete marije su: *I zútra je býlo nazǒj ták.; Tǒ vám je trájalǒ dǒvečera.; Večęr se sǒkačica nékaj zmǐšjila...; Ták nám je býlo jǒko lępo, dǒšlǒ je polnǒč ily dęšet vúr, věč kák je býlo, smø se rezišly.; Tǐ pǒžǒvi púčę i nék dǒjdejo večęr na čęxáro...*

Također, u vremenske priloge spadaju i prilozi koji „kazuju odnos prema godini i godišnjim dobima“ (Blažeka, 2008: 162), a primjer zabilježen u govoru Svete Marije je: *So vám, bǒrmęš, vzǐmy lęda tǐly...*

c) Načinski prilozi

Načinski prilozi odgovaraju na pitanje *kako?* Primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su: *A tú vám je býlo jǒko lępo.; Tǒ vám je ták.; Jǒko vám je tǒ býlo lępo.; Káj tí mǐslyš dę smø se mí upǒznaļę, škǒmač je tǒ nęgda býlo.; ...pak se tǒ nékak na rǒkę slǒžilo, tǒ se zvǒlǒ rǒščǒl, rǒžžǒlyn.; Je, bǒrmęš, na rǒkę, dvę lǒty skúpa pak se tǒ drúzgalǒ, málo sím, málo tǒ.; I tǒ smø kǒmaj čakaly, tǒga Bǒžiča, dǒk bǒ Bǒžič.*

d) Količinski prilozi

Primjer zabilježenoga priloga količine u svetomarskome je govoru *puno*: *Nás vám ga bílo jókọ puno d'écę...*

e) Prilog *gojt*

U međimurskome dijalektu različite oblike imaju „naglašeni ili nenaglašeni dio općih zamjenica ili priloga u kojima je prvi dio neka odnosno-upitna riječ kojim se ističe neodređenost“ (Blažeka, 2008: 166), a oblik im odgovara refleksu slogotvornoga *I*. U donjemu su poddijalektu zabilježeni oblici *gót*, *gójt* i *gójt*, a u svetomarskome je govoru potvrđen oblik *gójt*: *Nọ i bíča, sę tọ káj je gójt spręga bíla...*

f) Modalni prilozi

U zabilježenome primjeru svetomarskoga govora *Kák pok by sę bíly drúgač náčily plęsaty...* prilog *pok* (*pak*) dodaje se radi pojačavanja tvrdnje.

Blažeka (2008: 165) navodi da modalni prilog čuđenja *étọ* u donjodubravskoj skupini govora ima oblik *ótọ* te da je karakterističan samo za tu slupinu govora. Iako svetomarski govor ne pripada donjodubravskoj skupini, već draškovečkoj podskupini govora, taj je primjer zabilježen u govoru Svete Marije: *Glódny smọ ták sí bíly, mókvič, únda sę venódjalọ oto grách na súxom skúxany.; Úna smọ sę tọ najély, úna ké sọ oto, dęklíce sọ išę pọpęvat.*

Prilogom *kakti* „izriče se prisnija komunikacija“ (Blažeka, 2008: 165), a zabilježen je u svetomarskome govoru u primjeru: *...kakti tọ je móralọ pọd stólom bíty...*

Primjer modalnoga priloga s negativnom konotacijom u svetomarskome je govoru zabilježen u primjeru: *Žęnę, káj, té sọ bíļ slóbođnę, plęsaļę sọ dọ jútra, vrága.,* a njime se želi izreći jače negodovanje.

5.2.8. Prijedlozi

Prijedlozi su nepromjenjiva vrsta riječi „koje izriču odnose između onog što znače imenice ili na što upućuju zamjenice“ (Barić i dr., 1997: 277), odnosno umeću se ispred riječi s kojom su u vezi. Prijedlozi se u hrvatskome jeziku mogu slagati s jednim, s dvama ili čak i s trima padežima. U svetomarskome govoru zabilježeni su primjeri prijedloga uz jedan padež i uz dva padeža.

a) Prijedlozi uz jedan padež u govoru Svete Marije su:

Genitiv:

– prijedlog *od*: *Někojě sŏ išļę z mŏžmy mŏm od dŏma...*

– prijedlog *do*: *...bŏrměš sę trěbilŏ i do polnŏčy.; Tŏ ję ták trájalo dŏ sobŏtę.; Dŏšļy sŏ do mlŏdęnkinę xizę.; I ũna sŏ i ōny bily do jŭtra s tęcŏm.*

Dativ:

– prijedlog *k*: *...pŏk f kŏrita i k Drŏvi prŏt.; ...tę jędęn ję išęl nŭter k sŏkačicy.*

Lokativ:

– prijedlog *pre/prŭ*: *Tŭ ũs ję pre pŏtny vrŏty čakal jędęn kŏj sę zvŏl priměš kapitŏn.; ...bŏdy tām pre drŭgy māmny dŏbra kak si bila i prŭ meni.; ...pre mlŏdenky dŏmaj.*

Instrumental:

– prijedlog *nad*: *Smŏ ję i popėvaļy ũna „Mārija sę mājka trŭdy“ nad tēm bŏrekŏ kāj ję bily.*

b) Prijedlozi uz dva padeža u govoru Svete Marije su:

Genitiv i instrumental:

– prijedlog *z* (> *s*, *š*): *Zŏjtręk ję bil zličnaky z kŏsanŏm mŏščŏm y pržgŏna jŭxa.; Fŏringŏšy sŏ vŏzily kurŭzŏ z kŏňyma i s krāvama.; A pŏsę tŏga ję dŏnėsła zdigane kŏlŏčę, napŭňęnę, nafilane, namŏtane z ōręxy, z mākŏm i z ružicy.; ...slŏžily sŏ š čāvļy pak sę tŏ nękak na rŏkę slŏžilo, tŏ sę zvŏlo rŏščŏļ, rŏžžŏļyn.*

U primjeru *Dolazim iz Štrukovca*. (Upitnik) prijedlog *iz* prelazi u *š* ispred *š* pa se prijedlog *š* gubi: *Dŏlazim/dŏxŏžam Štrukovca*. Sličan primjer zabilježen je i u zapisu svetomarskoga govora: *Bŏra smŏ tŭ, nę bily nity bŏra, nek sŏ šŭme dŏnesļy bŏrŏvnicŏ.*

Akuzativ i lokativ:

– prijedlog *v* (*f*): *Ūnda sŏ ga dęļy v jęn vělky kŏtel kāj sę tę pėpęl kŭxal.; I dŏk sę tę vės ōpkŭxal f kŏtlo s pėpęlom...; Vŭ tēm sę išlo nęgda f cirkvŏ, aļy si smŏ išly.; Akŏ pėmŏ kām f sęlo, nę, a i nę samŏ pŭčę, i žęnę.*

– prijedlog *na*: *Pòsle se išlo ná poļu.; Je, so vám ľudy kúřily na dřva...; Pòsle pok vám se plésalo na zěle.; Na sákem križóno je bíl plés.; Jen je bíl na vòzo...; Úna so pok slámò mòžy na kòla namétaly, dvò mòški.*

U svetomarskome se govoru prijedlog *na* uz pokazne zamjenice (*toj, tu, tome* i sl.) javlja kao *no*, npr. *Tò je bíla vèlka plòfta slámè tak káj smò pòtly mògly y spáty nó te slámy mí d'èca.*

– prijedlog *po*: *Nésò se mògly sxòžaty kak vé, sé po sòt.; Pòsle zòjtrèka se išlo po mlòdenca.; Sí sváty so díšly vùn, bandísty so ígraly po cèlem sèly dò križóna.; Úna da se sp"òsòšilo stájcaj, úna se išlo pó ñe i mlòtilò se...*

Akuzativ i instrumental:

– prijedlog *za*: *Za zòjtrèk so bìle: čúrke, rèbra pečèna, hládnetina i zdígany kòlòčy z orèhy, z mákom y peréc.; Večer se sòkačica nèkaj zmislila, pok se išlo za sòkačico pòbirat „Bába glíve bròla“.; A pòsle pok se plésalo za mlòdenkò...*

– prijedlog *med*: *Bíly so dvò zástavnáky, a med ñímy je išel mlòdenec.*

– prijedlog *pod*: *...a múšky so sé pok pod stòl tò nanòsyly...; ...tò je mòralò pod stòlom bíty...*

5.2.9. Veznici

Veznici su nepromjenjiva vrsta riječi „koje povezuju rečenice i rečenične dijelove.“ (Barić i dr., 1997: 281). U hrvatskome jeziku veznici se dijele na nezavisne (sastavne, suprotne, rastavne, isključne i zaključne) i zavisne (mjesni, vremenski, namjerni, načinski, izrični, dopunski, uzročni, posljedični, pogodbeni).

Primjeri nezavisnih veznika zabilježeni u svetomarskome govoru su:

– sastavni: *Zòjtrèk je bíl zličnáky s kòsanòm mòščòm y přžòna júxa.; Bíl je gráx z mòščòm, sír i jòjca kúxana, kò je vèč káj mèl.; Vám je nè bílo sòpòna baš přèveč, nity fínoga pròxa.; Nési smèl nity k sòsèdò nyt níkam.; I z jábukamy i sírom i, no...*

– suprotni: *Nèkojy so imèly pùnò sèga, a nèkojy so imèly málo, aly dòbrò, přèšlo je.; Bíly so dvò zástavnáky, a med ñímy je išel mlòdenec.; Děčky so nit nè xòly popèvat, nego samò púce, ne.; Vù tem se išlo nègda f cirkvo, aly sí smò išly.; Óny so díšly z mlòdenkòm, a óstały sváty so se zabòvľaly dò jútra.*

– rastavni: *Ták nám je bílo jókò lěpò, dòšlo je pòlnòč ily dèšet vùr, vèč kák je bílo, smò sè rezišly.*

Primjeri zavisnih veznika zabilježeni u svetomarskome govoru su:

– mjesni: *Znòtè, vàm je nè bílo teļevizòra i plěsa dé sò sè směly zity.*

– vremenski: *Tò vàm je bílo m'ěsec dní dok sè nè sò kurúza pòbròla.; Dok sè só ròdbina skútyla, bíl vàm je zòjtrèk.*

– namjerni: *...únda sò dèčky na čěšèl, bòrměš, fúckaly i igrały káj smò sè vúčily nèkaj plěsaty.; Je, sò vàm ludy kúriły na dřva pòk sò čúvaly tòga pèpèla káj sò ga preséjaly.; Únda sò ga dèly v jèn vèlky kòtèl káj sè tè pèpèl kúxal.; ...úna sò vàm dèčky dònèšly kurzińè nùter y xityly sò kurzińè fižo káj bò špòt.*

– načinski: *...bòdy tám prè drúgy mámy dòbra kak si bíla i prí meni.*

– uzročni: *Ták je tò bílo pò cèļem sěly jer smò nègda pòk ták nè směly, sè, nity sikam íty... (u svetomarskome je govoru češci veznik zoto kaj).*

– pogodbeni: *Ako je bílo púnò treblòčy, je bílo príje gòtovo...; Ako je nè dò pòlnòč díšla, úna sò vàm dèčky dònèšly kurzińè nùter y xityly sò kurzińè fižo káj bò špòt.*

5.2.10. Uzvici i čestice

Uzvici su nepromjenjiva vrsta riječi koje „nemaju značenje nego služe kao signali, kvačila u konkretnoj situaciji i za oponašanje zvukova“ (Barić i dr., 1997: 283), a njima se upućuje na različita duševna stanja i dojmove, sredstvo su za svraćanje pažnje, za zapovijed i nukanje, služe za obraćanje životinjama te za oponašanje prirodnih zvukova. Primjer uzvika u govoru Svete Marije je: *Aha, bòra, tò.*

Čestice su nepromjenjiva vrsta riječi „koje iskazuju stav govornika prema onome o čemu govori, s obzirom na njegovo znanje, znanje i osjećanja“ (Barić i dr., 1997: 282), a upotrebljavaju se u poricanju neke tvrdnje, u pitanju je li tvrdnja istinita, za pojačanje tvrdnje ili poricanja, za izricanje nestrpljenja, želje, zadovoljstva, ravnodušnosti i dopuštenja te dojma.

U govoru Svete Marije zabilježeni su sljedeći primjeri: *Jeè dètè drògo...; Je, sò vàm ludy kúriły na dřva...; Je, bòrměš, na ròkè, dvè lóty skúpa pak sè tò drúzgalò...; I z jábukamy i sírom i, nò...; Je, tètèc sò díšly mòm pòpòlnè, a tèca Jóna úna pò nèga vèčèr.;*

Jápa sọ, óny sọ nígdór nẹ káj jápa díšẹl, a máma pọ jápọ a-a.; Děčky sọ nit nẹ xóly pọpévat, nego samọ púce, ne.; No, úna dọk jẹ tọ sẹ prẹ̀şlọ, úna smọ dọşly s Pọlnọckẹ.; Tọ jẹ bílọ nẹkaj specijalitẹty, am i vẹ jẹ tọ specijalitẹt.; Vám jẹ nẹ bílọ sọpọna baş prẹvẹč, nity finọga prọxa.

Među čestice spadaju i poštapalice, a primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su: *...kák tọ vẹč íde, nám vẹ dọ krá tọ bójala, ne.; Akọ pémọ kám f sẹlọ, ne, a i nẹ samọ púce, i žẹne.*

6. Zaključak

Sveta Marija mjesto je koje pripada kajkavskome govornom području. Mjesto se nalazi u najistočnijem, nizinskom dijelu Međimurske županije uz rijeku Dravu. Mjesto ima bogatu povijest, a ime je dobilo po kipu svete Marije koji se nalazio u kapelici iz petnaestoga stoljeća. Govor Svete Marije pripada međimurskome dijalektu, odnosno njegovu donjem poddijalektu i draškovečkoj podskupini govora, koja je prijelazna skupina između preloške i donjodubravske skupine govora.

Fonološke su značajke svetomarskoga govora vokalizam koji ima deseteročlani samoglasnički sustav u naglašenoj poziciji: i, j, e, e, u, o, o, a te četveročlani u nenaglašenoj poziciji: y, o, e, a.; ekavski je refleks jata, a primjeri jekavskoga refleksa jata u govoru mogu se pripisati sve većem utjecaju medija, ali i školovanju na hrvatskome standardnom jeziku; potvrđena je i prva kajkavska jednadžba, tj. jednačenje jata i poluglasa; jednak je refleks stražnjega nazala i slogotvornoga /; katakteristično je umetanje samoglasnika *i* (*církvá*); gube se nenaglašeni samoglasnici (*tám, kák*). U akcenatskome se sustavu u cijelome međimurskom dijalektu, pa tako i u svetomarskome govoru, izgubila opreka po tonu, a relevantno je samo mjesto siline što može imati razlikovnu ulogu, a karakteristično je i prebacivanje naglaska na proklitiku (*ná poľe; pò ñega*). U konsonantske značajke spada gubljenje suglasnika *v* u nekim suglasničkim skupinama; suglasnik *l* izgovara se umekšano, dosljedno se čuva krajnje *l* u jednini glagolskih pridjeva radnih, a karakteristika je i svetomarskoga govora da se *l* palatalizira ispred svih, naglašениh i nenaglašениh, samoglasnika. Ovjereno je i protetsko *j* (*jápa*) i *v* (*vúra*), ali i *x* koje proizlazi iz *v* (*xúpaty; xmréty*); suglasnik *x* gubi se u svezama prijedloga i akuzativa množine zamjenice *óny*, a može se zamijeniti i suglasnikom *f* u imenici *óref* (*óref*); dosljedno se čuva palatalni nazal *ń* (*fášńak*); refleks staroga *d'* dalo je *ž* (*doxóžalø*) osim u prijedlogu *među* (*med*); konsonantske starojezične skupine *čbr-* i *čer-* su očuvane (*črlény* i *čerévo*); refleksi **zdj* i **zgj* dali su *žž*, osim u imenici *grožđe* (*gróždyje*), dok u primjeru imenice *mozak* postoji dvostrukost (*mózak* i *móžžany*); refleksi **stj* i **skj* dali su *šč* i *č*; skup *tj* primarno je dao *č*, ali se i očuvao (*trétja*); sekvencija *rj* kao relikat palatalnoga *r* potvrđena je u imenicama *večera* (*večérja*) te *more* (*móryø*); promjena karakteristična za čakavsko narječje, prijelaz *m > n*, odnosno *n > m* na početku riječi potvrđena je i u svetomarskome govoru (*fálem*); zatim često je ispadanje (*tko > kø*), ali i zamjenjivanje suglasnika u suglasničkim skupinama (*hvale > fólø*); karakteristično je

obezvučenje na dočetu riječi (*vrók, mrás, snék*); nepostoji opreka između glasova č i ć; dolazi do kontrakcija fonema u različitim oblicima riječi (*návek (uvijek) – vék*)

Od morfoloških se značajaka ističe gubljenje vokativa jednine (osim u nekim antroponimijskim oblicima (N *Jona*, V *JanŃ*). U imenica a-vrste muškoga roda dolazi do nominativno-akuzativne neutralizacije i kada označavaju neživo, u množinskim je oblicima očuvana kratka (neproširena) osnova te je u G mn. sačuvan i staroslavenski nastavak *-ov* (> *-of*); imenice ženskoga i srednjega roda u G mn. završavaju na nulti nastavni morfem (*sél, žen*); prevladava određeni oblik pridjeva (*čŃny*), a komparativ se tvori morfemima *-š* i *-eš* (*stáręšę, vékšy*); kod zamjenica se ističe G i A mn. osobne zamjenice *óny (ńis)* koja je posebno karakteristična za svetomarski govor; morfološko i funkcionalno se razlikuju infinitiv i supin; 3. l. mn. prezenta može imati morfem *-jŃ* (*bęreję, zideję*); rabi se jedan oblika za buduće vrijeme: futur II. (*bŃm pŃvédala*); kod prijedloga se najviše ističe uporaba prijedloga *v (f)/vo* te izjednačenje prijedloga *iz* i *s* u jednome liku (pretežno *z*).

Može se zaključiti da govor Svete Marije čuva većinu značajaka kajkavskoga govora, međimurskoga dijalekta, donjega poddijalekta i draškovečke podskupine, no primjetno je da zbog utjecaja medija (ponajviše televizije i novina) te obrazovanja standardni jezik prodire i u govor Svete Marije. To se ogleda u tome da samo u starijih ljudi još jedino postoje određeni imenični nastavci, npr. nastavak *-aj* u L mn. (*na zŃbavaj*), *-y* u I mn. (*z mŃžmy*), *-ov (of)* u G. mn. m. r. (*sŃsędŃf*), nulti nastavačni morfem u G. mn. s. r. i ž. r. (*žen, sél*), no te nastavke sve više potiskuju standardni nastavci i u starijih, a posebno u mlađih generacija koje su te nastavke potpuno zamijenile standardnim nastavcima: L i I mn. *-ima*, G. mn. *-i*: To potvrđuje činjenicu da se govori svakodnevno mijenjaju, što se ne može izbjeći, no s obzirom na to da svetomarski govor čuva većinu značajaka, može se reći da Svetomarščani još uvijek govore svetomarski te da svoj govor njeguju prenoseći na nove generacije i razgovorajući svetomarski u neslužbenim komunikacijama. U odnosu na susjedne govore svetomarski je govor jednak mjesnome govoru Donjega Mihaljevca, a razlikuje se od mjesnih govora Donjega Vidovca i Donje Dubrave po tome što su ti govori specifični po vokalizmu, odnosno diftonzima (npr. SM *mala* – DV/DD *muŃla*), zatim ima dosta razlika i u izgovoru (npr. SM *ŃbędŃwały smŃ* (*objedovali smo*) – DD *ŃbedŃwały smŃ*) te leksiku (npr. SM *šŃdęř* (*šljunak*) – DD *prŃuda*; SM *rŃžŃity* – DV *rŃńity*; *vrčŃk* (*povrtňjak*) – DD *vřčak* (u svetomarskome govoru riječ *vřčak* označava posudu za vodu).

7. Literatura

1. Barić, Eugenija i dr. 1997. *Hrvatska gramatika*. Školska knjiga. Zagreb
2. Bartolić, Zvonimir. 1971. Hrvatski kajkavski govori Međimurja: Nacrt za studiju. *Popevka zemlji*. Matica hrvatska. Čakovec.
3. Blažeka, Đuro. 2008. *Međimurski dijalekt: Hrvatski kajkavski govori Međimurja*. Matica hrvatska. Zagreb.
4. Blažeka, Đuro. 2003. *Vrela kajkavskih govora*. Visoka učiteljska škola u Čakovcu. Čakovec.
5. Filipan-Žignić, Blaženka. 2013. *Jezik moje bake i internet: Posuđenice u međimurskom kajkavskom dijalektu jučer-danas-sutra*. Matica hrvatska Čakovec. Čakovec
6. Frančić, Anđela. 2000. *Međimurska prezimena*. IHJJ. Zagreb.
7. Frančić, Anđela. 2007. Od Altarca i Družilovca do Svete Marije. *Svetomarski ljište*. 4.
8. Frančić, Anđela. 2008. Povijest imena naselja Sveta Marija. *Kaj*. 6. Zagreb.
9. Frančić, Anđela; Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2005. *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.
10. Ivšić, Stjepan. 2012. *Jezik Hrvata kajkavaca* (ur. Milan Moguš). HAZU. Zagreb.
11. Lisac, Josip. 2012. *Dvije strane medalje: Dijalektološki i jezičnopovijesni spisi o hrvatskom jeziku*. Književni krug. Split.
12. Lončarić, Mijo. 2011. Istraživanje kajkavskog narječja. *I. međimurski filološki dani*. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
13. Lončarić, Mijo. 1990. *Kaj – jučer i danas: Ogledi o dijalektologiji i hrvatskoj kajkavštini (s kartom narječja i bibliografijom)*. Zrinski. Čakovec.
14. Lončarić, Mijo. 1996. *Kajkavsko narječje*. Školska knjiga. Zagreb.
15. Lončarić, Mijo. 2005. *Kajkaviana & Alia: Ogledi o kajkavskim i drugim hrvatskim govorima* (ur. Josip Lisac) Zrinski d.d. Čakovec; IHJJ Zagreb. Čakovec.
16. Lončarić, Mijo. 2006. Proučavanje kajkavskoga narječja u 20. stoljeću. *Hrvatski jezik u XX. Stoljeću*. Matica hrvatska. Zagreb.
17. Lončarić, Mijo. 1989. *Istraživanje govora u Ludbreškom kraju*. Rasprave zavoda za hrvatski jezik XV. Zagreb.

18. Lukežić, Iva. 1998. *Govori Klane i Studene*. Libellus. Crikvenica.
19. Lukinović, Andrija; Markač, Pavao. 2003. *Župa Sveta Marija u Međimurju: U prošlosti i sadašnjosti*. Rimokatolička župa Sveta Marija. Sveta Marija
20. Menac-Mihalić, Mira; Celinić, Anita 2012. *Ozvučena čitanka iz hrvatske dijalektologije. Sveučilišni udžbenik s nosačem zvuka*. Knjigra. Zagreb.
21. Silić, Josip i Pranjović, Ivo. 2007. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije*. Školska knjiga. Zagreb.
22. Zvonar, Ivan. 1997. Jedan mogući prkaz fonetsko-fonoloških značajki međimurskih (kajkavskih) govora. *Kajkavsko narječje i književnost u nastavi, zbornik radova sa stručno-znanstvenih skupova u Čakovcu 1996. – 2000*. Čakovec.
23. Zvonar, Ivan. 2000. Neke morfološke osobitosti donjomeđimurskih govora (Prilog izradi zavičajne gramatike). *Kajkavsko narječje i književnost u nastavi, zbornik radova sa stručno-znanstvenih skupova u Čakovcu 1996. – 2000*. Čakovec.
24. Zvonar, Ivan. 2002. Neke morfološke osobitosti donjomeđimurskih govora (II. dio, zamjenice, brojevi i glagoli). *Učitelj*. 1. 2002.
25. Zvonar, Ivan. 2001. *Pregled povijesti kajkavske usmene književnosti, I. dio (20. stoljeća)*. Hrvatska udruga Muži zagorskoga srca. Zabok.

Internetske stranice:

26. Lončarić, Mijo.; Zečević, Vesna. *Jat u kajkavštini*. URL: <http://hrcak.srce.hr/69144> (15.7.2017.)
27. Lončarić, Mijo; Celinić, Anita. *Dalibor Brozović o kajkavštini*. URL: <http://hrcak.srce.hr/68532> (15.8.2017.)
28. *Međimurska županija*.
URL: https://hr.wikipedia.org/wiki/Me%C4%91imurska_%C5%BEupanija (1.7.2017.)
29. *Sveta Marija*. URL: [https://bs.wikipedia.org/wiki/Sveta_Marija_\(Hrvatska\)](https://bs.wikipedia.org/wiki/Sveta_Marija_(Hrvatska)) (1.7.2017.)
30. Zečević, Vesna. *Iz kajkavske morfologije (o DL sg. im. ž. roda)*. URL: <http://hrcak.srce.hr/69375> (15.7.2017.)

8. Prilozi

a) Transkripcije snimljenih govora kazivačica

Bròne kurúze v sěly

V jutro rano so se zisl, zislj težoky pre gázdy. Zójtrek je bil zličnaky s kòsanom mòščom y pržgona júxa. Pòsle se išlo ná poľe. Fòringòšy so vòzily kurúzo s kònyma i s krávama. Bròlo se cěly den. Ná poľe se dopělala, ná poľe se dopělal óbed. Bil je gráx z mòščom, sir i jójca kúxana, kò je več káj mèl. Tò je bilo tak dòvečera. Večer se dòšlo dimò, gázdarica je nèkaj skúxala. Je, pre sáky xízy je bilo drúgač, kójy so kák mèly. Nèkojy so iměly punò sěga, a nèkojy so iměly málo, aly dòbro, přešlo je. Pòsle večerje se išlo na gúnò trěbyt kurúzo, treblòčy so trěbyly. Ako je bilo punò treblòčy, je bilo prijè gòtovo, a ako je bilo mènè treblòčy, bòrmeš se trěbilo i do polnòčy. A tú vám je bilo jòko lèpo. Tú so vám se popévalè starinskè domòčè pèsme, a pòsle tòga so mòžy nèkaj pòčely prepovédaty káj se dè dògòdilo jer je nè bilo teļevizora nity rádija. Űna smò si jòko pošlúšaly. A dok je bilo gòtovo, gázdarica je donésla na gúnò rákijo domòčò i mòšta. A pòsle tòga je donésla zdiganè kolòčè, napúnène, nafilanè, namòtanè z oréxy, z mákom i z ružičy. Tak nám je bilo jòko lèpo, dòšlo je polnòč ily dèset vùr, več kák je bilo, smò se rezišly. I zútra je bilo nazòj tak. Tò vám je bilo m'èsec dni dok se nè sò kurúza pòbròla.

Čexára v sěly

Čexára? Tò vám je čexané pèrija. Tò vám je tak. Žène, gázdarice, so klàle dòmaj kòkošy, pùre, ráce, gòske. I tò se pèrije cělo l'èto sušilo, pròlo. Dòšla je jèsen, o jesènské dùge nõčy kè prespáty nèje mòčy. Űnda smò mí xòdały čexat pèrije. Jòko vám je tò bilo lèpo. Je, čexalo se čexalo dògo, a pòsle so dòšly i dèčky. Znòte, vám je nè bilo teļevizora i plèsa dè so se směly zity. Nèso se mògly sxòžaty kak vè, se pò sòt. So máma i jápa nè dòly, je zdrávomárijò zvònilò smò mòrały býty dòmaj. A tak dok se pèrije čexalo, ùnda smò se zislj škòmač smò se pògledòvaly. A dok je bilo gòtovo, ùnda so dèčky na čèšelj, bòrmeš, fúčkały i igrały káj smò se vùčily nèkaj plèsaty. Kák pok by se býly drúgač náčily plèsaty i dè by se býly nègda zislj.

Bom još nèkaj povédala. Náša sòseda jèdna vám je tak napròjla. Jó sem bila jòko mála ùnda. Mòjy mámy je tak rékla, so býle stàrešè sèstre i pùce: „Znòš káj Bòra, jó sem tí jèno kòkoš záklala, ne mòra jòtèc znáty káj sem jó napròjla. Tí pòzòvi pùce i nèk dòjdejo večer na čexáro, málo se z dèčkima nèk zidejo i nèk se málo upòznajo. Káj tí mislyš dè smò se

mi upoznaje, škomač je to negda bilo. Jotec je ne dol. Bok ošlobody, kaj by on bil koga si boš ti zela, ne. Koga je jotec rekël, unda si sy mogla toga dečka zety.“

Kak pok vam se negda kurûza rûžila?

Je, bormeš, na roke, dve loty skupa pak se to druzgalò, malo sim, malo to. Posle so vam zmislyly nekvoaga, ovoga, slozily so š čavly pak se to nekak na roke slozilo, to se zvolo roščol, rožžolyn. To vam je bila jedna mala stvor slozena kaj je bilo lezy rûžity. A posle unda negda se nekva mašina stvorila z jënim velkim kotočom. Te kotoč se vřtel, vřtel, vřtel. To se nuřer kurûza puščala. To se zvola mašina rožžača za rûžity kurûzo.

Kak vam se negda veš pròl?

Vam je ne bilo sopena baš prëveč, nity finoga pròxa. Je, so vam ludy kûrily na dŕva pok so čuvaly toga pepela kaj so ga presējaly. Unda so ga deily v jën velký kotel kaj se te pepel kuxal. A vut kotel so vam deily beloga veša opkoxovat, a pisanoga so sorteraly, pak so ženë na roke pròle y na riflò. Na kaj so riflale se zvola riflã. I dok se te veš opkuxal f kotlo s pepelom, una so ga nekam pok deily razmakat, pok f korita i k Dròvi pròt. Tam so pròle bile. Kòje so pròle veša so se zvòle pròle. Mele so pròlke kot so tokle, a bilo vam je i korito. Tak so japek i mâmica rekli: „Je de te drògo, ako naš znòla veša zgròxnoty kaj se naruda dok ga vudriš, naš mogla snëxa bity.“ Veša je tre bilo negda znaty opraty, splajty i gròxaty. So vam, bormeš, vzimy leda tily ak so ne mely vòdo kaj se vòda zmřzla, una so mušky nòpny išly tyt kaj so ženë mogle ity v Dròvo veša pròt.

Kak so byly svaty negda

Prije tjeđen dni nek so, prije tjeđen dni nek so počeli svaty so se prepròvľaly kolòčy sakojòčky pre mlòdenky dòmaj. Tu se zišla so ròdbina. Ženë, saky den kòja je kak mogla, a kòja je prepròvľala kolòčë se zvòla sòkačica. To je tak trãjalò do sobòte. F sobòto v jutro rano, zaròm, so došly bandisty kòjy so xòdaly po ròdbiny pozovat. Te so se zvòly pozòvičy. Bandisty so igraly pësmë kòje so sy ludy več poželey i kãkvë je štò štël. Tak so vam obišly so ròdbino. Dok se so ròdbina skútyla, bil vam je zòjtrek. Za zòjtrek so bile: čurke, rebra pečëna, hlãdnetina i zdigany kolòčy z orehy, z makom y perëc. Posle zòjtreka se išlo po mlòdenca. Přvy kòj je išel je mel pëfca, velkoga, nakinčenoga s čerlënym, z belym, sakojòčkim pòntlëkyma. Dònesly so toga pëfca mlòdencò, te jëđen je išel nuřer k sòkačicy. Je, to je takòf običaj bil, i rekël je „Dròga gòspò sòkačica, tu vam je vòl kòj vás bo med nõge bòl“, i mòral je břze pobëčy vùn, drùgač by ga bila sòkačica z mlinčãnakom po glòvy

vúdrila. Mlòdenca sò spr"òsyly. E, ùnda jè bila nòpny zástava. Bily sò dvò zástavnáky, a med nímy jè išel mlòdenec. Išly sò pròsit mlòdenko. Dòšly sò do mlòdenkinè xížè. Tù nís jè pre pòtny vròty čakal jèden kòj sè zvoì primèš kapitòn. Òn jè pital „káj vi òčètè?“ A òny sò rèkly da jè tù jèden lèpy cvèt zròsel, da sy jè mlòdenec zàbral jènoga jòko lèpoga cvèta v nívem cvètíakò. I ták sò nís ùnda pùstily nùter. Pòzvaly sò xížnòga jápeka i mámicò i rèkly sò da sy jè mlòdenec zàbral tù jèdnoga cvèta i èj òny mòro tòga cvèta nèmò dátý. I ták jè tò sprìčòvanè prešlo, dòly sò mlòdenko i išly sò, pòvòrka, f cirkvo na vjenčanè. Bandisty sò igrały pò cèlem sèly, pòvòrka jè bila gizdòva i zástavnáky, ùnda káj sò bily mušky svèt, ùnda sò vàm bily klèncary i klèncaricè, dèvèr, pòcneòla i mlòdenka i mlòdenec i sò drùga ròdbina, šira i úža. Dòšly sò vàm s cirkve dimò, ùna jè bil pre mlòdenki òbèd. Jè, kò jè kák bil i bogòty i sikakvy. Tò vàm jè trájalo dòvečera. Večèr sè sòkačica nèkaj zmisłila, pòk sè išlo za sòkačicò pòbirat „Bába glivè bròla“. Tò vàm jè bila jèna kòrpa, a of sè nèkak čudno naprájel i tòkel i popèval nèkvè sakojòčkè čudnè pèsme. A tò sè ùnda dòvalo vù tò kòrpò štò jè káj dèl, nèkvè dinare, bily sò dinary nègda, káj jè tò bilo pòmòč za sòkačicò. Pòslè pòk vàm sè plèsalò na zèlè. Tò jè plèsala mlòdenka, pòcnehòla i dèvèr i zástavnáky. A pòslè pòk sè plèsalò za mlòdenko jer jè mlòdenka sy stğala cipełè pò šúdro dok jè išla f cirkvo na vjenčanè. Jè nè bilo ásfalta, jè bil šúder. Ùna pòk jè mlòdenka plèsala, ùna smò si na rèt išly z mlòdenkom plèsat. Sàky jè mòral nèkaj dátý. Dòbro, i tò jè prešlo. E vè je dòšlo, večèrja. Si svàty sò dišly vùn, bandisty sò igrały pò cèlem sèly do krizòna. Na sàkem krizòno jè bil plès. Tù sò sè mògly nèkvy dècky s pùcem zity, jè bila kmica. Pòk sò ùnda i òny plèsały. Ták jè tò bilo pò cèlem sèly jer smò nègda pòk ták nè smèly, sè, nity sikam ity i ùna smò išly škòmač káj nás jè máma nè vidla pak smò sè zíšly tám dè sò bandisty igrały pòk smò skùpa plèsały i mi káj smò nè bily svàty. Y tò jè prešlo. Bila jè večèrja, doxòžalo jè pòlnòč. Jè, mlòdenka jè mòrala prijè pòlnòč odity ot svòjy ròditely k roditelima dè bode snèxa. Ako jè nè do pòlnòč dišla, ùna sò vàm dècky dònèslý kurzínè nùter y xityly sò kurzínè fižo káj bo špòt. Dòšel jè primèš kapitòn i šèrè kapitòn, òny sò pòzvaly jòca i máter: „Drògy ròditely, bi vè vi bily vòlny dátý blàgosłova?“ Màma sò dònèslý f čašy svètò vòdo i gránčicò i pòsvètily sò mlòdenko i rèkly sò: „Ídi čèrka, idi, dèj tí Bòk srèčno ga pòta, bòdy tám pre drùgy mámy dòbra kak si bila i pri meni. Òny sò dišly z mlòdenkom, a òstały svàty sò sè zabòvłaly do jùtra.

Marija Pintar (r. 1952.)

Mlatilka

V dvě vure smø išly kòsit žito. Stájce smø slágały, ùnda smø išly dimo jést. Ûna da se sp"òsošilo stájcaj, ùna se išlo pò ñe i mlòtilo se z mlatilkòm, mašinòm, kak kòmbáj je bìl. Ûna smø pèlały, vò venè, tù na gmòjno i tù sò dòšly z mlatilkòm i mlòtily smø. Jèn je bìl na vòzo, je xítal, drùga je rëzala, trëtja je xítala na mlatilkò. Ûna sò pòk slàmø mòžy na kòla namètały, dvò mòški. Jèn je pre vrèčy bìl, dè je zřné bìlo, nò, i da smø tò zmlòtily smø dišly dimø, smø tù dòmaj jèly, òbed se skùxal. Káj, mèsø. Kòkòšino mèsø je bìlo, gibanica se spēkla i najèly. Vè idëmø sáky na svòj pòsel pòk dàle.

Š čem stè se gibanico pèkly?

I z jábukamy i sirom i, nò..

A z orèxy?

Nègda sò se rèxy pròdały, ke smø nè, smø venòdjały z rèxy. Nám je bìlo škòda. Smø pròdały pòk sò pènezy bìly. Je, i z rèxy, káj pòk. S tíkvòm, jábukamy, sirènem, tò, tò se, s tèm se pèklo nègda, je.

Fášnak

Na fášnak sò išle žène na zòbavaj. Nèkoje sò išle z mòžmy mòm od dòma, a nèkoje sò išle pò mòže, káj sò dišly sòmý i ùna sò bìly dø jùtra na zòbavy, dø Pèpèlnice, je, cèlo nõč, ták je bìlo. Nášy tèca Jòna òbavezno, tètèc pògòtovò. Je, tètèc sò dišly mòm pòpòlne, a tèca Jòna ùna pò ñega večèr. I ùna sò i òny bìly dø jùtra s tècom. Nášy máma nè ták. Jápica sò nášy, akò sò jápy nášy, sò išly vèk òbedvò skùp na zòbavò. Jápa sò, òny sò nigdòr nè káj jápa dišèl, a máma pò jápo a-a. Kè bi se vròk več tò se zmislil. Žène, káj, tè sò bìle slòbòdne, plèsałe sò dø jùtra, vrága.

Marija Matjačić (r. 1931.)

Bádňak

Dějte nám řečíte sóseda kák je nęgda bילו na Bádňak đok ste ví bילו mály?

Đok sem jó bila mála? Nás vám ga bילו jќkќ púnќ d'ěce, tќ sќ bילו, bילו sќ dvě sněxę přę xızı. Strinyny ga bילו đevět decě, a mi smќ bילו štiry. Űna si zračunaj kůlkќ nás ga tќ bילו, samќ d'ěce. Dě sќ dvќ, dvě sněxę bילו i tě dvќ m"žy, jápa, máma, stќry máme, káj jó znóm, tќ t'je, púnќ nás ga bילו. I tќ smќ kќmaj čakaly, tќga Bќžiča, đok bќ Bќžič. Űna sќ išla, đќbrќ bќmќ málo, sláma káj se nęsla, đověčera tќ se přęprќvlalo, se đělalo, kák věč ide za Bќžič, Űna se večęr sláma nęsla. Tќ je bila vělka plќfta sláme tak káj smќ pќtly mќgly y spáty nќ tě slámy mi d'ěca.

Štќ je tќ slámќ nęsel nůter?

Slámќ je, đoněsly sќ strќy jápa, najstárešy člán u, můšky, u řbíteľy. Tě je Űnda slámќ nęsel. Űna kák sќ đoněsly slámќ, si smќ mi tќ, tќ se nę smělo světlo vůžgaty nity níkaj. Đok je zdrávomárijá zvќnilќ, óny sќ tќ slámќ zěly i nęsly, pokůcaľy sќ nám na vrќta, mi smќ si víknoly „sl"óbonќ“, óny sќ đošly i řekľy „Fáľem bќdy Jězř Kristřš“, a mi smќ řekľy „Ná se věķę Bќk je řķę vrěden“. Űna sќ pќčěľy kak bájaty „Nќ tќ mlќđќ ľetќ, zdrávy, vęsěľy, tůsty, đeběľy..“, kák tќ věč ide, nám vē đќ krá tќ bќjala, ne. Tќ věč sáky znќ kák tќ ide. I Űna je bילו tќ g"ótovќ, zm"óľly smќ, si smќ mќraľi m"óľlyty. „Áńdeo Gќspќđní“ se m"óľly. Űna smќ se spřstáľy i Űna se tě stќľ slќžil. Dělo se se žitќ se ná stќľ, i čak i p'ěnezy đřќbny. Nę bילו nęgda nękvy, đřќbny p'ěnezy i tќ žitќ i nќ tќ se slќžil řt sláme kriš Űnda. Űna se napráľlo kќľy kak gńęzda kќľy tќga s'ěmęna. Űna se gќry đěl stќľńak, nęgda óny đomќčy sќ bילו, starínsky, káj se tkálo, i tќ řđ đomќčęga plќtna. Đó"brќ, Űna sќ žęnę išľę jěsty tќ slágat, kakti káj bќmќ jěľy. Ná stќľ n"ósiľę, a můšky sќ se pќk pќđ stќľ tќ nanřsyľy: i jármeca i šękirќ i mřž mřžřřorca s ķem se venřđjalќ, nęgda pќter đělal. Nќ i bíča, se tќ káj je gќjt spręga bila, kákti tќ je mřralќ pќđ stќľřm bity káj bќđę, bќmќ přsľxnoly, i mřřxa i se. A jělo se, tќ, vē jělo se Űnda. Űna tќ se se přępráľlo, Űna se išlo jěst. A káj se jělo? Glќđny smќ tak si bילו, mќkvič, Űnda se venřđjalќ řtќ gráx na sůřřm skůxany. Nęgda je bil ón káj se ķeber zvќľ, đeběľy gráx. Tќ smќ jěľy, i křmpřt, aľi křmpřt řt káj se sůšilo: i sľivę i đomќčę krůšķę, tępķę xrůšķę sќ bילו, i jábķę, tќ se se přiję sůšilo, Űna smќ to kůxaľy, a nę kak vē křmpřty vákvi-nákvi, nęgќ kák je óno bילו. Űna smќ se tќ najěľy, Űna ķę sќ řtќ, đěķlicę sќ išľę přpěvat. Děčķy sќ nit nę xќľy přpěvat, nego samќ pќčę, ne. Přpěvat, a káj na přpěvańќ, z vęsěľem si išľę Űna si stќpřam jábukќ đřbil đę si přpěval, a vē si samќ pěneze čќkájќ káj bќđќ.

A dá stę kinčily bora i što ga donesel nuter?

Aha, bora, to. Bora smo ti, ne bilo nity bora, nek so šume donesly borovnicu. A kinčil se tak, otu, d'eca. Smo je i popevaly una „Marija se majka trudy“ nad tem boreku kaj je bilo. Jaboke so se vesile, vene, te cukory, perija so se ruzice naprajle, ne bilo žunzy kak ve, ne. To smo okinčily. Una se to islo, dobro, to se prijē nek je venodjalu, kaj smo mogli popēvat ity de je bilo, ne. Una je, smo dišly popēvat i una smo došly dok smo se to skutily si, koptaly po te slamy, lepou je bilo to. Una si smo isly na Polnočke. To se se, a kaj nit si si ne mel poprovem kaj obuty, puno nas ga bilo. Sakojocke cipely vlekly. Dečky, kaj so veksy byly, te so sake fele store, pok gumene čizme. Vu tem se islo negda f cirkvu, aly si smo isly. Snēk je bil velky, a mi smo tam pre Štroku, to ne znate, znate vi de je to. No, odnota tjam. To smo, samo stēzica je bila. Si jen za drugem so tak isly kaj smo došli f cirkvu. To ne ništo rekēl da ne. To nam je bilo veselyje ity na Polnočke, ne. No, una dok je to se prešlo, una smo došly s Polnočke. Una smo mi po provem jely, tak kaj smo se i zbetēzaly. Čeli den post je bil. Ve si, una dok si došel, po provem jel. Xladnetina je bila, koloc zdigany z orexy i klubosy. To se kaj je pok domoče bilo, to se se una dok smo ot Polnočke, i z rosla meso. To so kuxaly. To je bilo nekaj specialitety, am i ve je to specialitet. A negda smo ne drugo mely, una smo to kaj smo mely, ne. I tak kaj smo se to najely i spot, a drugi den pok je ne bilo smiety f selo. Dečky so isly sl'obono, aly puce ne. Ako pemu kam f selo, ne, a i ne samo puce, i žene. Nesi smel nity k sošedo nyt nikam. Mōm by ti byly, vely kito ti drēžejō. Si smo negda kite mely, je ne bilo ošišany i trájny.

A kam se nesla unda ona slama kaj je bila po doly?

Kam se slama nesla? Slama se nesla, ako si venodjal, vocke kojy so mely. To ti se se svēzalo, kojly vocky se nametalu, vēzalo i na vrt. Neje to smelo se gazyty, i kaj jo znōm, nekam f štalu, malo kravicam, malo, je, f kōce nity ne tak.

Pitanja: Đurđica Erdelji (r. 1966.)

Odgvori: Katarina Frančić (r. 1937.)

b) Upitnik za terensko istraživanje

**UPITNIK ZA TERENSKO ISTRAŽIVANJE KAJKAVSKIH
GOVORA**

MJESNI GOVOR

SVETE MARIJE

PODATCI O ISTRAŽIVAČU:

ISTRAŽIVAČICA: Suzana Erdelji

E-POŠTA: suzana.erdelji@gmail.com

DATUM ISTRAŽIVANJA: od svibnja do srpnja 2017.

a) **PODATCI O PUNKTU**

1. IME MJESTA: Sveta Marija
2. BROJ STANOVNIKA: 1.594
3. IMENA SUSJEDNIH MJESTA:
Donji Mihaljevec, Donji Vidovec i Donja Dubrava
4. KOJI GRAD SLUŽI KAO NEPOSREDNI CENTAR OKOLICE?
Prelog
5. U KOJU ŠKOLU ODLAZE DJECA? OŠ Sveta Marija
6. KOJIM SE ZANIMANJEM BAVI VEĆINA STANOVNIŠTVO?
Radnici u tvrtkama
7. NAZIV STANOVNIKA (ETNIK) ZA PUNKT U KOJEM SE ISPITUJE
Muški: Svetomarščan
Ženski: Svetomarščica
8. PRIDJEV OD IMENA MJESTA U KOJEM SE ISPITUJE: svetomarski
9. PREZIMENA RAŠIRENA U MJESTU:
Mustač, Orehovec, Pongrac, Kvakani, Poljak, Frančić
10. NAJČEŠĆA MUŠKA I ŽENSKA IMENA
Muška: Ivan, Josip, Stjepan
Ženska: Marija, Ana, Katarina
11. KOJA SU SELA U BLIZINI ZA KOJA VAM SE ČINI DA IMAJU ISTI GOVOR? Donji Mihaljevec
12. KOJA SU SELA U BLIZINI ZA KOJA VAM SE ČINI DA GOVORE DRUKČIJE? U ČEMU JE RAZLIKA?
Donji Vidovec i Donja Dubrava, a razlikuju se u vokalizmu (diftonzi), akcentuaciji i leksiku.
13. PODRIJETLO STANOVNIKA U MJESTU:
Hrvati

b) PODATCI O OBAVJESNICI

IME I PREZIME: Marija Matjačić

GODINA ROĐENJA: 3. srpnja 1931.

MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

OČEVO MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

MAJČINO MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

BROJ PREDAKA ROĐENIH U OBAVJESNIKOVU MJESTU ROĐENJA: 4

MJESTO IZ KOJEG JE BRAČNI DRUG: Draškovec

GDJE JE I KOLIKO DUGO OBAVJESNIK ŽIVIO IZVAN SVOGA MJESTA?
Obavjesnica nije živjela izvan svojega mjesta.

JE LI PISMEN? Da

ŠKOLOVANJE: osnovna škola (4 razreda)

ZANIMANJE: domaćica

TELEFONSKI BROJ: 040/660-432

ALIJETETI

1. Jednak refleks jata i poluglasa

Vjetar jako puše. Véter jòko púše.

Priroda je lijepa. Príroda je lépa.

Mjesec je pun. M'éseć je pún.

Bijelo platno Bélo plòtno.

Poluglas: Dan je lijep. Dén je lépy.

San mu je pao na oči. Sén mo je ópal na jóčy.

2. Jednak refleks stražnjega nazala i slogotvornoga /l/

Na obrazu mu je suza. Na obrózo mo je sóza.

Boli me ruka. Bolí me róka.

Desna ruka je jača od lijeve. Désna róka je jákša od léve.

Sunce se sakrilo iza oblaka. Sónce se skrílo za obláke.

3. Kajkavska akcentuacija (Iz snimljenoga govora.)
4. Mijenjanje artikulacije (zatvaranje) ili redukcija neakcentiranih vokala (i slogova)

Idem tamo. Ídem tám.

Dođi ovamo. Dójdvy sím.

Radit ću. Délal bom.

5. Sekvencija /rj/ kao relikat palatalnoga /r/

More je plavo. Móre/mórje je plóvo.

Djeca se vole kupati u moru. D'éca se vóle kópaty v móro/mórjo.

Gora je zelena. Góra je zeléna.

Sutra moram orati. Zútra móram oráty.

Djed ore njivu. Déda órije/óre nívo.

6. Sekundarni skup lj

N jd. sol I jd. ólvyem

N jd. ulje I jd. solvyóm i soljóm

7. Skupovi labijal+ j

groblje gróbyje

grmlje grmvyje i grmjje

zdravlje zdróvyje i zdróvjje

8. Kajkavske depalatalizacije

Ljudi su ponekad zli. Lúdy so négda xmóńv/xúdy.

Konj mi je najdraža životinja. Kón mi je nájdrážeša živótińa.

9. Uporaba prijedloga vu/ v

Idem u školu. *Ídem f škólo.*

U kući je toplo. *F xízŷ je tóplo.*

Kao dio prefiksa: *udovica* *dovíca*

vnuk *vnúk*

ustati *státi se*

umrijeti *xmréty*

ubiti *xmórity*

10. Kajkavski rezultati primarne i sekundarne jotacije

ognjište *jógnišče*

doći *dóity*

poći *ítv*

otići *dítvi odítv*

naći *nóity*

11. Primarno povećani broj samoglasničkih fonema (Iz snimljenoga govora)

12. Sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na dočetu riječi

Njegov grob je prekrio snijeg. *Ńégvoga gróba je prékril snék.*

Vrag ti ne da mira. *Vrók tí né da míra.*

Mraz je prekrio livadu. *Mrás je prékril lívado*

To što je rekao je laž. *Tó káj je rékel je lóš.*

13. Zamjenica *kaj* i njezini kompoziti

Što je to? *Káj je tó?*

Nešto se događa. *Nékaj se dogóža.*

Ništa se nije dogodilo. *Nikaj se né dógodilo.*

Zašto si otišao? *Zákaj si díšel?*

14. Upćenje jednadžbe A sg. = G sg. u m.r.

Stavio je nož na stol. Dél je nóža na stól.

Nema noža an stolu. Néma nóža na stólo.

Donesi mi šešir. Dónesi mi škrlóka

Kupit ću si šešir. Kúpil tí bom škrlóka.

15. Gubljenje morfološke posebnosti V sg.

Ivane, otvori vrata! Ívan, ópry vróta!

Susjede, dođi na ručak! Sósed, dójdy na óbed.

16. Upćenje komparativa s elementom /š/ u tvorbenome morfemu

Moj brat je jači od tebe. Mój brát je jákšy od tebe.

Moj tata je veći od tvog tate. Mój táty je vékšy od tvojega tátija.

Marko je bogatiji od Ivana. Márko je bogatěšy od Ívana.

Ana je slađa od Marije. Ána je slájša/slójša/slátkeša od Márije.

Marija je mlađa od Ane. Márija je mlájša/mlójša od Áne.

17. Tvorba futura: jedan složeni oblik za oba futura + mogućnost izricanja futura

prostim oblikom

Ja ću plesati. Jó bom/bódem plésala.

Ti ćeš plesati. Tí boš/bódeš plésal.

On će plesati. Ón bo/bóde plésal.

Mi ćemo plesati. Mí bomo/bódemo plésaly.

Vi ćete plesati. Ví bote/bódete plésaly.

Oni će plesati. Óny bodo/bódejo plésaly.

18. Morfološko i funkcionalno razlikovanje infinitiva i supina

Infinitiv: Ja ću stajati. Jó bom stóla.

On će trčati. Ón bo béžal.

Supin: Idem spavati. Ídem spót.

Nemoj gledati. Naj glédaty.

Nemoj otići. Naj dítý/odítý.

19. Sustavna uporaba određenoga pridjevskog lika i u predikatnome proširku

Stol je nov. Stól je nóvy.

Poštar je star. Póštar je stórv.

On je čist. Ón je čistý.

ALTERITETI

- 1. Refleks jata koji djelomice odstupa od prve kajkavske jednadžbe (Iz snimke (odstupa li ili ne))**
- 2. Nekajkavski refleksi /o/ i /l/ (> /u/: su, A sg. roku/ruku)**

Boli me ruka. Bolí me róka.

Pogledaj mi ruku. Poglé mí róko

- 3. Sekvencija /jt/ u infinitivnoj i sekvencija /jd/ u prezentskoj osnovi kompozita glagola *idti > iti**

Prezentska osnova: Dođi sa mnom. Dójdý z ménom.

Pođi za mnom. Hódy za menom.

Infinitivna osnova: Moram doći k tebi. Móram dójty k téby.

Voljela bi poći s tobom. Vólela by itý s tébom.

- 4. Rotacizam u prezentskoj osnovi glagola moći: moreš, nemrem**

Ja mogu/ne mogu. Jó mórem/némrem.

Ti možeš/ne možeš. Tí móreš/némreš.

On može/ne može. Ón móre/némre.

Mi možemo/ne možemo. Mí móremo/némremo.

Vi možete/ne možete. Ví mórete/némrete.

Oni mogu/ne mogu. Óny móro/mórejo / némro/némrejo.

5. Krajnje slogovno /l/:

- zadržano bez izmjene: *Andeo leti.* Ánžel letí

6. Konsonantske skupine:

- neizmijenjena starojezična skupina /čr/ → *crv* čřfi čřf, *crn* čřny, *crven* čřlěny
čřlěny, *crijevo* čřévo

- skupine /št/, /šp/, /šk/ uglavnom u primljenica: *šešir (škrlak)* škrłók, *štediti (šparati)*
špóraty

- */vs/ > /øs/ ili /fs/: *Svi su se dobro najeli.* Sí so se dóbro nájely.

- */vk/ > /øk/ → *unuk* vnúk, *jučer* fčěra

- redukcija /v/ unutar konsonantske skupine s /r/ ili /r/ u istome ili u sljedećemu slogu:
tvrd třdo

čtvrta čtřtek

Volim tvrdo kuhano jaje. Vólvm třdo kúxano jájce

Svekrva živi iznad nas. Svekrva žíví nad námvy.

7. Izjednačenje prijedloga izi s u jednome liku, pretežno z:

Pao je s konja. Ópal je s kónja.

Dolazim iz Štrukovca. Dólazim/doxóžam Štrúkovca.

Izgubio sam kartu. Zgúbil sem korto.

Izišao je iz kuće. Zišel sem s xíže.

8. Oblici plurala u deklinaciji:

- neproširena osnova u množinskim oblicima imenica m. r.:

Kupili smo volove. Kúpily smo vóle.

Gledam golubove. Gledím gólobe.

Tražim pužve. Íščem póže.

Zabio sam golove. Zábil sam góle.

- nerelacijski morfem /ov/ (> /of/) u osnovi ispred morfema /ø/ u G pl. imenica m. r.:

pet susjeda pét sósedof/sósedy, sedam dječaka sedem dečókof/déčky

- morfem /ø/ u G pl. imenica s. i ž. r.:

pet sela (pet sel) pét sél/ pét sély, pet žena (pet žen) pét žen/pét žený

- ishodišnojezična nejednakost oblika DLI pl. imenica i imeničkih riječi svih triju rodova:

Idem prema našim volovima. Ídem préma nášv vóly / nášvma vólyma.

Reci našim prijateljima da ću doći. Récý nášym prijátelom / nášvma prijátelima da bom dóšel.

Nije mogao stajati na nogama. Néje mógel stóty na nogój / nógama.

- morfem 3. l. pl. prezenta ujednačen na dočetak /jo/ ili /ju/:

Oni beru trešnje. Óny bérejo/béro čeréšne., Oni misle da ćemo mi doći. Óny míslijo/mísle da bómo mí došly.

9. Skupina zgi, zdj:

mozak mózak i móžžany, grožđe grózdyje

10. Proteza: protetsko /i/ protetsko v

učiti vúčity, ujak vújča, sat vúra, otac jótec, Ana Jóna,

oko jóko, usuditi se xúpaty, umrijeti xmréty

11. Prezent glagola htjeti

Ja hoću. Jó bom/bódem. Mi hoćemo. Mí bomo/bódemo.

Ti hoćeš. Tí boš/bódeš. Vi hoćete. Ví bote/bódete.

On hoće. Ón bo/bódeš. Oni hoće. Óny bodo/bódejo.

12. Oblici imenice kóí i deklinacija

N jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
G jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéry</i>
D jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéryma</i>
A A jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
V jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
L jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéryma</i>
I jd. <i>čéry/čerjóm</i>	mn. <i>čéryma/čerjómy</i>

IME I PREZIME: Katarina Frančić

GODINA ROĐENJA: 1. listopada 1937.

MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

OČEVO MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

MAJČINO MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

BROJ PREDAKA ROĐENIH U OBAVJESNIKOVU MJESTU ROĐENJA: 4

MJESTO IZ KOJEG JE BRAČNI DRUG: Sveta Marija

GDJE JE I KOLIKO DUGO OBAVJESNIK ŽIVIO IZVAN SVOGA MJESTA?
Obavjesnica nije živjela izvan svojega mjesta

JE LI PISMEN? Da

ŠKOLOVANJE: osnovna škola (5 razreda)

ZANIMANJE: domaćica

TELEFONSKI BROJ: 040/660-120

ALIJETETI

1. Jednak refleks jata i poluglasa

Vjetar jako puše. *Véter jòko puše.*

Priroda je lijepa. *Príroda je lépa.*

Mjesec je pun. *Míésec je pún.*

Bijelo platno *Bélo plótno.*

Poluglas: Dan je lijep. *Dén je lépy.*

San mu je pao na oči. *Sén mo je ópal na jóčy.*

2. Jednak refleks stražnjega nazala i slogotvornoga /l/

Na obrazu mu je suza. *Na obrózo mo je sóza.*

Boli me ruka. *Bolí me rōka.*

Desna ruka je jača od lijeve. *Désna rōka je jákša od léve.*

Sunce se sakrilo iza oblaka. *Sōnce se skrīlo za oblāke.*

3. Kajkavska akcentuacija (Iz snimljenog govora.)

4. Mijenjanje artikulacije (zatvaranje) ili redukcija neakcentiranih vokala (i slogova)

Idem tamo. *Īdem tām.*

Dodi ovamo. *Dōjdy sīm.*

Radit ću. *Délal bom.*

5. Sekvencija /rj/ kao relikat palatalnoga /r/

More je plavo. *Móre/mórje je plóvo.*

Djeca se vole kupati u moru. *D'éca se vôle kópaty v móro/mórjo.*

Gora je zelena. *Góra je zeléna.*

Sutra moram orati. *Zútra móram oráty.*

Djed ore njivu. *Déda órije/óre nívo.*

6. Sekundarni skup lj

N jd. *sol* I jd. *ólviem*

N jd. *ulje* I jd. *solvjóm i soljóm*

7. Skupovi labijal+ j

groblje *gróbyje*

grmlje *gřmyje i gřmje*

zdravlje *zdróvyje i zdróvjje*

8. Kajkavske depalatalizacije

Ljudi su ponekad zli. *Lúdy so négda xmóův/xúdy.*

Konj mi je najdraža životinja. *Kón mí je nájdrážeša živótińa.*

9. Uporaba prijedloga vu/ v

Idem u školu. *Ídem f škólo.*

U kući je toplo. *F xížv je tóplo.*

Kao dio prefiksa: *udovica* *dovíca*

vnuk *vnúk i únuk*

ustati *státi se*

umrijeti *xmréty*

ubiti *xmórity*

10. Kajkavski rezultati primarne i sekundarne jotacije

ognjište *jógñišče*

doći *dójtvy*

poći *ítvy*

otići *dítvy i odítvy*

naći *nójtvy*

11. Primarno povećani broj samoglasničkih fonema (Iz snimljenoga govora)

13. Sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na dočetu riječi

Njegov grob je prekrilo snijeg. *Ñégvoga gróba je prékril snék.*

Vrag ti ne da mira. *Vrók tí né da míra.*

Mraz je prekrilo livadu. *Mrás je prékril lívado*

To što je rekao je laž. *Tó káj je rékel je lóš.*

14. Zamjenica *kaj* i njezini kompoziti

Što je to? *Káj je tó?*

Nešto se događa. *Nékaj se dogóžja.*

Ništa se nije dogodilo. *Nikaj se né dógodilo.*

Zašto si otišao? *Zákaj si díšel?*

15. Uopćenje jednadžbe A sg. = G sg. u m.r.

Stavio je nož na stol. *Dél je nóža na stól.*

Nema noža an stolu. *Néma nóža na stólo.*

Donesi mi šesir. *Dónesi mi škrlóka*

Kupit ću si šesir. *Kúpil ti bom škrlóka.*

16. Gubljenje morfološke posebnosti V sg.

Ivane, otvori vrata! *Ívan, ópry vróta!*

Susjede, dođi na ručak! *Sósed, dójdy na óbed.*

17. Uopćenje komparativa s elementom /š/ u tvorbenome morfemu

Moj brat je jaći od tebe. *Mój brát je jákšy od tebe.*

Moj tata je veći od tvog tate. *Mój táty je vékšy od tvojea tátija.*

Marko je bogatiji od Ivana. *Márko je bogatěšy od Ívana.*

Ana je slađa od Marije. *Ána je slájša/slójša/slátkeša od Márije.*

Marija je mlađa od Ane. *Márija je mlájša/mlójša od Áne.*

18. Tvorba futura: jedan složeni oblik za oba futura + mogućnost izricanja futura

prostim oblikom

Ja ću plesati. *Jó bom/bódem plésala.*

Ti ćeš plesati. *Tí boš/bódeš plésal.*

On će plesati. *Ón bo/bóde plésal.*

Mi ćemo plesati. *Mí bomo/bódemo plésaly.*

Vi ćete plesati. *Ví bote/bódete plésaly.*

Oni će plesati. *Óny bodo/bódejo plésaly.*

19. Morfološko i funkcionalno razlikovanje infinitiva i supina

Infinitiv: *Ja ću stajati.* *Jó bom stóla.*

On će trčati. *Ón bo béžal.*

Supin: *Idem spavati.* *Ídem spót.*

Nemoj gledati. *Naj glédaty.*

5. Krajnje slogovno /l/:

- zadržano bez izmjene: *Andeo leti.* *Anžel letí*

6. Konsonantske skupine:

- neizmijenjena starojezična skupina /čr/ → *crv* *čřfi čřf*, *crn* *čřny*, *crven* *čřlěny*
čřlěny, *crijevo* *čřévo*

- skupine /št/, /šp/, /šk/ uglavnom u primljenica: *šešir (škrlak)* *škrłók*, *štediti (šparati)*
špóraty

- */vs/ > /øs/ ili /fs/: *Svi su se dobro najeli.* *Sí so se dóbro nájely.*

- */vk/ > /øk/ → *unuk* *vnúk i únuk*, *jučer* *fčěra*

- redukcija /v/ unutar konsonantske skupine s /r/ ili /r/ u istome ili u sljedećemu slogu:
tvrd *třdo*

čtvrta *čřtřtek*

Volim tvrdo kuhano jaje. *Vólym třdo kúxano jájce*

Svekrva živi iznad nas. *Svekrva žíví nad námý.*

7. Izjednačenje prijedloga izi s u jednome liku, pretežno z:

Pao je s konja. *Ópal je s kóna.*

Dolazim iz Štrukovca. *Dólazim/doxóžam Štrúkovca.*

Izgubio sam kartu. *Zgúbil sem korto.*

Izišao je iz kuće. *Zišel sem s xíže.*

8. Oblici plurala u deklinaciji:

- neproširena osnova u množinskim oblicima imenica m. r.:

Kupili smo volove. *Kúpily smo vóle.*

Gledam golubove. *Gledím gólobe.*

Tražim puževe. *Íščem póže.*

Zabio sam golove. Zábil sam góle.

- nerelacijski morfem /ov/ (> /of/) u osnovi ispred morfema /ø/ u G pl. imenica m. r.:

pet susjeda pét sósedof/sósedy, sedam dječaka sedem dečókofof/déčky

- morfem /ø/ u G pl. imenica s. i ž. r.:

pet sela (pet sel) pét sél/ pét sély, pet žena (pet žen) pét žen/pét žény

- ishodišnojezična nejednakost oblika DLI pl. imenica i imeničkih riječi svih triju rodova:

Idem prema našim volovima. Ídem préma nášy vóly / nášyma vólyma.

Reci našim prijateljima da ću doći. Rěčy nášym prijátelom / nášyma prijátelima da bom dóšel.

Nije mogao stajati na nogama. Néje mógel stóty na nogój / nógama.

- morfem 3. l. pl. prezenta ujednačen na dočetak /jo/ ili /ju/:

Oni beru trešnje. Óny bérejo/béro čeréšnje., Oni misle da ćemo mi doći. Óny míslijo/mísle da bómo mí došly.

9. Skupina zgi, zdj:

mozak mózak i móžžany, grožđe gróždyje

10. Proteza: protetsko /i/ protetsko v

učiti vúčity, ujak vújča, sat vúra, otac jótec, Ana Jóna,

oko jóko, usuditi se xúpaty, umrijeti xmréty

11. Present glagola htjeti

Ja hoću. Jó bom/bódem. Mi hoćemo. Mí bomo/bódemo.

Ti hoćeš. Tí boš/bódeš. Vi hoćete. Ví bote/bódeće.

On hoće. Ón bo/bódeš. Oni hoće. Óny bodo/bódejo.

12. Oblici imenice kći i deklinacija

N jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
G jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéry</i>
D jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéryma</i>
A A jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
V jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
L jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéryma</i>
I jd. <i>čéry/čerjóm</i>	mn. <i>čéryma/čerjómy</i>

IME I PREZIME: Marija Pintar

GODINA ROĐENJA: 20. srpnja 1951.

MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

OČEVO MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

MAJČINO MJESTO ROĐENJA: Donji Mihaljevec

BROJ PREDAKA ROĐENIH U OBAVJESNIKOVU MJESTU ROĐENJA: 4

MJESTO IZ KOJEG JE BRAČNI DRUG: Sveta Marija

GDJE JE I KOLIKO DUGO OBAVJESNIK ŽIVIO IZVAN SVOGA MJESTA?
Obavjesnica nije živjela izvan svojega mjesta.

JE LI PISMEN? Da

ŠKOLOVANJE: osnovna škola (8 razreda)

ZANIMANJE: domaćica

TELEFONSKI BROJ: ----

ALIJETETI

1. Jednak refleks jata i poluglasa

Vjetar jako puše. Véter jòko púše.

Priroda je lijepa. Príroda je lépa.

Mjesec je pun. M'ésec je pún.

Bijelo platno Bélo plótno.

Poluglas: Dan je lijep. Dén je lépy.

San mu je pao na oči. Sén mo je ópal na jòčy.

2. Jednak refleks stražnjega nazala i slogotvornoga /l/

Na obrazu mu je suza. Na obrózo mo je sóza.

Boli me ruka. Bolí me ròka.

Desna ruka je jača od lijeve. *Désna róka je jákša od léve.*

Sunce se sakrilo iza oblaka. *Sónce se skrilo za obláke.*

3. Kajkavska akcentuacija (Iz snimljenoga govora.)
4. Mijenjanje artikulacije (zatvaranje) ili redukcija neakcentiranih vokala (i slogova)

Idem tamo. *Ídem tám.*

Dođi ovamo. *Dójdvy sím.*

Radit ću. *Délal bom.*

5. Sekvencija /rj/ kao relikat palatalnoga /r/

More je plavo. *Móre je plóvo.*

Djeca se vole kupati u moru. *D'éca se vóle kópaty v móro.*

Gora je zelena. *Góra je zeléna.*

Sutra moram orati. *Zútra móram oráty.*

Djed ore njivu. *Déda óre nívo.*

6. Sekundarni skup lj

N jd. *sol* I jd. *ólvyjem*

N jd. *ulje* I jd. *solvyóm i soljóm*

7. Skupovi labijal+ j

groblje *gróbyje*

grmlje *grmvyje i grmjje*

zdravlje *zdróvyje i zdróvyje*

8. Kajkavske depalatalizacije

Ljudi su ponekad zli. *Lúdy so négda xmóónv.*

Konj mi je najdraža životinja. *Kón mi je najdrážeša živótiña.*

9. Uporaba prijedloga vu/ v

Idem u školu. *Ídem f škólo.*

U kući je toplo. F xížv je tóplo.

Kao dio prefiksa: *udovica dovíca*

vruk vnúk

ustati státí se

umrijeti xmréty

ubiti xmórity

10. Kajkavski rezultati primarne i sekundarne jotacije

ognjište jógnišče

doći dòjty

poći ítv

otići dítvi odítv

naći nójty

11. Primarno povećani broj samoglasničkih fonema (Iz snimljenoga govora)

12. Sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na dočetu riječi

Njegov grob je prekrilo snijeg. Négvoga gróba je prékril snék.

Vrag ti ne da mira. Vrók tí né da míra.

Mraz je prekrilo livadu. Mrás je prékril lívado

To što je rekao je laž. Tó káj je rékel je lóš.

13. Zamjenica *kaj* i njezini kompoziti

Što je to? Káj je tó?

Nešto se događa. Nékaj se dogóžja.

Ništa se nije dogodilo. Nikaj se né dógodilo.

Zašto si otišao? Zákaj si díšel?

14. Upćenje jednadžbe A sg. = G sg. u m.r.

Stavio je nož na stol. Dél je nóža na stól.

Nema noža an stolu. Néma nóža na stólo.

Donesi mi šešir. *Dónesi mí škrlóka*

Kupit ću si šešir. *Kúpil tí bom škrlóka.*

15. Gubljenje morfološke posebnosti V sg.

Ivane, otvori vrata! *Ívan, ópry vróta!*

Susjede, dođi na ručak! *Sósed, dójdy na óbed.*

16. Uopćenje komparativa s elementom /š/ u tvorbenome morfemu

Moj brat je jači od tebe. *Mój brát je jákšy od tebe.*

Moj tata je veći od tvog tate. *Mój táty je vékšy od tvojeга tátija.*

Marko je bogatiji od Ivana. *Márko je bogatěšy od Ívana.*

Ana je slađa od Marije. *Ána je slájša/slójša/slátkeša od Márije.*

Marija je mlađa od Ane. *Márija je mlájša/mlójša od Áne.*

17. Tvorba futura: jedan složeni oblik za oba futura + mogućnost izricanja futura

prostim oblikom

Ja ću plesati. *Jó bom/bódem plésala.*

Ti ćeš plesati. *Tí boš/bódeš plésal.*

On će plesati. *Ón bo/bóde plésal.*

Mi ćemo plesati. *Mí bomo/bódemo plésaly.*

Vi ćete plesati. *Ví bote/bódeťe plésaly.*

Oni će plesati. *Óny bodo/bódejo plésaly.*

18. Morfološko i funkcionalno razlikovanje infinitiva i supina

Infinitiv: *Ja ću stajati.* *Jó bom stóla.*

On će trčati. *Ón bo béžal.*

Supin: *Idem spavati.* *Ídem spót.*

Nemoj gledati. *Naj glédaty.*

Nemoj otići. *Naj díty/odíty.*

19. Sustavna uporaba određenoga pridjevskog lika i u predikatnome proširku

Stol je nov. *Stól je nóvy.*

Poštar je star. *Póštar je stóry.*

On je čist. *Ón je čisty.*

ALTERITETI

1. Refleks jata koji djelomice odstupa od prve kajkavske jednadžbe (Iz snimke (odstupa li ili ne)

2. Nekajkavski refleksi /o/ i /l/ (> /u/: su, A sg. roku/ruku)

Boli me ruka. *Bolí me róka.*

Pogledaj mi ruku. *Poglé mi róko*

3. Sekvencija /jt/ u infinitivnoj i sekvencija /jd/ u prezentskoj osnovi kompozita glagola *idti > iti

Prezentska osnova: Dođi sa mnom. *Dójdj z ménom.*

Podi za mnom. *Hódy za menom.*

Infinitivna osnova: Moram doći k tebi. *Móram dójty k téby.*

Voljela bi poći s tobom. *Vólela by íty s tébom.*

4. Rotacizam u prezentskoj osnovi glagola moć: moreš, nemrem

Ja mogu/ne mogu. *Jó mórem/némrem.*

Ti možeš/ne možeš. *Tí móreš/némreš.*

On može/ne može. *Ón móre/némre.*

Mi možemo/ne možemo. *Mí móremo/némremo.*

Vi možete/ne možete. *Ví mórete/némrete.*

Oni mogu/ne mogu. *Óny móro/mórejo / némro/némrejo.*

5. Krajnje slogovno /l/:

- zadržano bez izmjene: *Andeo leti.* *Anžel letí*

6. Konsonantske skupine:

- neizmijenjena starojezična skupina /čr/ → *crv* *čřf*, *crn* *čřny*, *crven* *čřlěny*
čřlěny, *crijevo* *čřévo*

- skupine /št/, /šp/, /šk/ uglavnom u primljenica: *šešir* (*škrlak*) *škrłók*, *štediti* (*šparati*)
špóraty

- */vs/ > /øs/ ili /fs/: *Svi su se dobro najeli.* *Sí so se dóbro nájely.*

- */vk/ > /øk/ → *unuk* *vnúk*, *jučer* *fčěra*

- redukcija /v/ unutar konsonantske skupine s /r/ ili /r/ u istome ili u sljedećemu slogu:
tvrdo *třdo*

čtvrta *čřřtek*

Volim tvrdo kuhano jaje. *Vólym třdo kúxano jájce*

Svekrva živi iznad nas. *Svekrva živí nad námy.*

7. Izjednačenje prijedloga izi s u jednome liku, pretežno z:

Pao je s konja. *Ópal je s kóna.*

Dolazim iz Štrukovca. *Dólazim/doxóžam Šřřkovca.*

Izgubio sam kartu. *Zgúbil sem korto.*

Izišao je iz kuće. *Zišel sem s xíže.*

8. Oblici plurala u deklinaciji:

- neproširena osnova u množinskim oblicima imenica m. r.:

Kupili smo volove. *Kúpily smo vóle.*

Gledam golubove. *Gledím gólobe.*

Tražim puževe. *Íščem póže.*

Zabio sam golove. *Zábil sam góle.*

- nerelacijski morphem /ov/ (> /of/) u osnovi ispred morfema /ø/ u G pl. imenica m. r.:

pet susjeda *pét sósedy*, *sedam dječaka* *sedem děčky*

- morphem /ø/ u G pl. imenica s. i ž. r.:

pet sela (pet sel) *pét sél/ pét sély*, *pet žena (pet žen)* *pét žen/ pét ženy*

- ishodišnojezična nejednakost oblika DLI pl. imenica i imeničkih riječi svih triju rodova:

Idem prema našim volovima. *Ídem préma nášyma vólyma.*

Reci našim prijateljima da ću doći. *Rěčy nášyma prijatelima da bom dóšel.*

Nije mogao stajati na nogama. *Néje mógel stóty na nogój/ nógama.*

- morphem 3. l. pl. prezenta ujednačen na dočetak /jo/ ili /ju/:

Oni beru trešnje. *Óny bérejo/béro čeréšnje.*, *Oni misle da ćemo mi doći.* *Óny míslijo/mísle da bómo mí došly.*

9. Skupina zgi, zdj:

mozak *mózak i móžžany*, *grožđe* *grózdvyje*

10. Proteza: protetsko /j/ i protetsko /v/

učiti *vúčity*, *ujak* *vújča*, *sat* *vúra*, *otac* *jótec*, *Ana* *Jóna*,

oko *jóko*, *usuditi se* *xúpaty*, *umrijeti* *xmréty*

11. Present glagola htjeti

Ja hoću. *Jó bom/bódem.* *Mi hoćemo.* *Mí bomo/bódemo.*

Ti hoćeš. *Tí boš/bódeš.* *Vi hoćete.* *Ví bote/bódete.*

On hoće. *Ón bo/bódeš.* *Oni hoće.* *Óny bodo/bódejo.*

12. Oblici imenice kći i deklinacija

N jd. *čer/čerka*

mn. *čery/čerke*

G jd. <i>čéry/čěrķe</i>	mn. <i>čéry/čěrķe</i>
D jd. <i>čéry/čěrky</i>	mn. <i>čěryma/čěrķama</i>
A A jd. <i>čér/čěrka</i>	mn. <i>čéry/čěrķe</i>
V jd. <i>čér/čěrka</i>	mn. <i>čéry/čěrķe</i>
L jd. <i>čéry/čěrky</i>	mn. <i>čěryma/čěrķama</i>
I jd. <i>čéry/čěrjóm/čěrkom</i>	mn. <i>čěryma/čěrjómy/čěrķama</i>

IME I PREZIME: Đurđica Erdelji

GODINA ROĐENJA: 23. ožujka 1966.

MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

OČEVO MJESTO ROĐENJA: Draškovec

MAJČINO MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

BROJ PREDAKA ROĐENIH U OBAVJESNIKOVU MJESTU ROĐENJA: 4

MJESTO IZ KOJEG JE BRAČNI DRUG: Sveta Marija

GDJE JE I KOLIKO DUGO OBAVJESNIK ŽIVIO IZVAN SVOGA MJESTA?
Obavjesnica nije živjela izvan svojega mjesta.

JE LI PISMEN? Da

ŠKOLOVANJE: četverogodišnja srednja strukovna škola

ZANIMANJE: poljoprivredni tehničar

TELEFONSKI BROJ: 040/660-299

ALIJETETI

1. Jednak refleks jata i poluglasa

Vjetar jako puše. *Véter jòko puše.*

Priroda je lijepa. *Príroda je lépa.*

Mjesec je pun. *Míésec je pún.*

Bijelo platno *Bélo plótno.*

Poluglas: Dan je lijep. *Dén je lépy.*

San mu je pao na oči. *Sén mo je ópal na jóčy.*

2. Jednak refleks stražnjega nazala i slogotvornoga /l/

Na obrazu mu je suza. *Na obrózo mo je sóza.*

Boli me ruka. *Bolí me rōka.*

Desna ruka je jača od lijeve. *Désna rōka je jákša od léve.*

Sunce se sakrilo iza oblaka. *Sōnce se skrīlo za oblāke.*

3. Kajkavska akcentuacija (Iz snimljenog govora.)

4. Mijenjanje artikulacije (zatvaranje) ili redukcija neakcentiranih vokala (i slogova)

Idem tamo. *Īdem tām.*

Dodi ovamo. *Dōjdy sím.*

Radit ću. *Délal bom.*

5. Sekvencija /rj/ kao relikat palatalnoga /r/

More je plavo. *Móre je plóvo.*

Djeca se vole kupati u moru. *D'éca se vôle kópaty v móro.*

Gora je zelena. *Góra je zeléna.*

Sutra moram orati. *Zútra móram oráty.*

Djed ore njivu. *Déda óre nívo.*

6. Sekundarni skup lj

N jd. *sol* I jd. *ólviem*

N jd. *ulje* I jd. *solvjóm i soljóm*

7. Skupovi labijal+ j

groblje *gróbyje*

grmlje *grmvyje i grmjje*

zdravlje *zdróvyje i zdróvjje*

8. Kajkavske depalatalizacije

Ljudi su ponekad zli. *Lúdy so négda xmóny.*

Konj mi je najdraža životinja. *Kón mí je nájdrážeša živótína.*

9. Uporaba prijedloga vu/ v

Idem u školu. *Ídem f škólo.*

U kući je toplo. *F xížv je tóplo.*

Kao dio prefiksa: *udovica* *dovíca*

vnuk *vnúk*

ustati *státi se*

umrijeti *xmréty*

ubiti *xmórity*

10. Kajkavski rezultati primarne i sekundarne jotacije

ognjište *jógñišče*

doći *dójtvy*

poći *ítvy*

otići *dítvy i odítvy*

naći *nójtvy*

11. Primarno povećani broj samoglasničkih fonema (Iz snimljenoga govora)

12. Sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na dočetu riječi

Njegov grob je prekrio snijeg. *Ñégvoga gróba je prékril snék.*

Vrag ti ne da mira. *Vrók tí né da míra.*

Mraz je prekrio livadu. *Mrás je prékril lívado*

To što je rekao je laž. *Tó káj je rékel je lóš.*

13. Zamjenica *kaj* i njezini kompoziti

Što je to? *Káj je tó?*

Nešto se događa. *Nékaj se dogóžja.*

Ništa se nije dogodilo. *Nikaj se né dógodilo.*

Zašto si otišao? *Zákaj si díšel?*

14. Uopćenje jednadžbe A sg. = G sg. u m.r.

Stavio je nož na stol. *Dél je nóža na stól.*

Nema noža an stolu. *Néma nóža na stólo.*

Donesi mi šesir. *Dónesi mi škrlóka*

Kupit ću si šesir. *Kúpil ti bom škrlóka.*

15. Gubljenje morfološke posebnosti V sg.

Ivane, otvori vrata! *Ívan, ópry vróta!*

Susjede, dođi na ručak! *Sósed, dójdy na óbed.*

16. Uopćenje komparativa s elementom /š/ u tvorbenome morfemu

Moj brat je jači od tebe. *Mój brát je jákšy od tebe.*

Moj tata je veći od tvog tate. *Mój táty je vékšy od tvojea tátija.*

Marko je bogatiji od Ivana. *Márko je bogatěšy od Ívana.*

Ana je slađa od Marije. *Ána je slájša/slójša/slátkeša od Máriae.*

Marija je mlađa od Ane. *Máriae je mlájša/mlójša od Áne.*

17. Tvorba futura: jedan složeni oblik za oba futura + mogućnost izricanja futura

prostim oblikom

Ja ću plesati. *Jó bom/bódem plésala.*

Ti ćeš plesati. *Tí boš/bódeš plésal.*

On će plesati. *Ón bo/bóde plésal.*

Mi ćemo plesati. *Mí bomo/bódemo plésaly.*

Vi ćete plesati. *Ví bote/bódete plésaly.*

Oni će plesati. *Óny bodo/bódejo plésaly.*

18. Morfološko i funkcionalno razlikovanje infinitiva i supina

Infinitiv: *Ja ću stajati.* *Jó bom stóla.*

On će trčati. *Ón bo béžal.*

Supin: *Idem spavati.* *Ídem spót.*

Nemoj gledati. *Naj glédaty.*

5. Krajnje slogovno /l/:

- zadržano bez izmjene: *Andeo leti.* *Anžel letí*

6. Konsonantske skupine:

- neizmijenjena starojezična skupina /čr/ → *crv* *čřf*, *crn* *čřny*, *crven* *čřlěny*
čřlěny, *crijevo* *čřévo*

- skupine /št/, /šp/, /šk/ uglavnom u primljenica: *šešir (škrlak)* *škrłók*, *štediti (šparati)*
špóraty

- */vs/ > /øs/ ili /fs/: *Svi su se dobro najeli.* *Sí so se dóbro nájely.*

- */vk/ > /øk/ → *unuk* *vnúk*, *jučer* *fčěra*

- redukcija /v/ unutar konsonantske skupine s /r/ ili /r/ u istome ili u sljedećemu slogu:
tvrdo *třdo*

četvrtak *čřtřtek*

Volim tvrdo kuhano jaje. *Vólym třdo kúxano jájce*

Svekrva živi iznad nas. *Svekrva žíví nad námý.*

7. Izjednačenje prijedloga izi s u jednome liku, pretežno z:

Pao je s konja. *Ópal je s kóna.*

Dolazim iz Štrukovca. *Dólazim/doxóžam Štrúkovca.*

Izgubio sam kartu. *Zgúbil sem korto.*

Izišao je iz kuće. *Zišel sem s xíže.*

8. Oblici plurala u deklinaciji:

- neproširena osnova u množinskim oblicima imenica m. r.:

Kupili smo volove. *Kúpily smo vóle.*

Gledam golubove. *Gledím gólobe.*

Tražim puževe. *Íščem póže.*

Zabio sam golove. Zábil sam góle.

- nerelacijski morfem /ov/ (> /of/) u osnovi ispred morfema /ø/ u G pl. imenica m. r.:

pet susjeda pét sósedy, sedam dječaka sedem děčky

- morfem /ø/ u G pl. imenica s. i ž. r.:

pet sela (pet sel) pét sél/ pét sély, pet žena (pet žen) pét žen/ pét ženy

- ishodišnojezična nejednakost oblika DLI pl. imenica i imeničkih riječi svih triju rodova:

Idem prema našim volovima. Ídem préma nášyma vólyma.

Reci našim prijateljima da ću doći. Rěčy nášyma prijátelima da bom dóšel.

Nije mogao stajati na nogama. Néje mógel stóty na nogój/ nógama.

- morfem 3. l. pl. prezenta ujednačen na dočetak /jo/ ili /ju/:

Oni beru trešnje. Óny bérejo/béro čeréšnje., Oni misle da ćemo mi doći. Óny míslijo/míslje da bómo mí došly.

9. Skupina zgi, zdj:

mozak mózak, grožđe grózdvyje

10. Proteza: protetsko /i/ protetsko v

učiti vúčity, ujak vújča, sat vúra, otac jótec, Ana Jóna,

oko jóko, usuditi se xúpaty, umrijeti xmréty

11. Present glagola htjeti

Ja hoću. Jó bom/bódem. Mi hoćemo. Mí bomo/bódemo.

Ti hoćeš. Tí boš/bódeš. Vi hoćete. Ví bote/bódete.

On hoće. Ón bo/bódeš. Oni hoće. Óny bodo/bódejo.

12. Oblici imenice kći i deklinacija

N jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
G jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéry</i>
D jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéryma</i>
A A jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
V jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
L jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéryma</i>
I jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéryma</i>

9. Sažetak

Mjesni govor Svete Marije

U radu se opisuje govor Svete Marije, mjesta koje se nalazi u donjem, najistočnijem dijelu Međimurske županije. Taj govor pripada kajavskome narječju, međimurskome dijalektu, njegovu donjem poddijalektu i draškovečkoj podskupini govora, koja je prijelazna podskupina između preloške i donjodubravskve skupine govora.

U radu se opisuju fonološke i morfološke jezične značajke svetomarskoga govora. U uvodnome se dijelu pozornost posvećuje kajavskome narječju i njegovim dijalektima. Posebno se obrađuje međimurski dijalekt koji se dijeli na tri poddijalekta: donji, srednji i gornji. Nakon toga ukratko je opisana povijest i sadašnjost mjesta Svete Marije. Na temelju zvučnih zapisa izvornih kazivačica svetomarskoga govora i Upitnika za terensko istraživanje kajkavskih govora opisane su fonološke (akcentuacija, vokalizam i konsonantizam) te morfološke jezične značajke (promjenjive i nepromjenjive vrste riječi) govora Svete Marije. Na temelju primjerā iz zvučnih zapisa te Upitnika za terensko istraživanje mjesnoga govora Svete Marije potvrđuje se pripadnost govora Svete Marije međimurskome dijalektu, njegovu donjem poddijalektu, odnosno draškovečkoj podskupini govora. U odnosu na susjedne govore svetomarski je govor jednak mjesnome govoru Donjega Mihaljevca, a razlikuje se od mjesnih govora Donjega Vidovca i Donje Dubrave.

Ključne riječi: kajkavsko narječje, međimurski dijalekt, draškovečka podskupina, svetomarski govor

10. Summary

Local speech of Sveta Marija

In this paper we describe the local speech of Sveta Marija, little town in lower and the most eastern part of Međimurje county. The speech belongs to Kajkavian idiom, dialect of Međimurje, its lower subdialect and Draškovec speech subgroup, which is a transitional subgroup between Prelog and Donja Dubrava speech group.

We analyze phonological and morphological linguistic features of Sveta Marija speech. In the introductory part we focus on Kajkavian idiom and its dialects. Particular emphasis was on Međimurje dialect that is divided in three subdialects: lower, middle and upper. This is followed by a short description of past and present of Sveta Marija. Based on soundtracks of authentic speakers of Sveta Marija speech and Questionnaire for field research of Kajkavian speech we identified phonological (accentuation, the use of vowels and consonants) and morphological characteristics (inflected and unchanging words) of Sveta Marija speech. From the examples, provided by soundtracks and Questionnaire for field research of local speech of Sveta Marija, we confirmed that the speech of Sveta Marija belongs to Međimurje dialect, its lower subdialect and Draškovec speech subgroup. In relation to other neighbouring speeches, the speech of Sveta Marija is similar to speech of Donji Mihaljevec and different from the speeches of Donji Vidovec and Donja Dubrava.

Key words: Kajkavian idiom, dialect of Međimurje, Draškovec speech subgroup, speech of Sveta Marija